

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

1632

TARTU ÜLIKOOL
RAKE

KULTUURIMINISTEERIUMI HALDUSALA ASUTUSTE FUNKTSIOONIDE ANALÜÜS MAAKONDLIKU KULTUURIKORRALDUSE TULEMUSLIKKUSE TÕSTMISEKS

LÕPPARUANNE

Detsember 2023

**KULTUURIMINISTEERIUMI HALDUSALA ASUTUSTE FUNKTSIOONIDE ANALÜÜS
MAAKONDLIKU KULTUURIKORRALDUSE TULEMUSLIKKUSE TÕSTMISEKS**

TELLINUD KULTUURIMINISTEERIUM

TARTU 2023

Uuringu „Kultuuriministeeriumi haldusala asutuste funktsioonide analüüs maakondliku kultuurikorralduse tulemuslikkuse tõstmiseks“ teostas Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendus-uuringute keskus RAKE.

Uuringut finantseeriti Euroopa Sotsiaalfondist rahastatud ühtekuuluvusfondide 2014–2020 rakenduskava prioriteetse suuna 12 „Haldusvõimekus“ meetme „Riigi võimekuse tõstmine inimressursside arendamise ja institutsionaalse suutlikkuse parendamise kaudu“ tegevuse 12.1.3 „Institutsionaalse ja organisatsioonide võimekuse tõstmine“ vahenditest.

UURINGU AUTORID

Jaanus Veemaa, RAKE

Veiko Sepp, RAKE

Kaidi Nõmmela, RAKE

Ene Tubelt, RAKE

Marleen Viidul, kultuurivaldkonna ekspert

RAKE

RAKE on võrgustikutüüpi rakendus-uuringute keskus. Meie missioon on edendada teadmisel põhinevat otsustamist Eesti ühiskonnas. Lisaks RAKE meeskonnale kaasame kõrgeima kvaliteedi tagamiseks oma uuringutesse valdkondlikke eksperte nii Tartu Ülikoolist kui vajadusel ka väljastpoolt. RAKE võrgustikust leiab nii sotsiaalteadlasi kui meditsiini-, loodus-, tehnika- ja humanitaarteaduste valdkonna esindajaid.

KONTAKTANDMED:

Lossi 36-309, 51003, Tartu

+372 51 609 75

veiko.sepp@ut.ee

<http://rake.ut.ee>

Sisukord

Lühendid	6
Lühikokkuvõte otsustajatele	7
Töö kokkuvõte	9
1. Uuringu eesmärgid ja metoodika	13
2. Uuringu empiirilised tulemused	16
2.1 Kultuuri kui valitsemisvaldkonna ning kultuurielus osalemise praktika määratlemine ja piiritlemine	16
2.2 Maakondlikku kultuurikorraldust ja -tegevust määratlev õigusraamistik	19
2.3 Maakondlike ja kohalike kultuurikorralduse ülesannete kaardistus	19
2.3.1 Riiklikud maakondlikul tasandil täidetavad ülesanded	22
2.3.2 KOV maakondlikul tasandil täidetavad ülesanded	24
2.3.3 KOV kohalikul tasandil täidetavad ülesanded	26
2.3.4 Maakondlike ja kohalike ülesannete kattuvus ja täidetatus	28
2.4 Maakondliku ja kohaliku kultuurikorralduse toimimise hindamine ja arendusvajaduste selgitamine.....	29
2.4.1 Riiklike korraldusasutuste üleriigiline vaade	29
2.4.2 Riiklike asutuste spetsialistide maakondlik vaade	29
2.4.3 ERK, MKA ja ELTSA maakondlike kultuurikorralduslike ülesannete täitmise asjakohasus, tulemuslikkus ja tõhusus	36
2.4.4 Maakondlike arendusorganisatsioonide vaade	42
2.4.5 Kohaliku omavalitsuse üksuste vaade	46
2.5 Probleemide ja arenguvajaduste kokkuvõte.....	50
3. Järeldused ning soovitusel maakondliku kultuurikorralduse arendamiseks: maakondliku kultuurikorralduse mudeli uuendustepanekud	60
4. Kasutatud allikad	72
5. LISAD	78

LÜHENDID

ERK	Eesti Rahvakultuuri Keskus
ELTSA	Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutus
ELVL	Eesti Linnade ja Valdade Liit
KOV	kohalik omavalitsus
KuM	Kultuuriministeerium
MARO	maakondlik arendusorganisatsioon
MKA	Muinsuskaitseamet
MTÜ	mittetulundusühing
OVL	omavalitsusliit
ÜRP	üleriigiline planeering

LÜHIKOKKUVÕTE OTSUSTAJATELE

Töö empiirilise analüüsi tulemused näitavad, et **maakondliku kultuurikorralduse toimetudeli radikaalseks ümberkorraldamiseks puuduvad nii vajadused kui ka võimalused**. Kuigi kultuurielus osalemisel on riigisisesed regionaalsed ja kohalikud erisused olemas ning eksisteerib territoriaalset ebavõrdsust kultuuris osalemise valdkondlike võimaluste osas, on kultuurielus osalemise tase üldiselt kõrge. Veelgi olulisemalt, Eesti valitsemissektori võimekus (eelarveliste vahendite piiratus majanduslanguse ja kokkuhoiu perioodil) ning kultuurielu korraldamise süsteemi toimijate võimekus ja valmisolek muudatusteks ei loo soodsaid eeldusi radikaalsete muudatuste tulemuslikuks jõustamiseks. Küll on aga elanike kultuurielus osalemise suurema piirkondliku ühtluse ning selle läbi elukeskkonna kvaliteedi ja heaolu tagamiseks „kõikjal Eestis“ **vajalik maakondlikku kultuurikorraldust uuendada sekkumistega, mis keskenduvad korraldusliku süsteemi peamistele nõrkustele, nimelt:**

- valdkonna avalike ülesannete täitmise hajutatusele riigi ja KOV sektori väga paljude organisatsioonide ja nende paikkondlike esinduste vahel;
- ülesannete täitmise vähesele omavahelisele seostatusele riigi keskvalitsuse, maakondliku ja kohaliku tasandite vahel;
- riigi ebapiisavale „kohalolule piirkondades“;
- riiklike asutuste maakondlike töötajate ebaühtlasele töökoormusele;
- KOV üksuste ja maakondlike arendusorganisatsioonide piiratud strateegilisele võimekusele seada ja saavutada kultuuri valdkonnas eesmärke, sh panustada teadlikult riikliku kultuuripoliitika eesmärkide saavutamisesse;
- erasektori (erialaliidud, konsultatsiooniettevõtted, korraldusettevõtted) valdkondlike kompetentside vähesele kaasatusele maakondlikku ja kohaliku kultuurielu korraldusse.

Uuringu empiiriliste tulemuste ja maakondliku kultuurikorralduse alternatiivsete stsenaariumite analüüsi tulemusel koostati töös ettepanekute pakett maakondliku kultuurikorralduse toimetudeli uuendamiseks. Kesksed toimetudeli muutmissettepanekud on:

1. **Riigi keskvalitsuse poliitikakujundaja (Kultuuriministeeriumi, KuM) suurem rollivõtt riikliku kultuuripoliitika elluviimisel kohalikul ja piirkondliku tasandil.** See nõuab KOV ja maakondlike arendusorganisatsioonide (MARO) ootuste paremat teadvustamist KuMs ning vastavate ametiülesannete täpsustamist asutuse (eelistatult strateegia- ja innovatsiooniosakonna) töötaja või töötajate ametijuhendites. Olulise arenguhüppe saavutamine võib nõuda täiendava, üksnes KOV ja MAROde strateegilise nõustamise ülesandele keskenduva ametikoha loomist KuMs.
2. **Üleriigilise valdkondliku info- ja koostöövõrgustiku loomine** KuM KOV strateegianõuniku eestvedamisel, **kuhu on kaasatud MAROde ja KOV esindajad.** Koostöövõrgustike keskseks ülesandeks on teabe vahetamine, KOV sektori huvide varajane arvestamine riikliku kultuuripoliitika välja töötamisel, riikliku kultuuripoliitika eesmärkide viimine maakondlikule ja kohalikele tasandile. Peamisteks töövormideks on vajaduspõhised infolistid, tagasiside tööriistad ja ühisarutelud, samuti regulaarsed osapoolte nõupidamised.
3. **Riigi keskvalitsuse poolt maakondlikul tasandil täidetavate ülesannete ringi laiendamine ja tegevuste parem koordineerimine.** Olulised täitmata ülesanded on: kultuuripärandi tutvustamine, elanike ja omanike esindajate nõustamine ja koolitamine kultuuripärandi säilitamisel ja väärtustamisel; kultuuriloome koordineeritud vahendamine laias valdkondlikus ulatuses; loometegevuse ja loomemajanduse arendamine. Parimaid eeldusi selleks loob ühise kultuuri valdkonna (rakendusliku) ameti loomine ning selle raames **maakondlike tiimide loomine, milles oleks kaetud senisest laiem ring ülesandeid materiaalse ja vaimse kultuuripärandi, rahvakultuuri ja loometegevuse valdkondades.** Minimaalseks sammuks

- koordineerituse parandamise eelduste loomisel on MKA ja ERK töötajate koondamine maakondades ühisesse hoonesse (riigimajja) ja füüsiliselt lähedastesse tööruumidesse.
- Tulemuslepingute süsteemi uuendamine riigi keskvalitsuse ja kultuuri valdkonna maakondliku koordinaatori (MAROd või maakonnakeskuse KOV) vahel.** Lepingutes lepitakse kokku maakondlikud prioriteedid, ülesanded ja riiklike eesmärkidega kooskõlalised piirkondlikud sihttasemed ning ülesannete täitmise ja sihtväärtuste saavutamise seotud rahalised vahendid. Vajalik on tagada ka kokku lepivate prioriteetide seos maakondliku arengustrateegiaga. Lepingute sõlmimise läbirääkimiste sisukust suurendaks ning lepingu täitmise seiret lihtsustaks see kui asendada Regionaal- ja põllumajandusministeerium kui riigi keskvalitsuse poolne lepingupartner KuM'ga. Seega on vajalik vastavate vahendite kavandamine KuM eelarvesse.
 - Igas maakonnas maakondliku kultuurinõukoja loomine.** Kultuurinõukoja koosseis peab olema sektorite ja piirkondade mõttes laiapõhjaline. Nõukoja keskselt ülesanneteks on maakondlike ühisülesannete kokku leppimine ja täitmise suunamine, sh maakondlike strateegiliste prioriteetide seadmine (maakonna arengustrateegias, regiooniplaneeringus jms); strateegia seire ja uuendamise ettepanekud; maakondlike projektikonkursside tingimuste ja tulemuste kinnitamine (sh valdkondlike ekspertide kaasatus projektide hindamiseks).
 - Mitme KOV üksusega maakondades **KOV üksuste maakondliku teabe- ja koostöövõrgustiku loomine MARO või maakonnakeskuse KOV eestvedamisel.** Võrgustikku kaasatakse KOV kultuuri valdkonna teenistujad või korralduslikke ülesandeid täitvate KOV hallatavate asutuste juhid. Võrgustiku keskselt ülesanneteks on ühiste koolitusvajaduste välja selgitamine ja koolituste tellimine; ühisürituste kavandamine; KOV ühised kultuurikalendrid jms. Võrgustik täiendab KOV üleriigilist koostöövõrgustikku.
 - Kultuuri valdkonna strateegilise kavandamise haldustasandite vahelise sidususe suurendamine.** Riiklikus strateegias Kultuur 2030 regionaalsete eesmärkide ja sihtväärtuste määratlemine, maakondliku ja KOV tasandi panuse ootuse kirjeldamine riiklike tegevusuundade raames või täiendusena. Riiklike eesmärkide mõtestamine maakondliku ja KOV kultuurielu korraldamisel: Kultuur 2030ga seostatud maakonna arengustrateegia ning KOV arengukava eesmärkide ja mõõdikute (valikuline) seadmine (vastavalt maakonna ja KOV enda prioriteetidele).
 - Kultuuri valdkonna suurem tähtsustamine ruumiplaneerimises.** Kultuuri laiema vaate kehtestamine uues koostamisel üleriigilises planeeringus (ÜRP) vastavalt ÜRP lähteseisukohtadele. Käsitlemist ja suunamist vajavad: kultuuriasutuste võrgustikud, pärandipõhine ruumiloomine ja -kasutus, linnasüdamete miljöö ja maa-arhitektuur, väärtuslikud maastikud, looduslikud pühapaigad ja arheoloogiapärand. Regiooni- ja KOV üldplaneeringutes ÜRP temaatiliste kultuuri valdkonna arengut puudutavate suuniste täpsustamine.
 - ELVL organisatoorse võimekuse tõstmine KOV ühishuvide esindamiseks riikliku kultuuripoliitika välja töötamisel** ning KOV personali- ja digivõimekuse suurendamiseks kultuuri valdkonnas - eraldi kultuurinõuniku töökoha loomine ELVLs.

TÖÖ KOKKUVÕTE

Uuringu tulemusel loodi tõendus põhine teadmine maakondliku ja kohaliku kultuurivaldkonna korralduse süsteemi toimimisest ning sellele teadmisele tuginedes sõnastati maakondliku kultuurikorralduse mudeli uuendamise ettepanekud. **Maakondliku kultuurikorralduse mudeli uuendamise aluseks võeti arusaam**, et korralduse keskne eesmärk peegeldab riikliku arengukava Kultuur 2030 eesmärki **tagada inimeste kultuurielus osalemine sõltumata nende elukohast**.

Maakondliku ja kohaliku kultuurikorralduse süsteemi toimimise selgitamiseks **kaardistati maakondliku kultuurikorralduse ülesanded, neid täitvad organisatsioonid ning osapoolte võimekus (ressursid) seatud ülesandeid täita**. Kultuurikorralduse toimimise kaardistus põhines valdkonna õigusaktide ja strateegiade analüüsil, suulistel intervjuudel ning veebipõhistel ankeetküsitlustel (vastajad olid kohaliku omavalitsuse kultuurivaldkonna eest vastutavad ametnikud, ERK maakondlikud spetsialistid, MKA maakondlikud nõunikud ning maakondlike arendusorganisatsioonide kultuurivaldkonna ametnikud).

Maakondliku kultuurikorralduse toimimise hindamiseks **selgitati ülesannete täitmise, nende optimaalse jaotuse, institutsioonide võimekuse, sh ressursside ning koostöö probleemkohti**, vajadusi maakondliku kultuurikorralduse eesmärgipärasuse, tulemuslikkuse ja tõhususe suurendamiseks ja võimalusi vastavate muutuste elluviimiseks nii maakondlikul kui ka kohaliku omavalitsuse tasandil. Samuti vaadati võimalikke korralduslike ülesannete kattuvusi ning selgitati ka täitmata ülesanded (ehk ülesanded, mida keegi ei täida, kuid mida oleks oluline maakondliku kultuurikorralduse edukaks toimimiseks täita).

Olemasolevas maakondliku kultuurikorralduse süsteemis tõusevad esile alljärgnevad **probleemid ja arenguvajadused**:

- Kultuuri valdkonna korraldust iseloomustab maakondlikul ja kohalikul tasandil suur autonoomia. Kultuurielu alamvaldkondade lõikes on ülesannete täitmine seetõttu väga ebaühtlane. Samuti on ülesannete täitmine hajutatud riigi ja KOV sektori väga paljude organisatsioonide vahel. Probleeme on ülesannete täitmise omavahelises seostatuses (nt maakondliku kultuuristrateegia ja toetusmeetmete sisu kooskõla, strateegiast tulenev kompetentside arendamine), mida võimendab maakondliku strateegia rakenduslik nõrkus võrdluses riigi ja KOV strateegiadokumentidega.
- Maakondlikul ja kohalikul tasandil (erandiks suuremad linnad) korraldatakse üksnes osasid valdkondi (eelisstatult rahvakultuur). Ka riiklik „kohalolu“ maakondades piirdub suure osas rahvakultuuri ja muinsuskaitse valdkondadega. Maakondades ja KOV üksustes puudub tervikvaade kultuurielu valdkondlikule ulatusele. KOV üksuste korraldusliku töö tulemuslikkus kultuurielus osalemise mõttes on ebaühtlane. Maakondlikul tasandil ja väiksemates KOV üksustes kasutatakse vähe erialaliitude erialast kompetentsi. Kultuuriväärtuste kaitse ja tutvustamise ülesannetes on nõrgimaks lülis KOV tasand.
- Korralduslike organisatsioonide iseloomustavad maakondlikul ja kohaliku tasandil minimaalsed isikkoosseisud, KOV ametnikkonna keskmisest tasemest madalamad palgad, suur kaadri voolavus ja sellega kaasnev kompetentsidefitsiit. Kultuuri valdkonda ei tähtsustata haldusstruktuuride eelarvetes. Riigiasutuste töötajate ajaline võimekus ammandub üldjuhul kitsa ringi „kohustuslike“ ülesannetega ning proaktiivsete ülesannete enesele võtmiseks ja täitmiseks ressursi ei jagu. Riiklik süsteem (töökohad) ei arvesta piisavalt maakondade töömahu erinevusi – suuremates maakondades on koormus suurem, samas kui väiksemates võib olla ruumi täiendavate ülesannete täitmiseks. Valdavat osas KOV üksustes on tagasihoidlik strateegiline võimekus seada ja saavutada kultuuri valdkonnas eesmärke.

- Korralduslike ülesannete jaotus tasandite ja sektorite vahel ei toeta riigiasutuste võimalusi mõjutada olulisel määral kultuuris osalemise määra regioonides. Täitmata ülesanded tulenevad sageli osapoolte poolt seatud prioriteetidest. See tähendab, et arvestades eelkõige rahalisi ja ka personali ressursse täidetakse eelkõige olulisemaid ülesandeid.
- KuM ning maakondliku ja kohaliku tasandi koostöö on ebapiisav nii riiklike strateegiliste eesmärkide viimisel „kohtadele“ kui ka kohalike ja maakondlike huvide ja vajaduste arvestamiseks riikliku poliitika kujundamisel.
- Minimaalselt kasutatakse koostöoinstrumente (nt ühisametnikud) KOV ülesannete delegeerimiseks maakondlikule koostöotasandile.
- Erasektori valdkondlikud kompetentsid (erialaliidud ehk loomeliidud, muud kultuurivaldkonna erialaühendused, konsultatsiooniettevõtted, korraldusettevõtted) on vähe kaasatud maakondlikku kultuuritegevusse. Valdkondliku kompetentsiga erialaliidutel on vähene võimekus ja motiveeritus osaleda maakondlikus ja kohalikus koostöös.

Kokkuvõtvalt näitavad empiirilise uuringu tulemused siiski, et **maakondliku kultuurikorralduse toimumudeli radikaalseks ümberkorraldamiseks puuduvad nii vajadused kui ka võimalused**. Kuigi kultuurielus osalemisel on regionaalsed ja kohalikud erisused olemas ning eksisteerib territoriaalset ebavõrdsust kultuuris osalemise valdkondlike võimaluste osas, toimib kultuurielu üle Eesti. Kultuurielus osalemise tase on üldiselt kõrge. Veelgi olulisemalt, Eesti valitsemissektori võimekus (eelarveliste vahendite piiratus majanduslanguse ja kokkuhoiu perioodil), ning sealhulgas ka kultuurielu korraldamise süsteemi toimijate võimekus ja valmisolek muutusteks ei võimaldagi radikaalseid muutusi. **Vajalikud on sekkumised, mis fokuseerivad korraldusliku süsteemi peamistele nõrkustele.**

Maakondliku kultuurikorralduse **uuendamise ettepanekute alternatiivsete lahenduste mõtestamiseks** kirjeldati ja analüüsiti töös 5 alternatiivset stsenaariumi:

- 0 - stsenaarium ehk olemasoleva korralduse peenhäälestuse mudel;
- A - riiklik mudel, milles kesksel kohal on kultuuriamet ühtse maakondliku struktuuriga ning laia tegevusväljaga;
- B – KOV asümmeetriline mudel, kus maakondlikke ühiseid ülesandeid ning väiksemate KOV üksuste ülesanded täidavad maakonnakeskuse KOV üksused;
- C - mitmekihilise maakondliku valitsemise mudel, milles kombineeritakse riigi, omavalitsuste, vabaühenduste ja erasektori ressursse;
- D – kohaliku tasandi võimestamise mudel.

Alternatiivsete lahenduste kujundamisel keskenduti osapoolte (riik, KOV, muud korralduse toimumise panustavad osapooled) õiguslikule ja organisatoorsele rollile, osapoolte täidetavate ülesannete, koostöömehhanismide ning võimekuse analüüsimisele, arvesse võttes maakondliku kultuurikorralduse kesksel eesmärgil (inimeste osalus kultuurielus ja selleks tingimuste loomine), mudeli rakendamise erinevat territoriaalset ja sotsiaalkultuurilist konteksti, sh olemasolevat olukorda ja eeldusi maakondades.

Töö empiiriliste tulemuste ja alternatiivsete stsenaariumite analüüsi tulemusel koostati **ettepanekute pakett maakondliku kultuurikorralduse toimumudeli uuendamiseks**. Toimumudeli muutmis-ettepanekud jagunevad 5 rühma:

1. Muudatused süsteemi osaliste rollivõtus ja täidetavate korralduslike ülesannete jaotuses toimijate, sektorite ja territoriaalsete tasemete vahel:

1A. Riigi keskvalitsuse poliitikakujundaja (KuM) suurem rollivõtt riikliku kultuuripoliitika elluviimisel kohalikul ja piirkondlikul tasandil.

1B. Riigi keskvalitsuse poolt maakondlikul tasandil täidetavate ülesannete ringi laiendamine - olulised täitmata ülesanded on: kultuuripärandi tutvustamine, elanike nõustamine ja koolitamine; laiem loometegevus ja -majandus, kultuuriloomelise koordineeritud vahendamine laias valdkondlikus ulatuses (teater maal programmi täiendusena). ERK spetsialisti mõtestamine (sh ametijuhendi tasandil) laiema valdkondliku eksperdina ning tema otsustuspädevuse suurendamine.

1C. ELVL rolli suurendamine kultuuripoliitika kujundamises ja vastavate võimekuste arendamine ELVL kontorites. KOV kultuuri valdkonna avalike teenistujate ja kultuuritöötajate süsteemse hõlmamise tagamine ELVL personalitöö raames ning KOV ühishuvide sõnastamine ja jõustamine kultuuri valdkonna andmekogude jms IT lahenduste arendus- ja haldustöös.

2. Organisatoorsed muudatused – võimalikud uued asutused, struktuuriüksused, ametikohad:

2A. Eelduste loomine riigi keskvalitsuse töötajate tegevuse (sh ülesannete ringi laiendamisel, vt 1B) paremaks koordineerimiseks maakondlikul tasandil. Parimaid eeldusi selleks loob ühise kultuuri valdkonna (rakendusliku) ameti loomine ning selle raames maakondlike tiimide loomine, milles oleks kaetud senisest laiem ring ülesandeid materiaalse ja vaimse kultuuripärandi, rahvakultuuri ja loometegevuse valdkondades. Minimaalseks sammuks koordineerituse eelduste loomisel on MKA ja ERK töötajate koondamine maakondades ühisesse hoonesse (riigimajja) ja füüsiliselt lähedastesse tööruumidesse.

2B. Eelduste loomine riigi keskvalitsuse kultuuripoliitika ning kohaliku kultuuripoliitika paremaks sidustamiseks - Kultuuriministeriumis KOV ja KOV maakondliku koostöö strateegianõuniku ametikoha loomine.

2C. ELVL organisatoorse võimekuse tõstmine KOV ühishuvide esindamiseks riikliku kultuuripoliitika välja töötamisel ning KOV personali- ja digivõimekuse suurendamiseks kultuuri valdkonnas - eraldi kultuurinõuniku töökoha loomine ELVLs.

3. Muudatused organisatsioonide vahelistes koostöösuhetes ja -vormides:

3A. KuM KOV strateegianõuniku poolt eest veetav üleriigiline info- ja koostöövõrgustik, kuhu on kaasatud MAROde ja KOV esindajad. Koostöövõrgustike keskseks ülesandeks on teabe vahetamine, KOV sektori huvide varajane arvestamine riikliku kultuuripoliitika välja töötamisel, riikliku kultuuripoliitika eesmärkide viimine maakondlikule ja kohalikele tasandile. Peamisteks töövormideks on vajaduspõhised infolistid, tagasiside tööriistad ja ühisarutelud, samuti regulaarsed osapoolte nõupidamised. Üleriigilist koostöövõrgustikku täiendavad KOV maakondlikud koostöövõrgustikud (vt 3D) ja laiapõhjalised maakondlikud kultuurinõukojad (vt 3C).

3B. Tulemuslepingute süsteemi uuendamine riigi keskvalitsuse ja kultuuri valdkonna maakondliku koordinaatori (MAROde või maakonnakeskuse KOV) vahel. Lepingutes lepatakse kokku maakondlikud prioriteedid, ülesanded ja riiklike eesmärkidega kooskõlalised piirkondlikud sihttasemed ning ülesannete täitmise ja sihtväärtuste saavutamise seotud rahalised vahendid. Vajalik on tagada ka kokku lepivate prioriteetide seos maakondliku arengustrateegiaga.

3C. Igas maakonnas maakondliku kultuurinõukoja loomine ja järjepideva töö tagamine. Kultuurinõukoja koosseis on sektorite ja piirkondade mõttes laiapõhjaline. Lisaks maakondliku koostöö vedaja (MARO või maakonnakeskus) esindajatele peaks sinna kuuluma maakonna KOV üksuste esindajad, riigiasutuste maakondlikud spetsialistid, Kultuurkapitali esindajad; maakonna kultuuriasutuste, ühingute, ettevõtete esindajad. Nõukoja kesksed ülesanneteks on maakondlike ühisülesannete kokku leppimine ja täitmise suunised, sh maakondlike strateegiliste prioriteetide seadmine (maakonna arengustrateegias, regiooniplaneeringus jms); strateegia seire ja uuendamise

ettepanekud; maakondlike projektikonkursside tingimuste ja tulemuste kinnitamine (sh valdkondlike ekspertide kaasatus projektide hindamisse).

3D. Igas maakonnas KOV üksuste maakondliku teabe- ja koostöövõrgustiku loomine MARO või maakonnakeskuse KOV eestvedamisel. Võrgustikku kaasatakse KOV kultuuri valdkonna teenistujad või korralduslikke ülesandeid täitvate KOV hallatavate asutuste juhid. Võrgustiku keskseteks ülesanneteks on ühiste koolitusvajaduste välja selgitamine ja koolituste tellimine; ühisürituste kavandamine; KOV ühised kultuurikalendrid jms. Võrgustik täiendab KOV üleriigilist koostöövõrgustikku (vt. 3A).

4. Muudatusi toetavad rahastamismeetmed:

4A. Riiklike maakondlike ülesannete ja KOV ühisülesannete täitmise toetusmeede tulemuslepingute (vt. 3B) rahastamiseks.

4B. Rahastamismeetme disainimine vahendite suunamiseks erialaliitude ja ühingute kaasamiseks maakondlikesse ja kohalikesse tegevustesse – see võib tähendada nii eraldi riikliku meetme vajadust või ka asjakohaseid muudatusi (muudatusettepanekuid) Kultuurkapitali maakondlike ekspertgruppide raha jagamise korras ja/või sihtkapitalide raha jagamise korras (esmajoones toetuste sihtteemade sõnastuses).

4C. Riiklik rahastamismeede KOV ja maakondliku kultuurikorralduse töötajate arendus- ja koolitusprogrammide tellimiseks konsultatsiooni- ja koolitusettevõtetelt, kõrg- ja kutsekoolidelt.

5. Muudatused kultuurielu korralduse strateegilises juhtimises ja mõtestamises:

5A. Mõistelise ühisosa tugevdamine kultuuripoliitikas - kultuurielus osalemise ja kultuurielu korraldamise laia vaatega funktsionaalsete definitsioonide sõnastamine ja kasutamine valdkondlikes strateegiates ja koostöös.

5B. Riiklikus strateegias Kultuur 2030 regionaalsete eesmärkide ja sihtväärtuste määratlemine, maakondliku ja KOV tasandi panuse ootuse kirjeldamine riiklike tegevusuundade raames või täiendusena.

5C. Riiklike eesmärkide mõtestamine maakondliku ja KOV kultuurielu korraldamisel: Kultuur 2030ga seostatud maakonna arengustrateegia ning KOV arengukava eesmärkide ja mõõdikute (valikuline) seadmine (vastavalt maakonna ja KOV enda prioriteetidele).

5D. Kultuuri valdkonna laiema vaate kehtestamine üleriigilises planeeringus (ÜRP) vastavalt ÜRP lähteseisukohtadele. Käsitlemist ja suunamist vajavad: kultuuriasutuste võrgustikud, pärandipõhine ruumiloome ja –kasutus, linnasüdamete miljöo ja maa-arhitektuur, väärtuslikud maastikud, looduslikud pühapaigad ja arheoloogiapärand.

5E. Regiooni- ja KOV üldplaneeringutes ÜRP temaatiliste kultuuri valdkonna arengut puudutavate suuniste täpsustamine.

1. UURINGU EESMÄRGID JA METOODIKA

Käesoleva uuringu keskne eesmärk on **tõenduspõhise teadmise loomine maakondliku ja kohaliku kultuurivaldkonna korralduse süsteemi toimimisest** ning sellele teadmisele tuginedes **maakondliku kultuurikorralduse toimemudeli muudatusettepanekute koostamine**, mille elluviimine võimaldaks tõhusal moel saavutada riikliku kultuuripoliitika eesmärki suurendada inimeste kultuurielus osalemist.

Uuringu tulemused pakuvad teadmusbaasi, millele tuginedes on kultuuripoliitika kujundajatel ja elluviijatel võimalik tõhusamalt tagada Kultuur 2030 ja Eesti 2035 eesmärkide täitmine nii Eesti elanike kultuurielus osalemise osas kui ka seatud alaeesmärkide nagu hea avaliku ruumi loomise, kultuuripärandi kasutuselevõtu, kultuurile ligipääsetavuse ja kättesaadavuse tagamise jne osas. Samuti toetab loodud teadmine nende eesmärkide saavutamist regionaalselt tasakaalustatuna, kuid regionaalseid ja kohalikke eripärasid arvesse võttes.

Töö eesmärgi saavutamiseks täideti järgnevad **uurimuslikud ülesanded**:

1. Määratleti ja kirjeldati maakondlik kultuurikorralduse kontseptsioon, mis piiritleb maakondlikul ja kohalikul tasandil korraldatava kultuurielu valdkondliku ulatuse, korralduse kesksed osalised, ja nende peamised rollid;
2. Loodud määratluse alusel selgitati välja maakondliku ja kohaliku kultuurikorralduse toimemudeli olulised komponendid – toimijad, täidetavad ülesanded, protsessid ja koostöösidesed;
3. Kirjeldati maakondliku ja kohaliku kultuurikorralduse toimemudelite puudusi, toimijate rollivõttu ja vastastikuseid ootusi;
4. Kirjeldati ja hinnati Kultuuriministeeriumi (KuM) haldusala riigiasutuste tegevuste tulemuslikkust ja tõhusust maakondliku kultuurikorralduse osas;
5. Analüüsiti maakondliku kultuurikorralduse mudelite alternatiive ning kujundati mudel maakondliku kultuurikorralduse tulemuslikumaks juhtimiseks;
6. Sõnastati korraldusmudelid lähtuvad ettepanekud riiklike ja KOV-ide ülesannete jaotuse osas kultuurivaldkonnas, sh nõustamis- ja kompetentsifunktsiooni osas;
7. Tehti ettepanekud tugiteenuste tõhusamaks kasutamiseks maakondlike ülesannete täitmiseks kultuuri valitsemisala siseselt.

Maakondliku kultuurikorralduse toimemudeli mõtestamise aluseks võeti arusaam, et **korralduse keskne eesmärk lähtub riikliku arengukava Kultuur 2030 eesmärgist tagada inimeste kultuurielus osalemine sõltumata nende elukohast**. Toimemudeli muudatusettepanekute täpsemaks määratlemiseks analüüsiti maakondliku ja kohaliku kultuurikorralduse olulisemaid õigusakte, kultuurivaldkonda suunavaid kavasid ning Statistikaameti kultuurielus osalemise uuringu metoodikat¹.

Maakondliku ja kohaliku kultuurikorralduse süsteemi toimimise selgitamiseks kaardistati detailsemalt maakondliku kultuurikorralduse ülesanded, neid täitvad organisatsioonid ning osapoolte võimekus (ressursid) seatud ülesandeid täita. Analüüsitulemuste täpsustamiseks küsiti kirjalikus vormis ka tagasisidet maakondliku kultuurikorraldusega seotud riiklikelt institutsioonidelt – Eesti Rahvakultuuri Keskuselt (ERK), Muinsuskaitseametilt (MKA) ja Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA-lt (ELTSA). Konsultatsiooni protsess pakkus täpsustava teadmise, milliseid korralduslikke ülesandeid nimetatud asutused seoses maakondliku kultuurikorraldusega täidavad.

¹ <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/metoodika-ja-kvaliteet/esms-metaandmed/40422#3-Statistika-esitus-2>

Süsteemi analüüsimisel oli oluline vaadata ülesandeid, institutsioone ning tegevusi omavahel seostatuna. Selleks vaadati lähemalt lisaks ka kahe erineva võimekuse, eelduste, vajaduste ja korralduslike mudelitega Tartumaa ja Järvamaa maakondliku ja kohaliku kultuurikorralduse toimimist. Nimetatud juhtumiuuringud võimaldasid täpsustada osapoolte ülesannete kaardistust ning täiendada ka praeguse toimemudeli hindamiseks kasutatavat tõendite kogumit.

Kultuurikorralduse toimimise kaardistus põhines valdkonna õigusaktide ja strateegiate analüüsil, suulistel intervjuudel (kokku 25 intervjuud eri osapoolte esindajatega, vt lisa 3) ning veebipõhistel ankeetküsitlustel (vastajad olid kohaliku omavalitsuse kultuurivaldkonna eest vastutavad ametnikud, ERK maakondlikud spetsialistid, MKA maakondlikud nõunikud ning maakondlike arendusorganisatsioonide kultuurivaldkonna ametnikud).

Maakondliku kultuurikorralduse toimimise hindamiseks selgitati ülesannete täitmise, nende optimaalse jaotuse, institutsioonide võimekuse, sh ressursside ning koostöö probleemkohti, vajadusi maakondliku kultuurikorralduse eesmärgipärasuse, tulemuslikkuse ja tõhususe suurendamiseks ja võimalusi vastavate muutuste elluviimiseks nii maakondlikul kui ka kohaliku omavalitsuse tasandil. Samuti vaadati võimalikke korralduslike ülesannete kattuvusi ning selgitati välja ka täitmata ülesanded (ehk ülesanded, mida keegi ei täida, kuid mida oleks oluline maakondliku kultuurikorralduse edukaks toimimiseks täita). Analüüsiks vajalik teadmine koguti suulistest intervjuudest, ankeetküsitlustest ning eksperthinnangutest.

Süsteemi toimimise täiendava hindamise osana viidi läbi **kolme maakondliku kultuurikorraldusega seotud KuM haldusala riigiasutuse seniste tegevuste asjakohasuse, tulemuslikkuse ning tõhususe hindamine, perioodil 2019–2022** (vastavalt kättesaadavatele andmetele). Hindamine tugines ERK-i, MKA ja ELTSA tegevusaruannetel ning teistel asjakohastel dokumentidel, samuti kasutati hindamisel suulistest intervjuudest ja ankeetküsitlustest saadud sisendit.

Maakondliku kultuurikorralduse mudelite alternatiivide loomiseks ja analüüsimiseks ning lõpliku mudeli kujundamiseks kasutati korralduse kaardistamisel, hindamisel ning muutuste vajaduste selgitamisel kogutud, analüüsitud ja sünteesitud teadmist ning töösse kaasatud ekspertide kompetentsi ja temaatilist teaduskirjandust. **Alternatiivsete lahenduste kujundamisel keskenduti osapoolte (riik, KOV, muud korralduse toimimisse panustavad osapooled) õiguslikule ja organisatoorsele rollile, osapoolte täidetavate ülesannete, koostöömehhanismide ning võimekuse analüüsimisele,** arvesse võttes maakondliku kultuurikorralduse keskset eesmärki (inimeste osalus kultuurielus ja selleks tingimuste loomine), mudeli rakendamise erinevat territoriaalset ja sotsiaalkultuurilist konteksti, sh olemasolevat olukorda ja eeldusi maakondades. Samuti analüüsiti võimalike mudelite toimimise loogikat, funktsioonide jaotust, rakendamise struktuure ning praktikaid, toimemudelite teostatavust Eesti õiguslikus ja valitsemispraktika raamistikus ning võimalikku mõju riikliku kultuuripoliitika üldeesmärgi saavutamisele ja korralduse tõhususele. Kirjeldatud alternatiivsete mudelite tugevuste, nõrkuste ja potentsiaali hindamiseks tehti uuringu meeskonna laiendatud seminar, kuhu kaasati lisaks meeskonna liikmetele ka Tartu Ülikooli kultuurikorralduse ekspert ning 2 KOV-ide ja regionaalse valitsemise eksperti väljastpoolt ülikooli.

Uuringu viimases etapis viidi läbi maakondliku kultuurikorralduse toimemudelite laiapõhjaline hindamine ja valideerimine. Valideerimise eesmärk oli läbi praktilise ja teoreetilise ekspertiisi kaasamise saada teadmist (sobivama) maakondliku kultuurikorralduse riikliku toimemudeli loomiseks. Valideerimise tulemusena selgitati koostatud alternatiivsete mudelite tugevad ja nõrgad aspektid, eriti mudelite rakendamise poolt silmas pidades. Valideerimine pakkus vajalikku tagasisidet mudeli arendusvajaduste ja -võimaluste osas. Valideerimiseks kutsuti kokku aruteluseminar, kuhu kaasati toimemudeli kesksed osapooled, praktilist ning teoreetilist teadmist omavad valdkonna eksperdid.

Aruteluseminaril saadud tagasiside arvesse võttes **koostati maakondliku kultuurikorralduse riikliku toimetudeli uuendamise ettepanekud**, mis hõlmavad funktsioonide, ülesannete, osaliste, personalivajaduse, kompetentsi (nt oskusi ja võimekust ülesandeid täita), koostöövormide ja koordineerimise (sh kohalike omavalitsuste ja teiste regionaalse tasandi kultuurielu toimijatega) põhimõtete kirjeldamist ning tehtud ettepanekute põhjendusi.

2. UURINGU EMPIIRILISED TULEMUSED

2.1 Kultuuri kui valitsemisvaldkonna ning kultuurielus osalemise praktika määratlemine ja piiritlemine

Maakondlik kultuurikorraldus hõlmab riigi, regionaalse ja kohaliku tasandi toimijaid (riigiasutused, asutuste vahelised koostööorganid, maakondlikud arendusorganisatsioonid, kohalikud omavalitsused, huvigrupid), asjakohaseid õiguslikke regulatsioone ja arengudokumente ning neis määratletud eesmärgid ja korralduslikke ülesandeid, samuti nende alusel sihistatud tegevusi, mis loovad tingimused inimeste kultuurielus osalemiseks. Kultuurielus osamine seondub nii kultuuri tarbimise kui ka kultuuritegevustesse panustamisega. Maakondliku kultuurikorralduse üldine keskne eesmärk on soodustada inimeste kultuurisündmuste ja -asutuste külastamist ning kultuuritegevustes osalemist.²

Kultuurikorralduse valdkondlik ulatus ei ole riigi, maakonna ning kohaliku omavalitsuse tasemel üheselt määratletud. Maakondlikul ja kohalikul tasandil defineerivad korralduse valdkondlikkust kohaliku omavalitsuse tegevust suunavad õigusaktid ja riigi kultuuripoliitika laiemalt, aga ka piirkondlikud traditsioonid, kompetents (hariduspoliitika) ning kultuuri arendamise eesmärgid, mida konkreetsetes piirkondades prioriteediks on seatud. **Sageli on kultuurikorralduse valdkondlik sisu määratletud tugevasti rahvakultuuri keskselt.** Selle järgi hõlmab kohalik ja maakondlik kultuurikorraldus tegelemist rahvakultuuriga (nt rahvalaul, rahvatants, rahvamuusika, rahvuslik käsitöö) ja muu kultuuriga (nt laul, tants, muusika, käsitöö, mis ei seonu rahvakultuuriga, ka nt kino, kunst).

Riigi keskvalitsuse tasandi vaadet kultuurikorralduse valdkondlikule ulatusele ja jaotusele peegeldavad Kultuuriministeeriumi kodulehel esitatud kultuurivaldkondade jaotus, Kultuuri programmis 2023–2026 eristatud kultuuripoliitikate jaotus ning Kultuuri riikliku arengukava mõõdiku temaatiline sisu (vt. tabel 1). Maakondliku kultuurikorralduse valdkondlikul piiritlemisel võetakse selles töös üldjoones aluseks seos kultuurielus osalemise eesmärgiga ning seega kohandatakse kultuuri arengukava temaatilise mõõdiku valdkondlikku definitsiooni.

Tabel 1. Maakondliku kultuurikorralduse valdkondade võrdlevad ametkondlikud määratlused

Kultuurikorralduse valdkonnad KuM-i veebilehel	Kultuurikorralduse valdkonnad Kultuuri programmis 2023– 2026	Kultuuri arengukava üldeesmärgi asjakohase mõõdiku (kultuurielus osamine) teemad
Kunstid ja loomemajandus		
etenduskunstid	etenduskunstide poliitika	teatris käimine
muusika	muusikapoliitika	kontserdil käimine
kirjandus	kirjanduspoliitika	kirjandussündmuse külastamine
arhitektuur	arhitektuuri-poliitika ja disainipoliitika	arhitektuurisündmuse külastamine

² Vt Kultuuri arengukava 2021–2030; Statistikaameti kultuuris osalemise uuringu meetoodika. <https://www.stat.ee/et/statistika-too/kultuuris-osalemise-uuring-2021#10-Kattesaadavus-9>

audiovisuaalvaldkond (film, ringhääling)	audiovisuaal-poliitika	kinos käimine
kunst	kunstipoliitika	kunstigaleriide külastamine
		kultuurisündmuste ja -asutuste külastamine
loomemajandus	loomemajandus-poliitika	
Kultuuriväärtused ja digitaalne kultuuripärand		
muinsuskaitse	muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika	kultuurimälestise külastamine
muuseumid	muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika	Muuseumi külastamine
raamatukogud	raamatukogu-poliitika	raamatukogu külastamine
rahvakultuur	rahvakultuuri-poliitika	kultuurisündmuste ja -asutuste külastamine
		käsitöösündmuse külastamine
digitaalne kultuuripärand	kultuurivaldkonna digiteerimine	
	loomemajandus-poliitika	

Valdkondlikult piiritletakse antud töös maakondlikku kultuurikorraldust kui strateegiliselt sihitud ning institutsionaliseeritud tegevust, mis loob eri piirkondades ja vanuses elanikele võimalused:

- **Külastada erinevaid kultuuriasutusi** (nt muuseume, raamatukogusid), kultuuriobjekte (kultuurimälestisi³) ja kultuurisündmusi (nt filmilavastusi, etendusi, kontserte, kirjandussündmusi, kunstisündmusi, käsitöösündmusi, arhitektuurisündmusi)
- **Osaleda mitteprofessionaalses kultuurilises loometegevuses** (muusika-, tantsu- ja teatritegevuses, käsitöö-, ja kunstiloomes⁴; muuseumites, raamatukogudes, rahvamajades jt kohtades toimuvate kultuurisündmuste loomesse panustamine).

Maakondliku ja kohaliku kultuurielu korraldamisel tuleb siiski arvestada, et kultuurielu valdkondade olulisus inimeste igapäevaelus ja elukeskkonna kvaliteedi kujundamisel on erinev – kultuurielus osalemise riikliku eesmärgi täitmiseks tuleb lähtudes elanikkonna soovidest seada asjakohaseid mõõdikutega seotud temaatilisi prioriteete (nt rohkem kultuuriüritusi rahvamajas vs lugemisharjumuse edendamine).

³ Mälestiste liigid on: 1) ajaloomälestis; 2) arheoloogiamälestis; 3) ehitismälestis; 4) kunstimälestis; 5) ajalooline looduslik pühapaik; 6) tehnikamälestis (§ 11, MuKS)

⁴ See võib toimuda näiteks rahvamajades, koolides, huvikoolides jms.

Maakondliku kultuurikorralduse süsteemi määratlemisel on oluline piiritleda ka **korralduse peamised osapooled**. Need hõlmavad kultuuripoliitikat kujundavaid ja rakendavaid riiklike asutusi, kohalikke omavalitsusi ja nende allasutusi, kultuuriteenuseid osutavaid asutusi ja organisatsioone, kultuurivaldkonna esindusorganisatsioone, huvigruppe ning kultuuritegevuses osalevaid inimesi.

Olulisemad osapooled on:

- Kultuuriministeerium
 - Kultuuriministri nõuandvad kogud: Muinsuskaitse nõukogu, Muuseuminõukogu, Vaimse kultuuripärandi nõukogu, Rahvaraamatukogude Nõukogu;
- Muinsuskaitseamet
- Eesti Rahvakultuuri Keskus
- Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA
- Maakonnaraamatukogud
- Maakondlikud arendusorganisatsioonid (omavalitsusliidud)
- Muud korralduslikke ülesandeid täitvad organisatsioonid (nt MTÜ-d)
- Kohalikud omavalitsused (sh, volikogu komisjonid)
- Valdkondlikud esindusorganisatsioonid
- Kultuuriteenuste osutajad (sh rahvamajad, muuseumid, huvikoolid, üldhariduskoolid jt)
- Kultuuriteenuste tarbijad ja loomeprotsessis osalejadt.

Maakondliku kultuurikorralduse piiritlemisel on samuti vajalik eristada **korralduslikud ülesanded**, mida osapooled seatud eesmärkide saavutamiseks täidavad või täitma peaksid. Need ülesanded rühmituvad üldistesse valdkonnaülestes korralduslikesse funktsioonidesse alljärgnevalt (vt täpsemat ülesannete sisu ja jaotust toimijate kaupa lisas 1):

- Strateegiline juhtimine
- Teenuseid osutavate asutuste tegevuse suunamine/ korraldamine
- Toetusmeetmete disain ja rakendamine
- Kultuuripärandi kaitse ja esitlustingimuste loomine
- Kultuuri populariseerimine
- Asutuste vaheline koostöö ja koordineerimine
- Nõustamine ja koolitus
- Andmehaldus
- Seire
- Lubade menetlemine
- Järelevalve.

2.2 Maakondlikku kultuurikorraldust ja -tegevust määratlev õigusraamistik

Maakonna tasandi kultuurikorralduse tegevusi raamistab kohaliku omavalitsuse üksuste liitude seadus, milles on **maakondliku liidu ühe eesmärgina määratletud maakonna kultuuritraditsioonide säilitamine ja edendamine**. Kultuurikorralduse olulisemateks arengudokumentideks maakonna tasandil on **maakondlikud arengustrateegiad, milles on kokku lepitud kultuurivaldkonna eesmärgid ja iga-aastased tegevuskavad**. Maakondlikku kultuurikorraldust reguleerivad samuti asutuste põhikirjad ja -määrused, kultuurikorraldusega tegelevate ametnike ametijuhendid ja muud kokkulepitud tegevuskavad, tööplaanid ning juhendid.

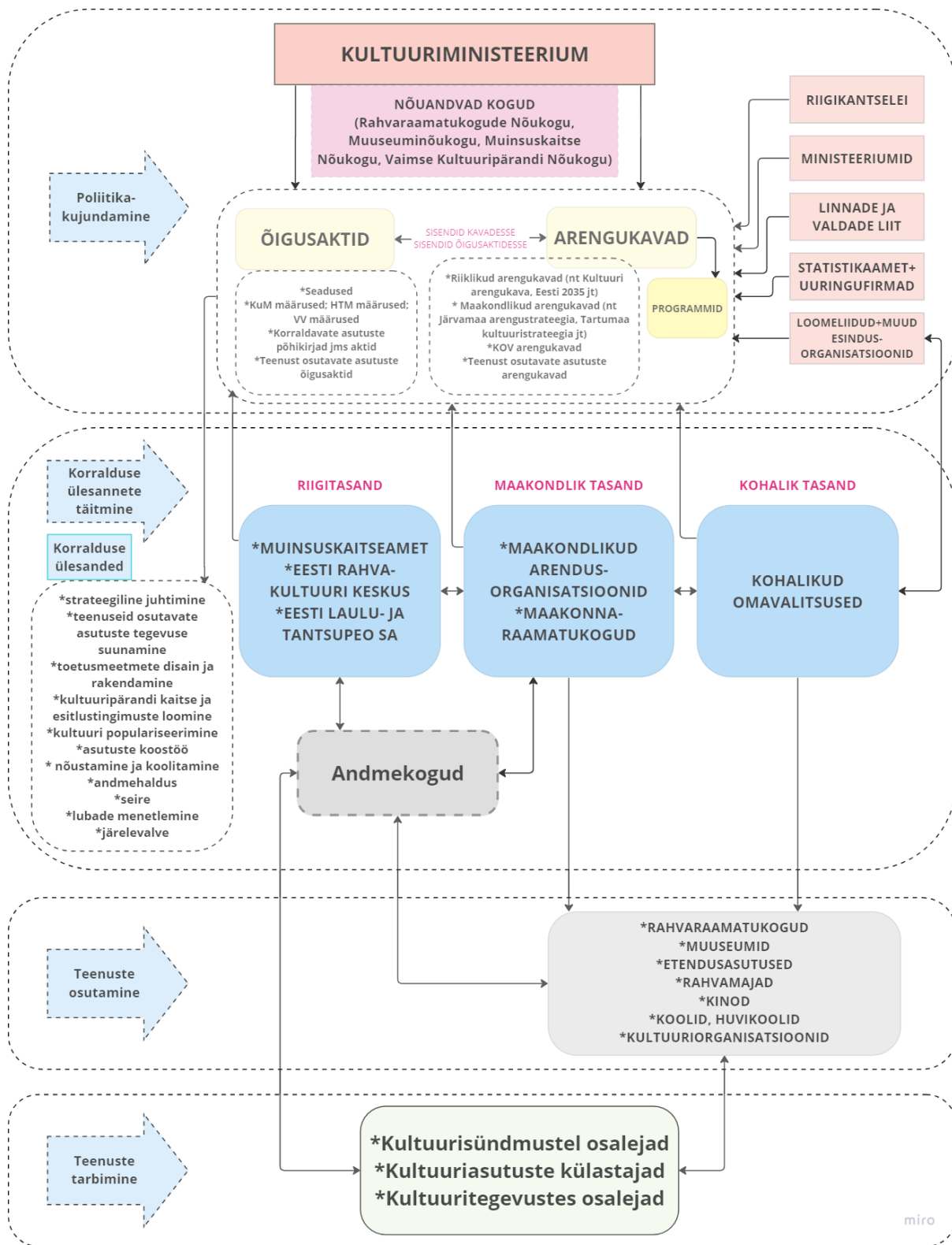
Kultuurivaldkondade kaetus valdkondlike õigusaktidega on võrdlemisi erinev ning need erinevused peegelduvad osaliselt ka maakondliku korraldusliku tegevuse õiguslikus reguleerituses. Eraldi õigusaktid on muinsuskaitse ja muuseumite tegevuse valdkonnas, mis on reguleeritud muinsuskaitseaduse ja muuseumiseadusega.⁵ Samas kumbki nendest dokumentidest ei reguleeri maakonna tasandi tegevusi (nt riiklikult kaitstavate pärandobjektide või muuseumite külastamiseks tingimuste loomist, nende populariseerimisega seotud tegevusi jmt). Raamatukogude tegevust (külastamiseks tingimuste loomist, nende populariseerimist jmt) reguleerivad peamiselt rahvaraamatukogu seadus, säilitusekemplari seadus ja rahvusraamatukogu seadus (nt Eesti Rahvusraamatukogu teenuste arendus toetab ja mõjutab kohalike omavalitsuste raamatukogude teenuseid (nt e-laenus)). Samas rahvakultuuri valdkonnas (rahvusliku muusika, tantsu, pillimängu, käsitööga tegelemine, kontsertidel ja sündmustel osalemine) puuduvad otseselt tegevust korraldavad õigusaktid. Rahvakultuuri valdkonna ülesanded on peamiselt delegeeritud riigi poolt Eesti Rahvakultuuri Keskusele ja Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutusele ning nende asutuste tegevusi reguleerivad põhimäärus ja põhikiri. Rahvakultuuri valdkonnas on oluline tegevus ka huviharidus, mida reguleerib huvikooli seadus⁶, mis kohaldub ka maakondades tegutsevatele huvikoolidele. Muudes valdkondades, nt etenduskunstide, kirjanduse jm. valdkondades, puuduvad otseselt maakondlikke tegevusi reguleerivad õigusaktid. Siiski peavad tegevused nendes valdkondades olema kooskõlas valdkonnaüleste dokumentidega (nt autoriõiguse seadus, kutseseadus, jmt).

2.3 Maakondlike ja kohalike kultuurikorralduse ülesannete kaardistus

Maakondliku ja kohaliku kultuurikorralduse toimimine – osapooled, ülesanded ja seosed on üldistavalt kokku võetud järgneval joonisel (**Error! Reference source not found.**).

⁵ <https://www.muinsuskaitseamet.ee/et/oigusaktid>

⁶ Huvikooli seadus, <https://www.riigiteataja.ee/akt/13339594?leiaKehtiv>

Joonis 1 Maakondliku ja kohaliku kultuurikorralduse toimimine

Tuginedes eelnevas peatükis määratletud kultuurielus osalemise definitsioonile, võib üldistatult maakondliku ja kohaliku kultuurikorralduse osapoolte valdkondlikku panustamist (läbi täidetavate korralduslike ülesannete) piiritleda vastavalt alljärgnevale tabelile 2.⁷

Tabel 2 Osapoolte panustamine valdkondlikult kultuurielus osalemisse

Kultuuri valdkonna korralduslike ülesannete täitev asutus	Kultuurielus osalemise valdkond
Kultuuriministeerium	<ul style="list-style-type: none"> etenduste, kontsertide, kino, kirjandus-, kunsti-, käsitöö- ning arhitektuurisündmuste külastamine; kultuurimälestiste külastamine; muuseumite ja raamatukogude külastamine kultuurilises loometegevuses osalemine (muusika-, tantsu- ja teatritegevuses osalemine, käsitöö- ja kunstiloomes osalemine; muuseumites, raamatukogudes, rahvamajades jt kohtades toimuvate kultuurisündmuste loomesse panustamine)
Eesti Rahvakultuuri Keskus	<ul style="list-style-type: none"> etenduste, kontsertide ja käsitöösündmuste külastamine kultuurilises loometegevuses osalemine (muusika-, tantsu- ja teatritegevuses osalemine, käsitöö loomes osalemine)
Muinsuskaitseamet	<ul style="list-style-type: none"> muuseumite ja kultuuriväärtuste külastamine
Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutus	<ul style="list-style-type: none"> etenduste ja kontsertide külastamine kultuurilises loometegevuses osalemine (muusika- ja tantsutegevuses osalemine)
Maakonnaraamatukogud	<ul style="list-style-type: none"> raamatukogude külastamine; kirjandus- ja kunstisündmuste külastamine kultuurilises loometegevuses osalemine (raamatukogudes toimuvate kultuurisündmuste loomesse panustamine)
Maakondlikud arendusorganisatsioonid	<ul style="list-style-type: none"> etenduste, kontsertide ja käsitöösündmuste külastamine kultuurilises loometegevuses osalemine (muusika-, tantsu- ja teatritegevuses osalemine, käsitöö loomes osalemine); muuseumites, raamatukogudes, rahvamajades jt kohtades toimuvate kultuurisündmuste loomesse panustamine)
Kohalikud omavalitsused	<ul style="list-style-type: none"> etenduste, kontsertide, kino, kirjandus-, kunsti-, käsitöö- ning arhitektuurisündmuste külastamine; kultuurimälestiste külastamine; muuseumite ja raamatukogude külastamine kultuurilises loometegevuses osalemine (muusika-, tantsu- ja teatritegevuses osalemine, käsitöö- ja kunstiloomes osalemine; muuseumites, raamatukogudes, rahvamajades jt kohtades toimuvate kultuurisündmuste loomesse panustamine)

⁷ Maakondliku ja kohaliku kultuurikorralduse ülesannete täpsem kaardistus on esitatud uuringu lisa 1. Kuna ülesanded varieeruvad teatud ulatuses maakonniti, siis on lisa 1 esitatud nimekirjas ülesanded näitlikustatud suhteliselt erineva suuruse ja võimekusega Tartumaa ja Järvamaa ülesannete näitel.

2.3.1 Riiklikud maakondlikul tasandil täidetavad ülesanded

Uurimisküsimus: Milliseid maakondliku tasandi kultuurikorralduse edendamiseks suunatud ülesandeid täidavad täna Muinsuskaitseamet, Eesti Rahvakultuuri Keskus ja ELTSA?

Eesti Rahvakultuuri Keskuse kesksed ülesanded on laulu- ja tantsupeo protsessi jätkusuutlikkuse ning rahvakultuuri arengu tagamise toetamine maakondades (vt lisa 1). Selleks on oluline osaleda toetuste eraldamise rakendamisel maakondades (hallata 12 toetusmeetet), teha koostööd üleriigiliste kultuurivaldkonna esindusorganisatsioonidega (7 suuremat), ELTSA-ga, maakondlike arenduskeskuste või omavalitsusliitude, kohaliku omavalitsuse üksuste, rahvakultuuri ning vaimse kultuuripärandi tegevust korraldavate maakondlike esindusorganisatsioonidega, kultuuriteenuseid osutavate asutusega (muuseumid, raamatukogud, rahvamajad), ning kohalike kogukondadega, osaleda koostöövõrgustikes, korraldada koolitusi ja kursusi rahvakultuuri ja vaimse kultuuripärandi vallas, nõustada ja toetada rahvakultuuriga tegelevaid kultuuriasutusi, -seltse ja -organisatsioone, pidada rahvakultuuri valdkondlikku andmekogu (RAKU), koguda, analüüsida ja vahendada rahvakultuurialast statistikat kultuuripoliitika kujundamiseks. Valdkondlikult on ERK ülesanded piiritletud rahvakultuuriga, mis sisaldab koorilaulu, rahvalaulu, rahvatantsu, rahvamuusikat, puhkpillimuusikat, folkloori, harrastusteatri, käsitööd.

Muinsuskaitseameti ülesanded (maakonnas) on keskendunud tingimuste loomisele kultuuripärandi säilitamiseks ja esitlemiseks ning muuseumide tegevuse arendamisele (vt lisa 1). Kultuuripärandi säilitamiseks ja esitlemiseks tegeletakse muinsuskaitsealase nõustamise ja kooskõlastamise (valdajad, omanikud, sh omavalitsused, tööde teostajad jt), toetusprogrammide rakendamise, ainelise kultuuripärandi populariseerimisega ning tehakse koostööd mäluasutuste, kohaliku omavalitsuse üksuste ja riigiasutustega kultuuripärandialase teabe levitamisel. Samuti tegeletakse kultuurimälestiste registri täiendamise ning korrastamisega ning teostatakse muinsuskaitsealast järelevalvet. Halduslepinguga täidavad osa riiklikke muinsuskaitsealaseid ülesandeid Narva (Narva Linnavalitsuse Arhitektuuri- ja Linnaplaneerimise Amet), Tallinna (Tallinna Linnaplaneerimise Amet), ja Tartu (Tartu Linnavalitsus) kohalik omavalitsus. Maakonna nõuniku tööajast ca 90% kulub elanike pöördumiste lahendamisele (sh projektide ja taotluste menetlused, nõustamine, paikvaatlused).

MKA muuseumivaldkonna ülesanded hõlmavad muuseumivaldkonna arendamist, muuseumiüleste arenduste eestvedamist, muuseumide nõustamist (muuseumikogu korraldamisel ning muuseumi ülesannete täitmisel), kunstipärandi omanike nõustamist, muuseumide populariseerimist, muuseumide koostöö toetamist, toetusmeetmete kujundamist ja rakendamist (muuseumite tegevustoetus ja muuseumite kiirendi), muuseumite infosüsteemi arendamist (seda kasutavad üle 60 riigi-, munitsipaal- ja eramuuseumi) ning järelevalve tegemist muuseumide andmekoguga liitunud muuseumikogu korralduse üle. MKA ülesannete täitmine panustab valdkondlikult kultuurielus osalemisse, luues tingimused elanike muuseumite ja kultuurimälestiste külastamiseks.

Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA ei vastuta otseselt regionaalse kultuurikorralduse toimimise eest. ELTSA puutub maakondlikku kultuurikorraldusse enamasti kaudselt läbi üleriigiliste laulu- ja tantsupidude ja rahvamuusikapidude korraldamise. See hõlmab toetusmeetmete kujundamist ja rakendamist (kollektiivide toetus, üleriigilise peo toetus partnerile), osalemist valdkondi toetavate haridusprojektide ja õppekavade väljatöötamises, laulu- ja tantsupeo kommunikatsioonikanalite arendamist, koostöö tegemist valdkonna arengu eest vastutust jagavate institutsioonidega (Eesti Kooriühing, Eesti Rahvatantsu ja Rahvamuusika Selts, ERK, KuM, Haridus- ja Teadusministeerium), kollektiivide juhendajatele repertuaari ja pidude kontseptsioone tutvustavate regionaalsete õppeseminaride

korraldamist ning ELTSA registri pidamist (vt lisa 1). ELTSA ülesanded panustavad valdkondlikult võimaluste loomisesse külastamaks etendusi ja kontserte ning osalemaks kultuurilises loometegevuses (muusika- ja tantsutegevuses osalemine).

Uurimisküsimus: Milliste ressurssidega (personal, finantsid) ülesandeid täidetakse, teenuseid osutatakse?

Maakondliku tasandi kultuurikorralduse ülesandeid täidavad otseselt ERK rahvakultuurispetsialistid (16), regionaalosakonna juhataja ning MKA nõustamisosakonna juhataja ja (maakondlikud) nõunikud. Igas maakonnas on ametis 1 ERK rahvakultuurispetsialist ning lisaks on 1 spetsialist ka Tallinnas.

Rahvakultuurispetsialiste kogutöötasud (sh lisatasud täiendavate tööülesannete ja asendamiste eest) ulatuvad aastatel 2020–2022 ca 260 000 euronit aastas, mis teeb keskmiselt ühe spetsialisti töötasuks 16 300 eurot aastas. Aastate võrdluses on töötasud kasvanud keskmiselt 13%. Iga rahvakultuurispetsialisti tegevuse juurde kuuluvad ka majandamiskulud, mis sisaldavad administreerimiskulusid, lähetuskulusid (v.a koolituslähetus), koolituskulusid (sh koolituslähetus), sõidukite majandamiskulusid, inventari majandamiskulusid, info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kulusid jmt. Aastatel 2020–2022 ulatuvad kogumajandamiskulud keskmiselt ca 33 000 euronit aastas, mis teeb keskmiselt ühe spetsialisti tegevuse majandamiskuluks 2000 eurot aastas. Aastate võrdluses on majandamiskulud kasvanud keskmiselt 31%.

MKA nõustamisosakonnas on 19 ametnikku, kelle tööülesanded seonduvad otseselt maakondliku kultuurikorralduse ülesannete täitmisega. Igas maakonnas on vähemalt 1 muinsuskaitse nõunik, seejuures on Harjumaal, Lääne-Virumaal ja Pärnumaal 2 nõunikku. MKA regionaalseid nõunikke ei ole Tallinnas, Tartus ning Narvas, kus muinsuskaitse ülesanded on lepinguga omavalitsuse korraldada. Üldiselt on tööülesanded nii sisu kui ka mahu proportsiooni mõttes kõigi maakondade MKA nõunikel sarnased, sh sõltumata sellest, kui palju on maakonnas omavalitsusi. Halduspartneritega maakondade puhul on maakonnanõuniku koormus erinev.

Nõunike kogutöötasud (sh lisatasud täiendavate tööülesannete ja asendamiste eest ning toetused) ulatuvad aastatel 2019–2022 ca 323 000 euronit aastas, mis teeb keskmiselt ühe spetsialisti töötasuks 21 500 eurot aastas. Aastate võrdluses on töötasud kasvanud keskmiselt 17%. Maakondlike nõunike tegevuse majandamiskulud ei olnud töö läbiviijatele kättesaadavad, sest andmed olid esitatud kogu maakonna kohta tervikuna (nt Harjumaa sisaldas kogu kontori tegevuskulusid).

Rahvakultuurispetsialistid ja muinsuskaitse maakondlikud nõunikud töötavad täistööajaga.

Maakondliku kultuurikorraldusse panustavad kaudsemalt ka ELTSA töötajad (9 korraldusametikohta) ning sihtasutuse tegevust suunava nõukogu liikmed (kokku 8 liiget). Otsesemalt on maakonna tasandiga seotud laulu- ja tantsupeo kuraatorid, kelle ülesanne on aidata maakondades korraldada kollektiivide osalemist üleriigilistel laulu- ja tantsupidudel. Kuraatorid valitakse välja omavalitsuste poolt ning sageli on nendeks ka MARO-de kultuurinõunikud või ERK rahvakultuurispetsialistid. Kuraator on igas maakonnas ja kolmes suuremas linnas (Tallinn, Tartu ja Pärnu) ehk kokku 18 kuraatorit.

Töö läbiviijatele kättesaadavatest materjalidest ei olnud võimalik eristada kuraatorite tegevuskulusid, kuid aastatel 2020–2022 on ELTSA kogutööjõukulud olnud ca 527 700 eurot aastas ning aastal 2019, kui toimus üleriigiliste laulu- ja tantsupidu, ca 1,1 mln eurot aastas. Aastate võrdluses on töötasud kasvanud keskmiselt 16%. Mitmesugused tegevuskulud on aastatel 2020–2022 olnud keskmiselt ca 267 000 eurot aastas, aastal 2019 ca 2,4 mln.

2.3.2 KOV maakondlikul tasandil täidetavad ülesanded

Uurimisküsimus: Milliseid olulisi ülesandeid täidavad maakonnatasandi kultuurikorraldusega tegelevad KOV institutsioonid?

Maakondliku kultuurikorralduse ülesandeid täidavad KOV institutsioonidena maakondlikud arendusorganisatsioonid ning maakonnaraamatukogud.

Kohaliku omavalitsuse üksuste liitude seadus § 2 järgi on **maakondlike liitude üheks eesmärgiks maakonna kultuuritraditsioonide säilitamine ja edendamine** ning maakonna kohaliku omavalitsuse üksuste koostöö edendamine ja liikmetele seadusega ettenähtud ülesannete paremaks täitmiseks võimaluste loomine. Enamikes maakondades on selle alusel loodud MARO-d, mis tegelevad valdavalt muude valdkondade arendamise kõrval ka kultuurielu edendamisega maakonnas. Erisused on Jõgevamaal ja Valgemaal, kus MARO on maakondliku kultuurikorralduse delegeerinud lepinguga kultuurivaldkonna MTÜ-le (vt tabel 3). Samuti täidab Saare maakonnas Saaremaa vald ühiseid korralduslikke ülesandeid. Hiiumaal MARO puudub, kuna seal on maakonnas vaid üks omavalitsusüksus.

Kohalike omavalitsuste üleselt maakondlikult täidetavad kultuurikorralduse ülesanded on üldistatult järgnevad:⁸

- maakonna kultuuripoliitika kujundamine ja elluviimine ning maakondlike arengustrateegiate ja teiste maakonna või regiooni arengueeldusi loovate kultuurivaldkonna kavade väljatöötamine, täiustamine ja elluviimine, tegevuskava täitmise hindamise korraldamine;
- maakonna elanikele mitmekesiste võimaluste loomine kultuurielust osa saamiseks;
- maakonna kultuuriinfo leviku koordineerimine (kogumine, säilitamine, loomine ja vahendamine);
- üleriigiliste laulu- ja tantsupidude maakondliku komisjoni töö korraldamine;
- koostöö korraldamine kohaliku omavalitsuse üksuste, kultuuriasutuste, koolide ja maakondlike ja vabariiklike kultuuriühendustega ja esindusorganisatsioonidega;
- maakonna kultuurialase ühistevõime koordineerimine ja maakondlike rahvakultuuri ühisürituste korraldamine;
- maakonna ja kohaliku identiteedi teadvustamine ning kultuuriajaloolise eripära ja järjepidevuse säilitamine ning kaitsmine;
- maakonna kultuurisituatsiooni analüüsimine ja arenguprotsessidele hinnangu andmine.

Ühiselt maakonna täidetavate ülesannete nimekiri ja prioriteetid on omavalitsuste vahel kokku lepitud. Samuti otsustavad omavalitsused, mil määral ja kuidas täpsemalt ülesandeid täidetakse ning milliseid vahendeid selleks jagatakse. Riigil KOV-ide ühiste ülesannete täitmisel sekkumise võimalust ei ole. Riik siiski finantseerib osaliselt ülesannete täitmist.

Maakondlike arendusorganisatsioonide valdkondlik panustamine kultuurielus osalemisse seondub etenduste, kontsertide ja käsitöösündmuste külastamiseks ning ka elanike kultuurilises loometegevuses osalemiseks võimaluste loomisega (muusika-, tantsu- ja teatritegevuses osalemine, käsitöö loomes osalemine). Näiteks Tartumaal on MARO ja ERK rahvakultuurispetsialisti tööjaotus selline, et rahvakultuuri ja vaimse kultuuripärandi teemadega tegeleb pigem rahvakultuurispetsialist ning kultuurivaldkonna laiemate arendustegevustega tegeleb MARO kultuurinõunik. Järvemaal seevastu on mõlema asutuse fookus pigem rahvakultuuri teemadel.

⁸ Eesti Rahvakultuuri Keskus, <https://rahvakultuur.ee/>; OVL-ide kodulehed

Maakonnaraamatukogud täidavad omavalitsuste üleseid raamatukoguteenustega seotud koordineerivaid ülesandeid. Nendeks ülesanneteks on:

- maakonna rahvaraamatukogude kogude komplekteerimine vastavalt omavalitsustega sõlmitud lepingutele;
- koduloo- ja teatmebibliograafia korraldamine;
- andmebaaside loomine ja pidamine;
- rahvaraamatukogude statistilise aruandluse korraldamine ja nende tegevuse analüüsimine;
- erialane nõustamine ja koolituste korraldamine raamatukogude töötajatele.

Maakonnaraamatukogud panustavad lisaks raamatukoguteenuse pakkumisele ka kirjandus- ja kunstisündmustel osalemisse ning läbi raamatukogudes toimuvate kultuurisündmuste ka võimalusse nendes loominguks kaasa lüüa.

Uurimisküsimus: Milliste ressurssidega (personal, finantsid) ülesandeid täidetakse, teenuseid osutatakse?

Kohaliku omavalitsuse üleselt tegelevad maakondliku kultuurikorraldusega MARO-de kultuurinõunikud/koordinaatorid (8 maakonnas), Saaremaa valla kultuuri- ja spordiosakonna juhataja (lisaks kultuurinõunik ning kultuuri- ja sporditöö peaspetsialist) ning MARO-de kultuuri koostöökogude liikmed (7 maakonnas). Osades maakondades on nii nõunik kui ka koostöökogu (vt tabel 3). Koostöökogu liikmete institutsionaalne esindatus ja ülesanded varieeruvad maakonniti.

Tabel 3 Maakondliku kultuurikorralduse kesksed struktuurid

Maakond	Asutus (vastutab kultuurilise ühistegevuse juhtimise ja korraldamise eest maakonnas)	Kultuurivaldkonna struktuur/ ametnik MARO-s
Harjumaa	MTÜ Harjumaa Omavalitsuste Liit	Kultuurinõunik
Tartumaa	MTÜ Tartumaa Omavalitsuste Liit	Kultuuri koostöökogu; kultuurinõunik
Ida-Virumaa	MTÜ Ida-Virumaa Omavalitsuste Liit	Kultuurikomisjon
Lääne-Virumaa	MTÜ Lääne-Viru Omavalitsuste Liit	Hariduse- ja kultuurispetsialist
Pärnumaa	MTÜ Pärnumaa Omavalitsuste Liit	Kultuurikomisjon
Raplamaa	MTÜ Raplamaa Omavalitsuste Liit	Kultuuri nõukoda; kultuuri- ja hariduse spetsialist
Viljandimaa	MTÜ Viljandimaa Omavalitsuste Liit	Kultuuri nõukoda; kultuurinõunik
Järvamaa	SA Järvamaa	Kultuuri nõukoda; kultuurikoordinaator
Läänemaa	SA Läänemaa	Kultuuri nõukoda
Põlvamaa	SA Põlvamaa Arenduskeskus	Kultuuri- ja välissuhete spetsialist
Võrumaa	SA Võrumaa Arenduskeskus	Kultuurispetsialist

Valgamaa	MTÜ Valgamaa Rahvakunsti- ja Käsitöö Keskseelts (lepinguga delegeeritud)	Kõik MTÜ töötajad
Jõgevamaa	MTÜ Jõgevamaa Kultuurikoda (lepinguga delegeeritud)	Kõik MTÜ töötajad
Saaremaa	Saaremaa vallavalitsus	Kultuuri- ja spordiosakonna juhataja
Hiiumaa	Hiiumaa vallavalitsus	Abivallavanem (haridus, kultuur, sotsiaal)

Maakonnaraamatukogudes on riiklikult tasustatud ametikohad (4 kohta, v.a Hiiumaa, kus on 2 kohta) omavalitsuste üleste raamatukoguteenustega seotud koordineerivate ülesannete täitmiseks.

Maakonnaraamatukogude riiklike ülesandeid finantseerib riik. MARO-de kultuurivaldkonna ühiste ülesannete täitmist finantseerivad nii riigi keskvalitsus (regionaal- ja põllumajandusministeerium) kui ka MARO liikmed - omavalitsused.

2.3.3 KOV kohalikul tasandil täidetavad ülesanded

Uurimisküsimus: Milliseid olulisi kohalikke ülesandeid täidavad KOV kultuurikorraldusega tegelevad institutsioonid?

Kohaliku tasandi kultuurikorralduse tegevusi raamistab kohaliku omavalitsuse korralduse seadus, mis sätestab omavalitsusüksuse ülesandena **korraldada vallas või linnas kultuuritööd, sealhulgas ka raamatukogude, rahvamajade, muuseumide ning teiste kohalike (kultuuri)asutuste ülalpidamist, juhul kui need on omavalitsusüksuse omanduses.**⁹ Lisaks omavalitsusüksusele kuuluvate kultuuriasutuste ülalpidamisele hõlmab kohaliku kultuuritöö korraldamine valdkonna arengudokumentide koostamist ja õigusloomet, valdkondlike toetusmeetmete loomist, arendamist ja haldamist, avalike ürituste registreerimist, kultuurivaldkonna info vahendamist avalikkusele, koostöö korraldamist valdkonnas, hallatavate asutuste ja kolmanda sektori partnerite nõustamist, järelevalvet (eelkõige toetuste saamise nõuete täitmise ja toetuse kasutamise kontrollimine), valdkonna statistika kogumist, ning kultuurivaldkonna teenuste pakkumist.

Kohalike omavalitsuste ülesanded maakondlikus kultuurikorralduses on peamiselt seotud koostöö tegemisega eri osapooltega ühiste ülesannete täitmisel. See sisaldab maakonna arendus-organisatsioonide kultuurialase töö suunamist, otsuste tegemist (nt KOV-i volikogu tasandil) ning nõustamist.

KOV-ide roll kultuurikorralduses on seotud kõigi kultuurivaldkondadega, kuid **üldjuhul väiksemates omavalitsustes on valdkondlik panustamine piiratum. Reeglina on ülesannete fookus nendel valdkondadel, milles osalemises mängivad kesket rolli rahvamajad** (etenduste, kontsertide külastamine, filmide vaatamine ja käsitöösündmuste külastamine ning kultuurilises loometegevuses osalemine (muusika-, tantsu- ja teatritegevuses osalemine, käsitöö- ja kunstiloomes osalemine). Oluline

⁹ Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus, <https://www.riigiteataja.ee/akt/130062023028?leiaKehtiv>

roll on omavalitsustel ka muuseumite ning raamatukogude, ja samuti ka kultuurimälestiste külastamiseks tingimuste loomisel.

Lisaks kohaliku omavalitsuse struktuuridele panustavad läbi koostöö kohaliku tasandi kultuurikorraldusse ka kultuurivaldkonna esindusorganisatsioonid ning ka erinevad erainstituutsioonid ja huvigrupid. Ehkki viimaste peamine roll seondub kultuuriteenuste osutamisega, osalevad nad erineva ulatusega ka korralduslike ülesannete täitmise toetamises (sh poliitikakujundamisse ja õigusloomesse panustamine; valdkonna huvide eest seimine kohalikul tasandil). Sagedamini on korralduslike ülesannete täitmisesse kaasatud kohalikud kultuurivaldkonna MTÜ-d ning kogukonna- ja külaseltsid.

Uurimisküsimus: Milliste ressurssidega (personal, finantsid) ülesandeid täidetakse, teenuseid osutatakse?

KOV-ide tasandil tegelevad kultuurikorralduse ülesannete täitmisega volikogu liikmed, linna- ja vallavalitsuse liikmed, omavalitsuse valdkondlikud teenistujad ning kultuuriasutuste töötajad. Sõltuvalt omavalitsuse ja selle haldusaparaadi suurusest ning juhtimistraditsioonidest võivad kultuuritöö korraldamisega tegeleda:

- Vallavanem - mõnedes väiksemates omavalitsustes ei ole teisi kultuurivaldkonna arendamisega tegelevaid ametnikke;
- Abilinnapea või abivallavanem - reeglina vastutab lisaks kultuurile ka mõne teise valdkonna arendamise eest;
- Ameti juhataja – Tallinnas, Tallinna Kultuuri- ja Spordiameti juhataja
- Osakonnajuhataja või teenistusejuhataja - vastutab sageli ka hariduse valdkonna, aga mõnel juhul ka näiteks sotsiaalvaldkonna arendamise eest;
- Üksnes kultuuri valdkonnale spetsialiseerunud kultuurijuht, kultuurinõunik või kultuurispetsialist;
- Mitme valdkonna korraldamisega tegelev haridus- ja kultuurijuht, haridus- ja kultuurinõunik, kultuuri- ja spordinõunik, kultuuri- ja kogukonnaspetsialist, kogukonnaspetsialist kultuuri-, spordi- ja noorsootööspsialist, kultuuri- ja noorsootööspsialist, jms;
- Kultuuri- ja vabaajakeskuse direktor (rahvamaja juhataja) (nt Luunja vald).

Lisaks on ka omavalitsusi, kus kultuurivaldkonnaga tegelevad ametnikud, kelle ametijuhendid, ametikirjeldused KOV-ide kodulehel või ametinimetused ei viita kultuurivaldkonnaga tegelemisele. Näiteks võivad kultuuriküsimustega kokku puutuda haridus- või noorsoospetsialistid (nt Paide linn) jt. Paljudes kohalikes omavalitsustes eraldi kultuuriametnikku ei ole. Sellise töökorralduse peamiseks põhjuseks väiksemates omavalitsustes on ressursside puudus. Enamasti töötab valdkonnas siiski ka vastutav spetsialist, kes tegeleb igapäevaste valdkonna juhtimisega seotud ülesannetega.

KOV-ide kultuurikorraldusega tegelevad kultuuriasutuste töötajad on üldjuhul kultuurikeskuste, kultuurimajade ja rahvamajade juhatajad, neid abistav administratiivne personal ning osadel juhtudel ka kultuuriasutuste loominguks töötajad. Lisaks puutuvad kultuurikorraldusega otseselt kokku rahvaraamatukogude juhatajad. Asutuste teenistujate ja töötajate kõrval on KOV-ide kultuurikorralduses oluline roll ka KOV-ide halduses või omanduses olevate kultuuriasutuste nõukogude liikmetel.

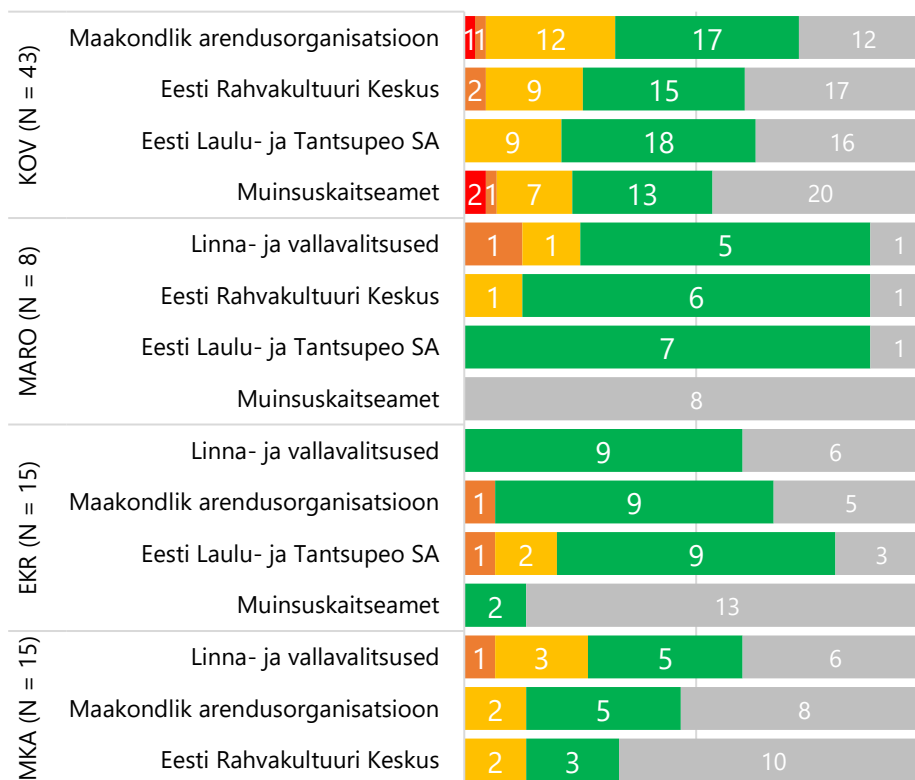
ERK andmetel on maakonna ja KOV-ide tasandil kultuurivaldkonna ülesannete täitmisega hõivatud ligikaudu 730 inimest, kuid oluline osa neist panustavad kultuurielu toimimisse teenuste osutamise tasandil.

2.3.4 Maakondlike ja kohalike ülesannete kattuvus ja täidetud

Uurimisküsimus: Millised ülesanded on kattuvad? Milliseid olulisi ülesandeid ükski seotud organisatsioon ei täida?

Maakonna kultuurikorralduse ülesannete täitmisel esineb küll kattuvusi, aga need ei ole osapoolte hinnangul praktikas probleemiks. Valdavalt leitakse, et kattuvustega kaasneb parem koostöö ja ülesannete täitmise koordineerimine või ei kaasne sellega vähemalt olulisi negatiivseid mõjusid.

Maakonna kultuurikorralduse ülesannete kattuvust teiste kultuurivaldkonna korraldusasutustega täheldavad enim MARO-d ja ERK ning samuti umbes pooled küsitlusele vastanud KOV-id. KOV-de hinnangul on neil enim ülesannete kattuvusi MARO-dega, MARO-del leidub kattuvusi kõigiga peale MKA (ka teistel on kattuvusi MKA-ga vähe) ja ERK-il esineb enim kattuvusi ELTSA-ga. MKA ülesannete kattuvusi pigem ei tähelda, kuid kui kattuvusi esineb, siis enim on seda KOV-idega.

- Määril, mis takistab ülesannete täitmist ja eesmärkide saavutamist
- Määril, mis tekitab ressurside olulist raiskamist
- Kattuvustega ei kaasne olulisi negatiivseid mõjusid
- Kattuvustega kaasneb parem koostöö ja ülesannete täitmise koordineerimine
- Kattuvusi pole

Joonis 2 Asutuste esindajate hinnangud tööülesannete kattuvusele

Täitmata ülesanded seonduvad sageli osapoolte prioriteetide seadmisega. See tähendab, et täidetakse, arvestades eelkõige rahalisi ja ka personali ressursse, eelkõige olulisemaid ülesandeid. See puudutab

eriti omavalitsuste ühiselt täidetavaid ülesandeid. Näiteks mitmetes maakondades ei tegeleta omavalitsuste ühise ülesandena andmete kogumise ja analüüsiga. Andmete süsteemse kogumisega tegeleb ERK, kuid see hõlmab vaid rahvakunsti valdkonda.

Lisaks on ka mõnede riigiasutuste ülesannete vastutus täpselt määratlemata. Näiteks on muinsuskaitse valdkonnas katmata järelevalve sanktsioneerimise mõttes, mis tähendab, et praktikas ei suudeta kultuuripärandi säilitamise reeglite rikkujaid karistada.

2.4 Maakondliku ja kohaliku kultuurikorralduse toimimise hindamine ja arendusvajaduste selgitamine

2.4.1 Riiklike korraldusasutuste üleriigiline vaade

Uurimisküsimus: Milline on riiklike asutuste hinnang regionaalse kultuurikorralduse edendamisel enda rollile?

Riiklike asutuste (ERK, MKA, ELTSA) hinnang oma tööülesannete täitmisele on reeglina positiivne. Üldjoontes ollakse ka ülesannete jaotusega osapoolte vahel rahul. Ülesandeid ära anda ei soovita, samuti ei olda väga vastuvõtlikud ka ülesannete lisandumise suhtes. Siiski võib välja tuua, et näiteks ERK näeb võimalust väiksemates maakondades võtta enda kanda lisaks rahvakultuurile ka muu kultuuri edendamine. MKA näeb samuti, juhul kui teatud ülesandeid vähendada, võimalust panustada rohkem kultuuriväärtuste populariseerimisse ja selle nimel tehtavasse koostöösse seotud asutuste ja muude osapooltega. Ka ELTSA on oma praeguse rolliga rahul ning ei näe vajadust enda rolli suurendamiseks või muutmiseks maakondlikus kultuurikorralduses.

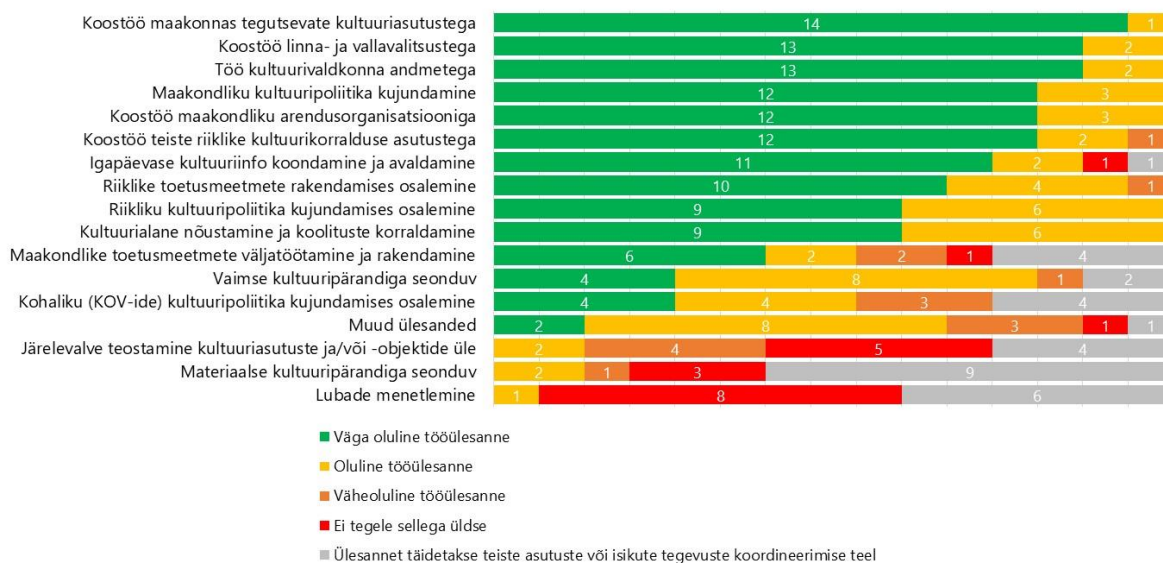
2.4.2 Riiklike asutuste spetsialistide maakondlik vaade

Uurimisküsimus: Milline on riiklike asutuste maakondlike spetsialistide hinnang regionaalse kultuurikorralduse edendamisel enda rollile?

Kultuurikorralduslike ülesannete olulisus töös

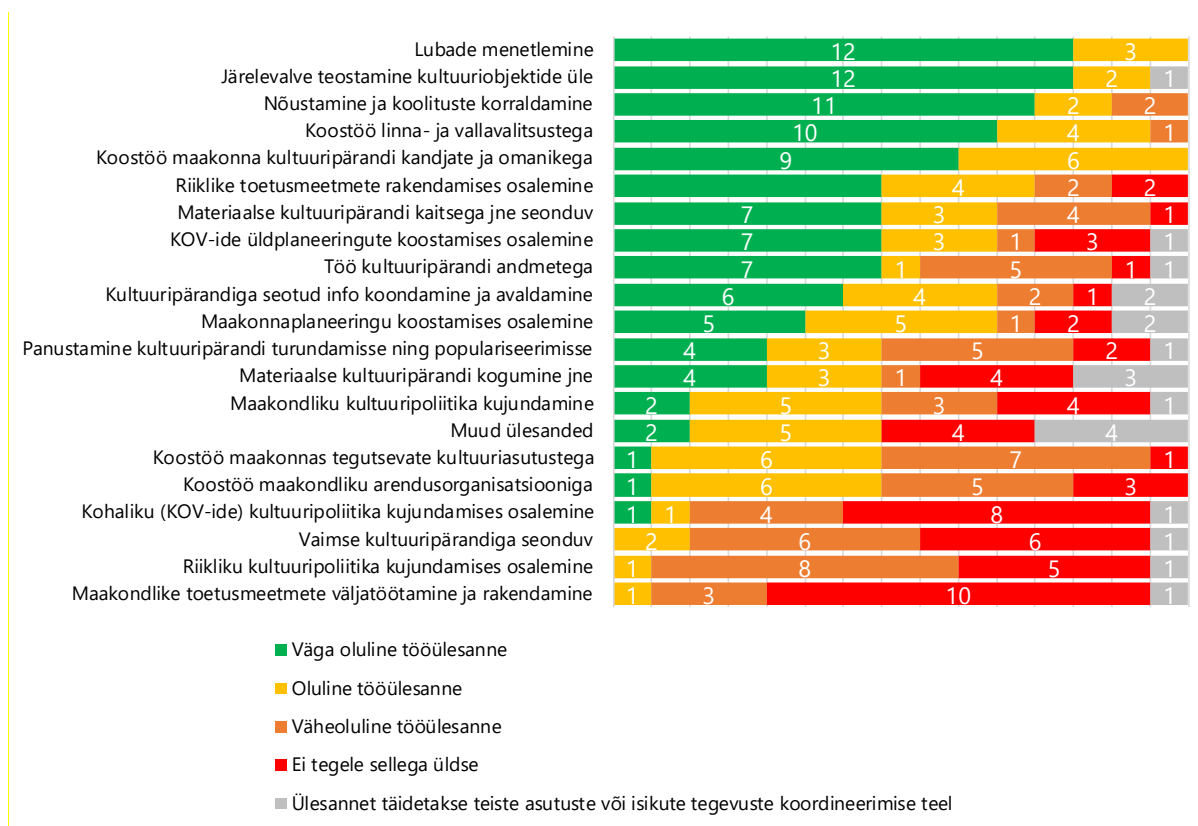
ERK spetsialistide hinnangul on nende tööülesanded üldiselt asjakohased ning optimaalsed. Tööülesannetest peetakse olulisemateks koostööd kultuuriasutustega, valla- ja linnavalitsustega, MARO-dega, teiste riiklike kultuurikorralduse asutustega, kultuurivaldkonna andmete kogumist ning riikliku ja maakondliku kultuuripoliitika kujundamist, kultuuriinfo koondamist ja avaldamist ning riiklike toetusmeetmete rakendamises osalemist (Joonis 3). Vähem tegeletakse lubade menetlemisega, materiaalse kultuuripärandiga seonduvaga ning järelevalve teostamisega. Muudest ülesannetest nähakse olulisena osalemist maakondlike ja piirkondlike suurpidude korraldusmeeskondade töös ning riiklike suurpidude maakondlikus meeskonnatöös. Valdkondlikult keskendutakse rahvakultuuriga seotud ülesannetele.

Maakondliku kultuurikorralduse uuring

Joonis 3 Tööülesannete olulisus ERK-s, N = 15

MKA maakonna nõunike jaoks on olulisemad ülesanded lubade menetlemine, järelevalve, nõustamine ja koostöö linna- ja vallavalitsustega, maakonna kultuuripärandi kandjate, haldajate ja omanikega. Olulisel kohal on ka riiklike toetusmeetmete rakendamises osalemine, maakonnaplaneeringu ning KOV üldplaneeringute koostamises osalemine, kultuuripärandiga seotud info koondamine (joonis 4). Kultuuripärandi turundamist ja populariseerimist, millel on otsene seos kultuuris osalemise tagamisega, peavad oluliseks tööülesandeks ligikaudu pooled maakonna nõunikud.

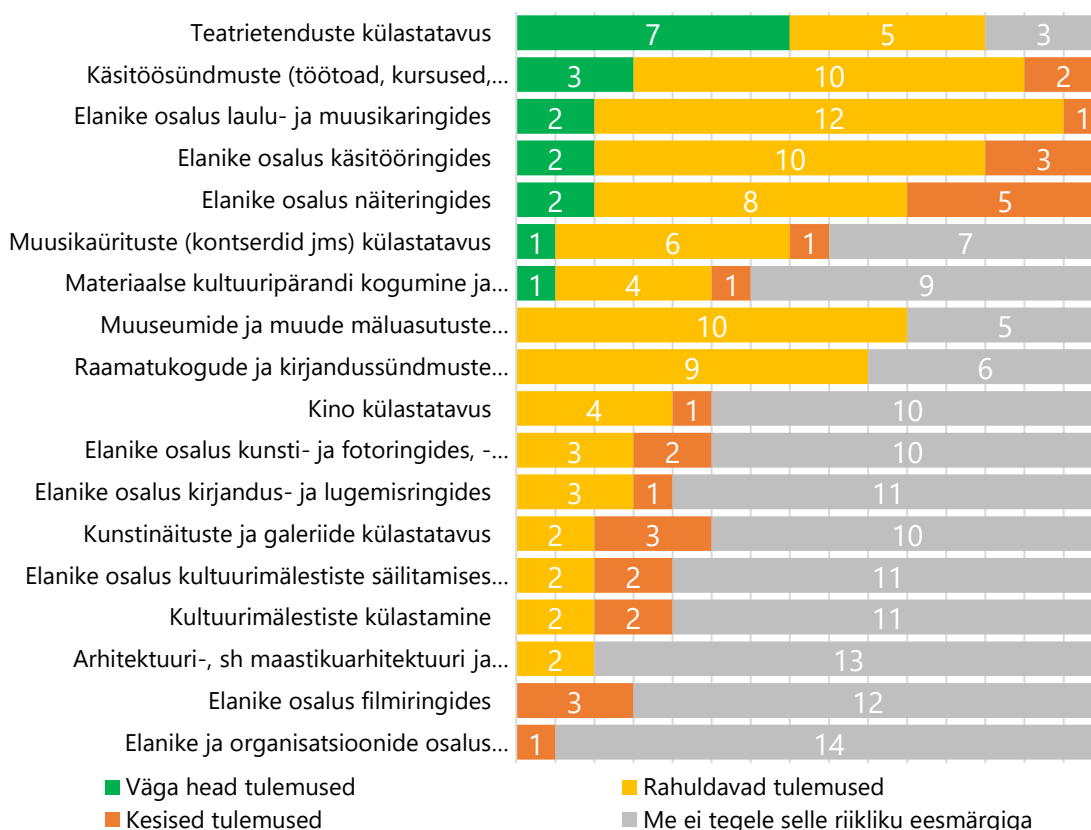

Joonis 4 Tööülesannete olulisus MKA-s, N = 15

Töö tulemuslikkus

ERK spetsialistide ülesannete täitmise tulemuslikkus avaldub eelkõige rahvakultuuri valdkondades (joonis 5). Valdav osa ERK spetsialistidest hindavad oma töö tulemuslikkust kõrgemalt teatrietenduste ja käsitöösündmuste külastatavuse kasvu toetamisel ning teatri-, laulu-, muusika- ja käsitööringides osalemise kasvu toetamisel. Olulist positiivset tulemuslikkust nähakse ka muuseumite ja raamatukogude külastatavuse kasvu tagamises. Kuna spetsialistide tööülesanded on piiritletud (valdavalt) rahvakultuuriga, siis kultuuris osaluse kasvu toetamine laiemalt on põhimõtteliselt spetsialistide lisategevus või initsiatiiv. Küsitluse tulemused näitavad, et mõnedes maakondades jõuavad spetsialistid positiivselt panustada ka muu kultuuri edendamisse. Kultuuris osalemise valdkondadest ei nähta tulemuslikku mõju vaid elanike ja organisatsioonide osaluse tagamises arhitektuuriloomes, arhitektuursete väärtuste säilitamises ja kaitsmises ning arhitektuuri-, sh maastikuarhitektuuri ja avaliku ruumi teoste külastamisele kaasa aitamises.

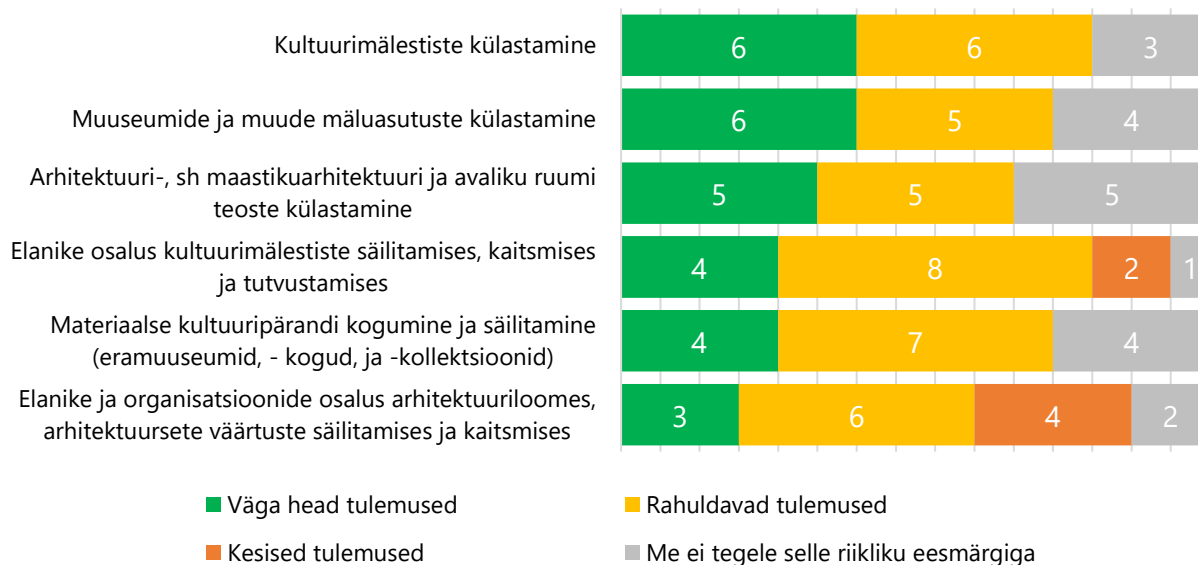
Huvitav on märkida, et suhteliselt kasutamata potentsiaal on muinsuskaitseameti ning rahvakultuurispetsialisti koostöö. Kultuuriväärtuste külastamise tagamisel näevad suhteliselt vähesed spetsialistid oma töö positiivset mõju. Samuti on tulemuslik koostöö muuseumite ja raamatukogudega maakonniti kontrastne. Vähemalt kolmandik spetsialiste ei tegele üldse tegevustega, mis aitaksid kaasa nimetatud kultuuriasutuste külastatavuse kasvule.

* Materiaalse kultuuripärandi kogumine ja säilitamine (eramuseumid, -kogud, ja -kollektsioonid)
 ** Elanike osalus kultuurimälestiste säilitamises, kaitsmises ja tutvustamises
 *** Elanike ja organisatsioonide osalus arhitektuuriloomes, arhitektuursete väärtuste säilitamises ja kaitsmises
 **** Arhitektuuri-, sh maastikuarhitektuuri ja avaliku ruumi teoste külastamine

Joonis 5 Töö tulemuslikkus kultuuris osalemise toetamisel ERK-s, N = 15

Muinsuskaitseameti maakondliku nõunikud hindavad oma töö tulemuslikkust kultuurielus osalemisele kaasa aitamisel rahuldavaks (joonis 6). Töö tulemuslikkus on kõrgeim kultuurimälestiste külastamiseks võimaluste loomisel (80%-l nõunikest vähemalt rahuldavad tulemused) ja muuseumite ning mäluasutuste külastusteks tingimuste loomisel. Samas on oluline märkida, et oluline osa muinsuskaitseameti maakondlikest nõunikest ei tunneta, et nende töö aitaks kaasa elanike kultuurielus osalemise tagamisele (sh selleks tingimuste loomisele).

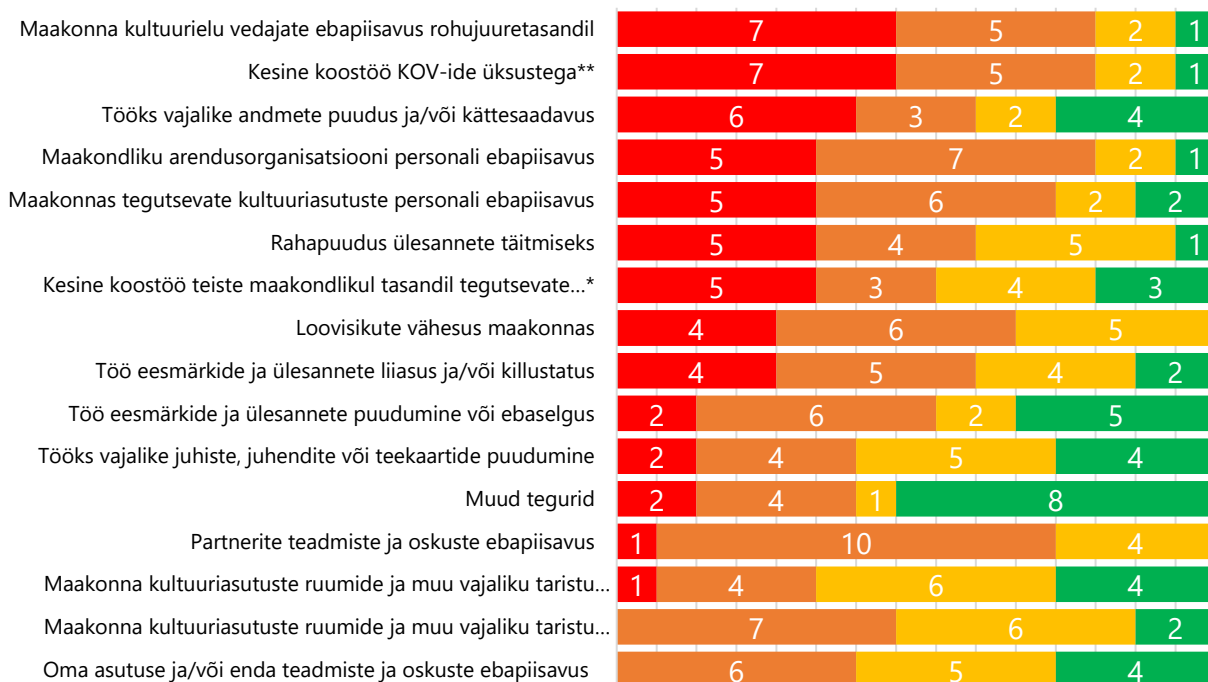
Joonis 6 Töö tulemuslikkus kultuuris osalemise toetamisel MKA-s, N = 15

Uurimisküsimus: Milliseid peamisi takistusi ja probleeme nähakse regionaalse kultuurikorralduse ülesannete täitmisel?

Eesti Rahvakultuuri Keskuse rahvakultuuri spetsialistide arvates on olulisemad takistused ülesannete täitmisel seotud kultuurikorralduse teiste osapooltega maakonnas. Spetsialistide tööd takistavad maakonna kultuurielu vedajate nappus rohujuuresandil, kesine koostöö KOV-ide üksustega (sh nt KOV-ide huvi- või ka motivatsioonipuudus koostööd teha), MARO-de kultuurivaldkonna personali vähesus, partnerite teadmiste ja oskuste ebapiisavus ning loovisikute vähesus maakonnas (joonis 7). Murekohana tuuakse esile ka rahvamajade kesine tehniline võimekus ja ruumide kvaliteet.

Probleeme valmistab ERK spetsialistidele aga ka otseselt enda tööga seonduv. Näiteks peetakse töö ülesannete täitmist takistavateks kitsaskohtadeks töö ülesannete puudumist või ebaselgust, samuti ülesannete liiasust ja/või killustatust, tööks vajalike juhiste juhendite ja teekaartide puudumist. Samuti nähakse kohati vajakajäämisi enda oskustes ja kompetentsides.

Muudest teguritest peetakse kriitiliseks elanike passiivsust ja personali volavust KOV-ides (sama mainisid ka KOV-id), IT-keskkondade töö tõrkeid ning kaasaegsete lahenduste puudumist (nt RAKU).

■ Väga oluline takistus ■ Oluline takistus ■ Väheoluline takistus ■ Ei ole üldse takistuseks

* Kesine koostöö teiste maakondlikul tasandil tegutsevate kultuurivaldkonda korraldavate asutustega

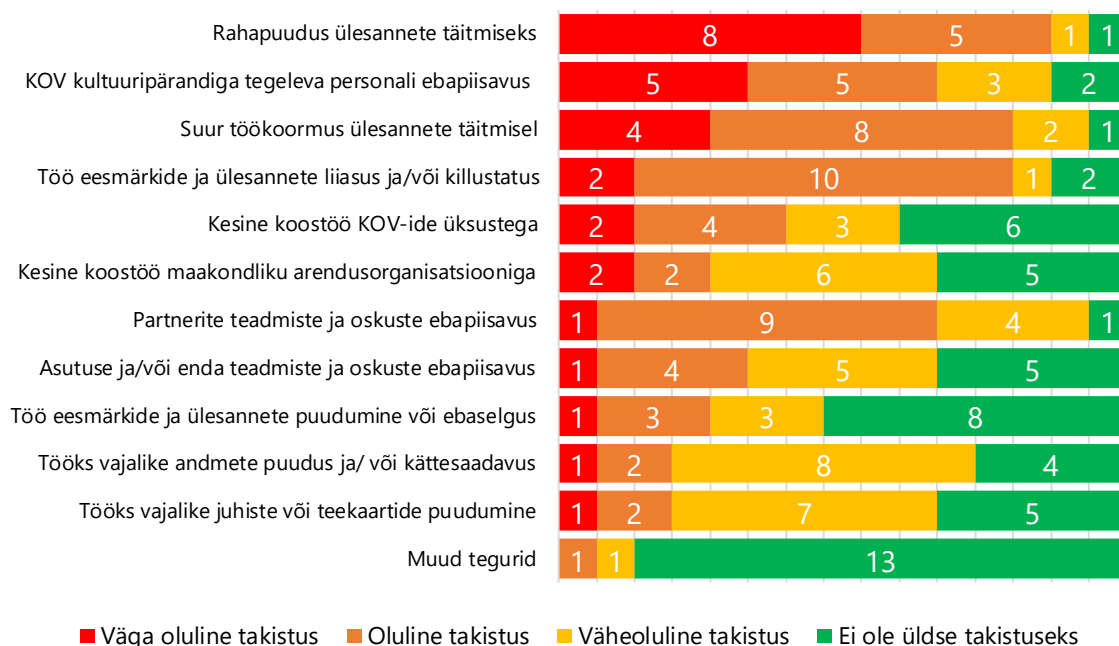
** Kesine koostöö KOV-ide üksustega (sh nt KOV-ide huvi- või ka motivatsiooni puudus koostööd teha)

Joonis 7 Takistuste olulisus töö tulemuslikkusele ERK-s, N = 15

MKA maakondlikud nõunikud on arvamisel, et nende ülesannete täitmist piiravad kõige rohkem KOV-ides kultuuripärandi valdkonnaga tegelevate ametnike puudus ning kohati ka KOV ametnike madal valdkondlik kompetents (joonis 8). Samuti on suuremaks murekohaks partnerite (omanikud) suhteliselt vähesed teadmised kultuuripärandi valdkonnas.

Nõunike tööülesannete täitmisega seondult nähakse probleeme ka suures töökoormuses, tööülesannete liiasuses ja killustatuses. Osade nõunike jaoks on tööd takistavateks asjaoludeks ka juhendite puudus, tööülesannete ebaselgus, andmete puudus ja kättesaadavus, ning asutuse või enda teadmiste ja oskuste ebapiisavus.

Muu olulistest takistustest tuuakse esile, sarnaselt ERK-le, muret IT-keskkondadega.

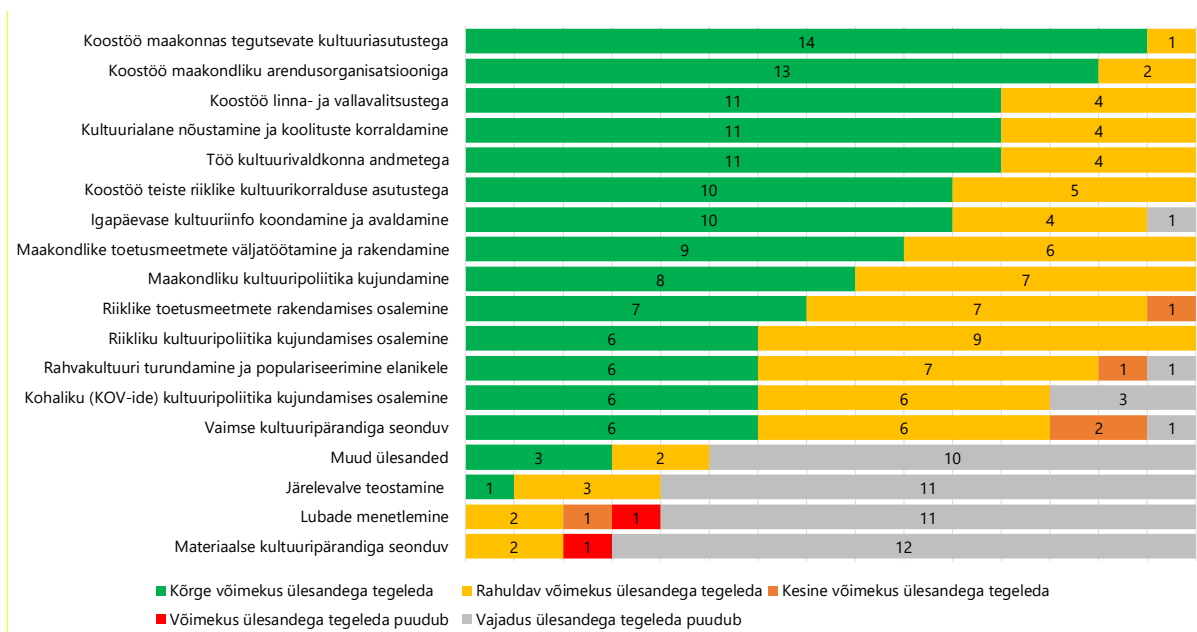

Joonis 8 Takistuste olulisus töö tulemuslikkusele MKA-s, N = 15

Võimekus ülesannetega tegeleda

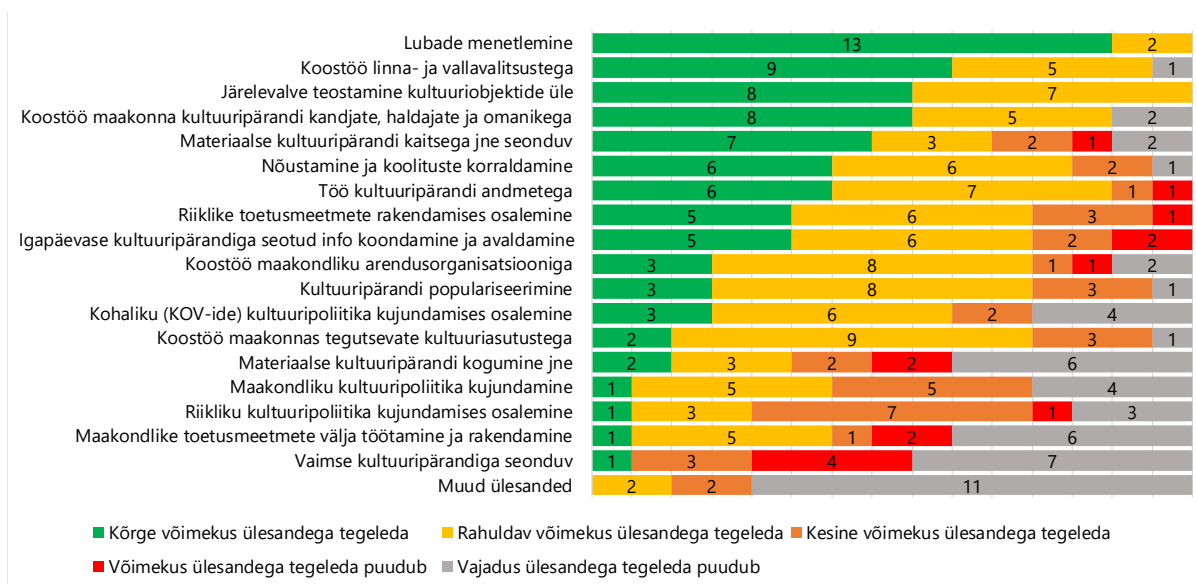
ERK spetsialistid hindavad oma tööülesannete täitmise võimekust pigem piisavaks (joonis 9). Kõigi olulisemate ülesannete täitmise võimekust hinnatakse valdavalt vähemalt rahuldavaks. Kõrgeim on võimekus teha eri osapooltega koostööd - maakonnas tegutsevate kultuuriasutuste, kultuuriseltside ja -ettevõtetega, samuti MARO-de ning KOV-idega. Samuti nähakse positiivselt andmekogumise ülesande täitmise ning kultuurialase nõustamise võimekust. Mõnede spetsialistide arvates on nende võimekus ebapiisav toetusmeetmete rakendamises osalemises ning vaimse kultuuripärandi edendamise tegevustes. Panustamist kohaliku omavalitsuse kultuuripoliitika kujundamisse, rahvakultuuri populariseerimisse ning maakonna kultuuriinfo koondamist mõned spetsialistid täitmist vajavate ülesannetena ei määratle.

Maakondliku kultuurikorralduse uuring

Joonis 9 Kultuurikorralduslike ülesannetega tegelemise võimekus ERK-s, N = 15

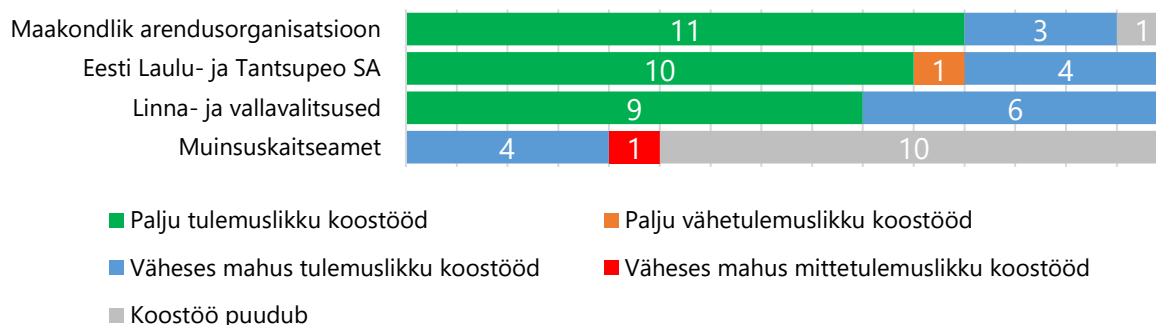
MKA maakonna nõunikud peavad oma võimekust ülesannetega tegeleda üldiselt rahuldavaks (joonis 10). Kõrgelt hinnatakse võimekust tegeleda lubade menetlemisega. Suhteliselt suur on ka nõunike võimekus teha koostööd KOV-idega. Teiste ülesannete täitmise võimekus varieerub. Võimekust osaleda kultuuripoliitika kujundamises, tegeleda vaimse kultuuripärandiga ning maakondlike toetusmeetmetega peetakse kesiseks. Oluline osa nõunikest ei pea neid ülesandeid ka vajalikeks täita.

Joonis 10. Kultuurikorralduslike ülesannetega tegelemise võimekus MKA-s, N = 15

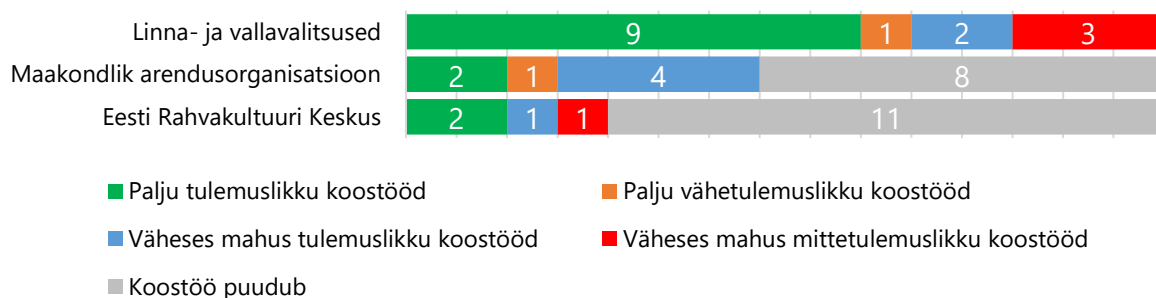
Koostöö tulemuslikkus

ERK spetsialistid peavad ülesannete täitmisel tulemuslikuks koostööd nii KOV-ide, MARO-de kui ka ELTSA-ga (joonis 11). Neli ERK spetsialisti teevad väheses mahus tulemuslikku koostööd ka Muinsuskaitseameti maakonna nõunikega.

Joonis 11. Koostöö tulemuslikkus ERK spetsialistide hinnangul, N=15

MKA maakonna nõunikud peavad kõige tulemuslikumaks koostööd KOV-idega (joonis 12). Samas on osade nõunike hinnangul koostöö KOV-idega pigem vähetulemuslik. MARO-dega koostöö peab 40% nõunikest samuti tulemuslikuks, ning mõni nõunik hindab tulemuslikuks ka koostööd rahvakultuuri spetsialistiga. Valdav osa nõunikest siiski MARO-de ja ERK spetsialistidega koostööd ei tee.

Joonis 12 Koostöö tulemuslikkus MKA nõunike hinnangul, N = 15

2.4.3 ERK, MKA ja ELTSA maakondlike kultuurikorralduslike ülesannete täitmise asjakohasus, tulemuslikkus ja tõhusus

KuMi haldusala asutuste, MKA, ERKi ja ELTSA, maakondliku kultuurikorralduslike ülesannete täitmise hindamiseks analüüsiti nende asutuste ülesannete ja pakutavate teenuste asjakohasust, hinnati tegevuste tulemuslikkust ja ressursside kasutamise tõhusust. Asutuste tegevuse asjakohasuse hindamisel olid sisendiks asutuste 2019–2022 eesmärgid vastavalt asutuste arengukavadele ja -

strateegiatele ja põhikirjadele ning riiklikele¹⁰ ja maakondlikele¹¹ eesmärkidele, ning asutuste tegevused vastavalt asutuste teenuskaartide infole (MKA ja ERK) ja majandusaasta aruannetele (ELTSA). Asutuste tegevuse tulemuslikkuse hindamisel olid sisendiks asutuste põhiülesanded asutuste põhikirjadest, arengukavadest ning seadustest ja määrustest ning asutuste poolt tegelikult ellu viidud tegevused MKA ja ERK 2020–2022 a. teenuskaartide info alusel ning ELTSA 2019–2022. a majandusaasta aruannete tegevusaruannetes sisalduva info alusel. Asutuste tegevuse tõhususe hindamisel olid sisendiks MKA maakondlike nõunike tegevuste mahud ja tegevuskulud aastatel 2019–2022 ning ERKi maakondlike rahvakultuurispetsialistide tegevused aastatel 2020–2022 tegevuskavade aruannete alusel ning tegevuskulud. Analüüsi tulemus oli sisendiks maakondliku kultuurikorralduse toimemudeli hindamisse.

Tegevuse asjakohasus

Tegevuste *asjakohasuse* selgitamiseks vaadati asutuste eesmärkide ja tegevuste vastavust. MKA ja ERKi maakondliku kultuurikorraldusega seotud tegevuse asjakohasuse hindamisel lähtuti asutuste arengukavades, -strateegiates ja põhimäärustes kirjapandud eesmärkidest ning asutuste teenuskaartide infost. ELTSA tegevuse asjakohasuse hindamisel lähtuti asutuse arengukavas ja põhikirjas kirjapandud eesmärkidest ning asutuse majandusaasta aruannetest. Tegevuse asjakohasuse hindamiseks eesmärkide tasandil viidi läbi asutuste eesmärkide ja riiklike/maakondlike eesmärkide vastavusanalüüs ning tegevuse asjakohasuse hindamiseks teenuste/tegevuste tasandil viidi läbi asutuste tegevuste ning asutuste enda, riiklike ja maakondlike eesmärkide vastavusanalüüs.

MKA eesmärgid on aastatel 2019–2022 olnud otseselt seotud muinsuskaitse ja muuseumide valdkonna riiklike eesmärkidega ning eesmärgid panustavad 12 maakondlikku eesmärki (kokku 35-st eesmärgist). MKA eesmärgid ei ole otseselt seotud viie maakonna kultuurivaldkonna eesmärkidega (kokku 15-st maakonnast). MKA poolt pakutavad põhiteenused olid aastatel 2020–2022 seotud MKA strateegiliste eesmärkide ja vastava valdkonna riiklike eesmärkidega. MKA põhiteenused toetavad otseselt 16 maakondlikku eesmärgi (kokku 35-st eesmärgist) saavutamist, analüüsitud perioodil oli kolm maakonda, mille eesmärkide täitmisesse MKA põhiteenused otseselt ei panustanud.

ERKi eesmärgid on aastatel 2019–2022 olnud otseselt seotud rahvakultuuri valdkonna riiklike eesmärkidega ning panustavad kaudselt kõikidesse maakondlikesse eesmärkidesse (kokku 35 eesmärki). ERKi poolt pakutavad põhiteenused olid aastatel 2020–2022 seotud ERKi strateegiliste eesmärkide ja vastava valdkonna riiklike eesmärkidega. ERKi põhiteenused panustavad kaudselt 26-te maakondlikku eesmärki (kokku 35-st eesmärgist) ning teenused toetavad vähemalt ühe kultuurivaldkonna eesmärgi täitmist igas Eesti maakonnas.

ELTSA eesmärgid on aastatel 2019–2022 olnud otseselt seotud rahvakultuuri valdkonnas kooriliikumise ja rahvatantsu traditsioonide hoidmisega seotud riiklike eesmärkidega ning panustavad üheksasesse maakondlikku eesmärki (kokku 35-st eesmärgist). ELTSA eesmärgid ei ole otseselt seotud seitsme maakonna kultuurivaldkonna eesmärkidega (kokku 15-st maakonnast). ELTSA põhitegevused olid aastatel 2019–2022 seotud ELTSA strateegiliste eesmärkide ja vastava valdkonna riiklike eesmärkidega. ELTSA põhitegevused toetavad otseselt seitsme maakondlikku eesmärgi (kokku 35-st eesmärgist)

¹⁰ Riiklikud kultuurivaldkonna eesmärgid strateegiadokumentidest „Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020“ ja „Kultuuri arengukava 2021–2030“. Riiklike eesmärgid oli perioodil 2019–2022 kokku 14 koos 63 tegevussuuna jm täpsustusega.

¹¹ Maakondlikud eesmärgid vastavalt maakondade arengustrateegiatele, mida täpsustati arengustrateegiate juurde kuuluvate uuritud aastate tegevuskavade infoga. Kokku hõlmati analüüsi Eesti 15 maakonna kohta 35 maakondliku kultuuriga seotud eesmärki perioodil 2019–2022, mida täpsustati 33 tegevussuuna ja 213 tegevusega.

saavutamist, kuid analüüsitud perioodil oli üheksa maakonda, mille eesmärkide täitmisesse ELTSA põhitegevused otseselt ei panusta.

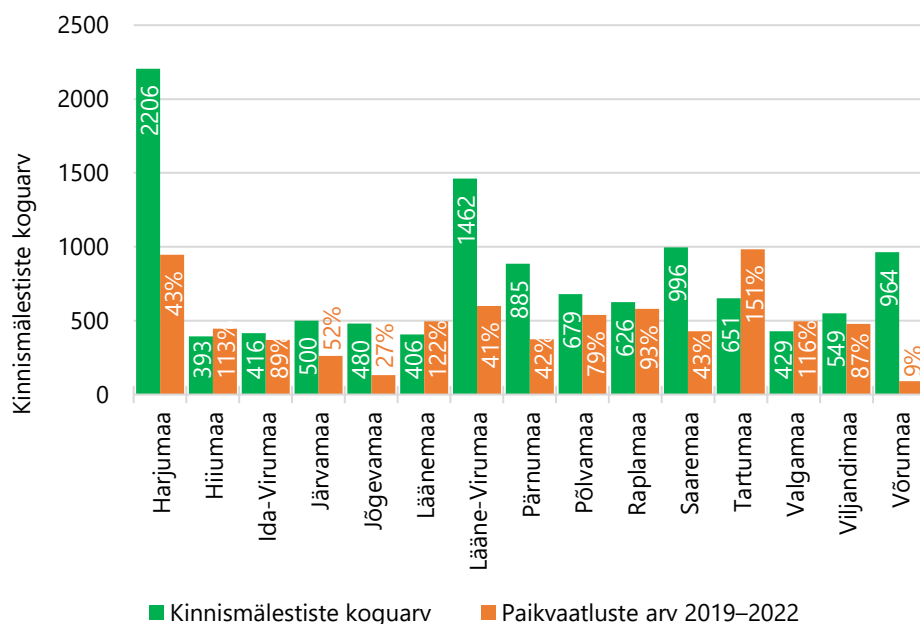
MKA, ERKi ja ELTSA tegevused olid uuritud aastatel asjakohased olles enamasti kooskõlas nii asutuste enda, riiklike kui maakondade kultuurivaldkonna eesmärkidega.

Tegevuse tulemuslikkus

Tegevuste *tulemuslikkusena* (edukusena) hinnati selles töös tulemuseni viivaid tegevusi asutuste põhiülesannete ja tegevustele seatud kvantitatiivsete eesmärkide ja tegelikult saavutatud tulemuste põhjal. Asutuste põhiülesanded selgitati välja asutuste põhikirjadest, arengukavadest ning seadustest ja määrustest. Tegelikult ellu viidud tegevused koos kvantitatiivsete sihtväärtustega olid leitavad MKA ja ERK teenuskaartidest ja regionaalosakonna tegevuskavade täitmise aruannetest ning ELTSA majandusaasta aruannetest.

MKA põhiülesannete valdkondadest olid tegelike tegevustega teenuskaartide alusel aastatel 2020–2022 kaetud kaheksa (kokku 10-st) ülesannete valdkonda, milleks olid strateegiline juhtimine, toetusmeetmete disain ja rakendamine, kultuuripärandi kaitse ja esitlustingimuste loomine, kultuuri turundamine elanikkonnale, nõustamine ja koolitus, andmehaldus, lubade menetlemine ning järelevalve. Teenuskaartide info alusel puudusid otsesed tegevused kahes valdkonnas: asutuste koostöö ja koordineerimine. **2022. aastal täideti tulemuslikult kaheksa (nõustamisosakond ühe) kvantitatiivselt mõõdetavat eesmärki (kokku 16-st, nõustamisosakonnas kolmest).**

Lisaks hinnati MKA tegevuse tulemuslikkust maakondlike nõunike tegevusmahtude alusel kultuurimälestiste paikvaatluste arvude alusel. Kõige enam oli arvuliselt paikvaatlusi läbiviidud aastatel 2019–2022 Tartumaal (984), Harjumaal (947), Lääne-Virumaal (599), Raplamaal (580) ja Põlvamaal (538) ning kõige vähem Võrumaal (91) ja Jõgevamaal (131). Osakaaluna sama maakonna kogu kultuurimälestiste arvust on tulemuslikumad aastate jooksul olnud Tartumaa (151%), Läänemaa (122%), Valgamaa (116%) ja Hiiumaa (113%) ning vähem tulemuslikumad Võrumaa (9%) ja Jõgevamaa (27%). Joonis 13 on toodud paikvaatluste osakaalud maakondade jaotuses aastatel 2019–2022 kokku.

Joonis 13. Paikvaatluste osakaal maakondade jaotuses kokku aastatel 2019–2022

Allikas: MKA andmed, Kultuurimälestiste registri andmed

ERK põhiülesannete valdkondadest olid tegelike tegevustega teenuskaartide alusel aastatel 2020–2022 kaetud kõik kaheksa ülesannete valdkonda (kokku kaheksast), milleks olid strateegiline juhtimine, toetusmeetmete disain ja rakendamine, kultuuri turundamine elanikkonnale, kultuuripärandi kaitse ja esitlustingimuste loomine, asutuste koostöö, koordineerimine, nõustamine ja koolitus ning andmehaldus. **2022. aastal täideti tulemuslikult viis kvantitatiivselt mõõdetavat eesmärki (kokku 10-st).**

ELTSA põhiülesannete valdkondadest olid tegelike tegevustega majandusaasta aruannete alusel aastatel 2019–2022 kaetud kõik kuus valdkonda (kokku kuuest), milleks olid toetusmeetmete disain ja rakendamine, kultuuri turundamine elanikkonnale, asutuste koostöö, koordineerimine, nõustamine ja koolitus ning andmehaldus. ELTSA tegevusele ei olnud uuritud perioodil seatud kvantitatiivseid mõõdikuid, mistõttu ei saanud selles töös hinnata kvantitatiivselt mõõdetavate eesmärkide täitmise tulemuslikkust.

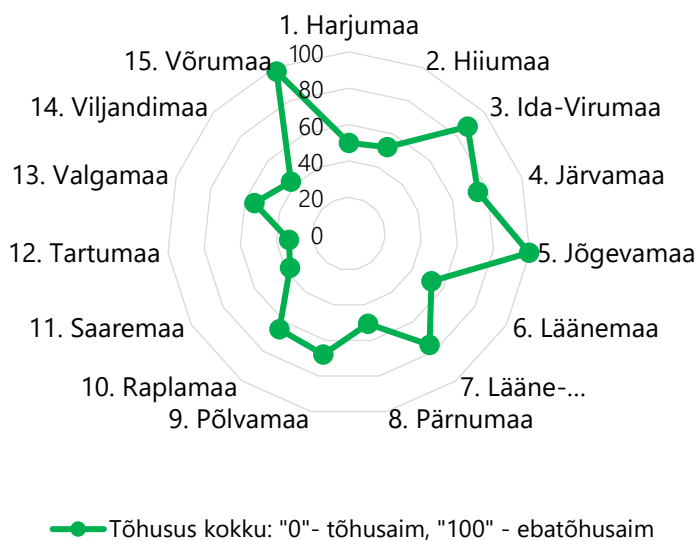
Tegevuse tõhusus

Tegevuste *tõhususena* hinnati selles töös asutuste kulutuste ning nende kulutuste abil saavutatavate tulemuste suhet vastavalt kättesaadavatele materjalidele iga asutuse osas erineva meetodikaga. MKA maakondliku kultuuritegevuse tõhususe hindamiseks analüüsiti maakondlike nõunike tegevusi aastatel 2019–2022 tegevuste mahtude ja tegevuskulude alusel. ERK maakondliku kultuuritegevuse tõhususe hindamiseks analüüsiti maakondlike rahvakultuurispetsialistide tegevusi aastatel 2020–2022 tegevuskavade aruannete alusel ning võrreldi tegevuste mahte rahvakultuurispetsialistide tegevuskuludega. ELTSA tegevusel puudusid kvantitatiivseid mõõdikuid, mistõttu ei olnud võimalik hinnata selle asutuse tegevuse tõhusust uuritud perioodil.

Asutuste tegevuse tõhususe regionaalselt võrldevate arvutuste tulemuste tõlgendamisel tuleb silmas pidada, et hinnatakse üksnes kvantifitseeritavate ja asutuste endi poolt mõõdetavate põhitöimingute mahu suhtelist kulutõhusust võrdluses teiste maakondadega. Samuti seda, et põhitöimingute teostamise tõhusus sõltub olulisel osal maakondlikust teenusvajadusest ning iseloomustab esmajoones maakondliku töökoha kui sellise tõhusust.¹² Vältida tuleb töökohtade suhtelise tõhususe hinnangute tõlgendamist hinnanguna maakondades tehtava töö kvaliteedile.

MKA tegevuse regionaalsete mahtude hindamisel hõlmati analüüsi läbiviidud paikvaatluste, mälestistel tööde tegemise jaoks antud lubade ja kooskõlastuste arvud ning tähtajalistele taotlusvoorudele esitatud nõuetele vastavate taotluste arvud (2019. a taotluste arvud puudusid). Maakondade võrdluses (sh kahe nõunikega maakonnad: Harjumaa, Pärnumaa (alates aastast 2020) ja Lääne-Virumaa) olid tõhusaima tegevusega uuritud perioodil (2019–2022) Tartu-, Saare- ja Viljandimaa nõunike tegevus ja vähem tõhusama tegevusega Jõgeva-, Võru- ja Ida-Virumaa nõunike tegevus. Joonisel 2 on toodud maakondlike nõunike tegevuste tõhusus kokku perioodil 2019–2022, kus skaala „0“ tähendab kõige tõhusama tegevusega ja „100“ kõige ebatõhusama tegevusega.

¹² Muinsuskaitseameti hinnangul ei näita uuringu tulemus maakonnannõunike töö tõhusust. Väljastatud lubade arv, kooskõlastuste arv ning toetuse taotluste arv ei ole maakonnannõuniku poolt mõjutatavad numbrid ning sõltuvad maakonna ehitamisaktiivsusest, mälestiste arvust jms. Suure osa nõunike tööst moodustab nõustamine ja koostöö omanikuga, mida tõhusust hinnates arvestatud ei ole, kuna praegu ei ole seda võimalik numbriliselt mõõta.

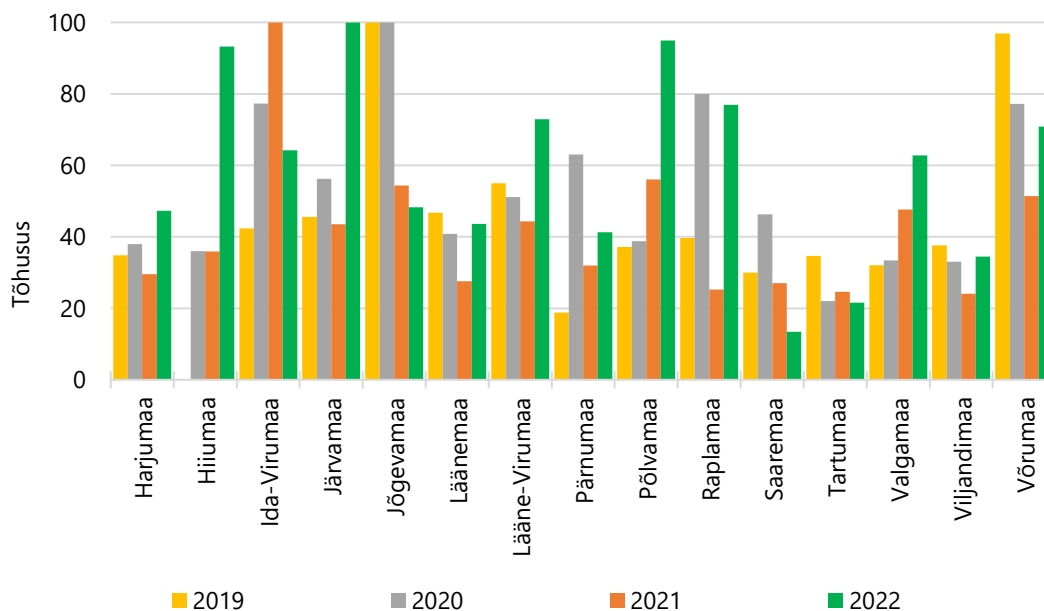

Joonis 14. MKA maakondlike nõunike tegevuste tõhusus kokku perioodil 2019–2022

Allikas: MKA andmed, Kultuurimälestiste registri andmed, autorite arvutused

Skaala: „0” – tõhusaima tegevusega; „100” – ebatõhusaima tegevusega.

Aastate võrdluses olid kõige tõhusama tegevusega 2019. aastal Pärnu-, Saare- ja Valgamaa, 2020. aastal Tartu-, Viljandi- ja Valgamaa, 2021. aastal Viljandi-, Tartu-, Rapla-, ja Saaremaa ning 2022. aastal Saare- ja Tartumaa. Kõige vähem tõhusama tegevusega olid 2019. aastal Jõgeva-, Võru- ja Lääne-Virumaa, 2020. aastal Jõgeva-, Rapla-, Ida-Viru- ja Võrumaa, 2021. aastal Ida-Viru-, Põlva-, Põlva- ja Jõgevamaa ning 2022. aastal Järva-, Põlva- ja Hiiumaa. Joonisel 3 on toodud maakondlike nõunike tegevuste tõhusus perioodi 2019–2022 võrdluses, kus skaala „0” tähendab kõige tõhusama tegevusega ja „100” kõige ebatõhusama tegevusega.

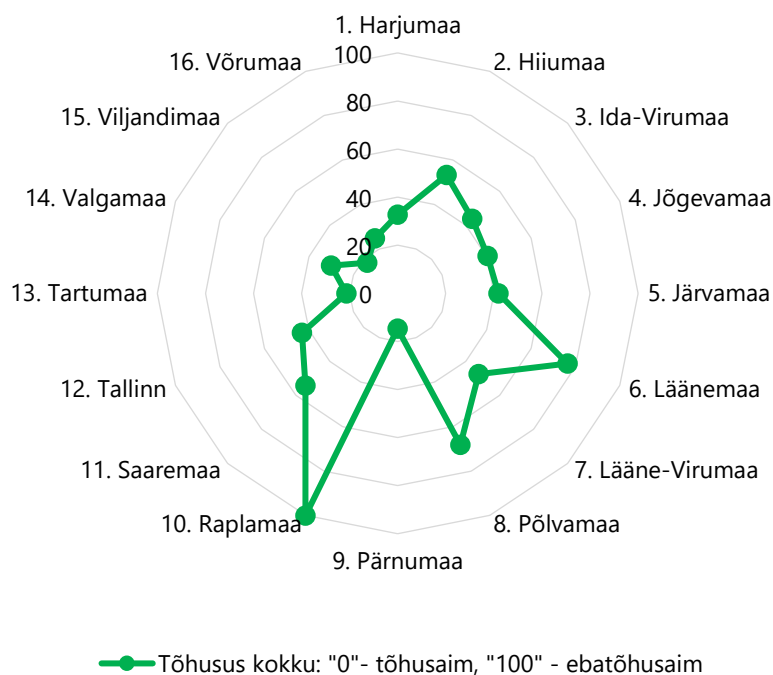

Joonis 15. MKA maakondlike nõunike tegevuste tõhusus perioodi 2019–2022 võrdluses

Allikas: MKA andmed, Kultuurimälestiste registri andmed, autorite arvutused

Skaala: „0” – tõhusaima tegevusega; „100” – ebatõhusaima tegevusega.

ERK tegevuse tõhususe hindamisel analüüsiti maakondlike rahvakultuurispetsialistide tegevuskavade täitmise aruannetes sisalduvate tegevuste mahtusid ja tegevuskulusid. Uuritud aastate lõikes kuulusid hindamisse erinevad tegevusnäitajad¹³. Koguperioodi (2020–2022) võrdluses on tõhusamad olnud Pärnu-, Viljandi- ja Tartumaa rahvakultuurispetsialistide tegevused ning vähem tõhusamad Rapla-, Lääne- ja Põlvamaa rahvakultuurispetsialistide tegevused. Joonisel 4 on näha maakondlike rahvakultuurispetsialistide tegevuste tõhusus kokku perioodil 2020–2022, kus „0“ tähendab kõige tõhusamat tegevust ja „100“ kõige ebatõhusamat tegevust.

Joonis 16. ERK maakondlike rahvakultuurispetsialistide tegevuste tõhusus kokku perioodil 2020–2022
 Allikas: ERK andmed, tegevuskavade aruannete andmed, autorite arvutused
 Skaala: „0“ – tõhusaima tegevusega; „100“ – ebatõhusaima tegevusega.

MKA, ERKi ja ELTSA maakondliku kultuurikorraldusega seotud tegevused on uuritud perioodil (2019–2022, erines vastavalt kättesaadavatele andmetele) olnud asjakohased olles kooskõlas nii asutuste enda, riiklike kui suure osa maakondade kultuurivaldkonna eesmärkidega. Kõige enam panustavad maakondlike eesmärkide täitmisesse ERKi tegevused, vähem MKA tegevused ja veelgi vähem ELTSA tegevused. Maakondliku kultuurikorralduse ülesannete täitmine on uuritud aastatel olnud valdavalt tulemuslik, täidetud on enamik põhiülesannetest ning saavutatud on vähemalt

¹³ Aastal 2020 kuulusid hindamisele järgmised tegevusnäitajad: teadlikkuse tõstmise sündmuste arv, „Hakkame santima“ sündmuste arv, rahvakultuuri aastaraamatusse koostatud artiklite arv, vahendatud mentorkoolituste arv, täienduskoolitustel osalemiste arv.
 Aastal 2021 kuulusid hindamisele järgmised tegevusnäitajad: „Hakkame santima“ sündmuste arv, rahvakultuuri aastaraamatu artiklid, vahendatud mentorkoolituste arv, loengute ja ettekannete arv erinevatele sihtgruppidele, Kultuuriarengukava 2030 sisend, toetusmeetmete infopäevade arv, erinevates toetusmeetmete komisjonide töös osalemine.
 Aastal 2022 kuulusid hindamisele järgmised tegevusnäitajad: vaimse kultuuripärandi sündmuste arv, rahvakultuuri aastaraamatusse koostatud artiklite arv, raamatukogu aasta sündmuste arv, vahendatud mentorkoolituste arv, erinevates toetusmeetmete komisjonides osalemine.

pooled kvantitatiivselt mõõdetavad eesmärgid (asutuste enda poolt seatud eesmärkidest). Tegevuste tõhususe hindamisel analüüsiti asutuste tegevusi maakondade võrdluses ja selgus, et MKA tegevus oli tõhusaim Tartu-, Saare- ja Viljandimaal ja vähem tõhusam Jõgeva-, Võru- ja Ida-Virumaal, ning ERKi tegevus oli tõhusaim Pärnu-, Viljandi- ja Tartumaal ning vähem tõhusam Rapla-, Lääne- ja Põlvamaal. ELTSA tegevusel puudusid kvantitatiivseid mõõdikuid, mistõttu ei olnud võimalik hinnata uuritud perioodil selle asutuse tegevuse tõhusust.

2.4.4 Maakondlike arendusorganisatsioonide vaade

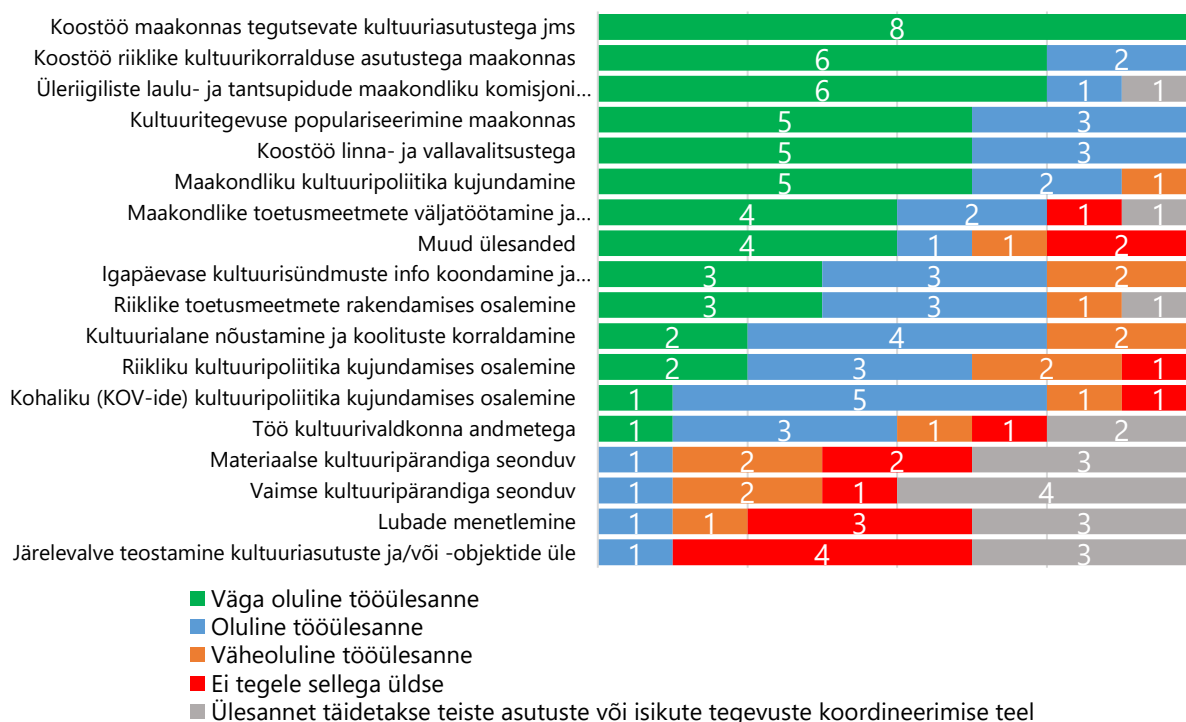
Uurimisküsimus: Milline on MAROde hinnang regionaalse kultuurikorralduse edendamisel enda rollile?

MARO-d peavad üldjuhul oma rolliks maakondliku kultuurikorralduse edendamisel KOV ühiste ülesannete täitmist. Hinnangud rolli täitmisele on pigem rahuldavad. Ülesannete täitmisel keskendutakse prioriteetidele (laulu- ja tantsupeo protsess, maakondlikud kultuurisündmused).

Kultuurikorralduslike ülesannete olulisus töös

MARO-de kultuurinõunike hinnangul on nende olulisem tööülesanne koostöö edendamine maakonnas tegutsevate kultuuriasutuste, kultuuriseltside ja -ettevõtetega (joonis 13). Samuti on väga olulised üleriigiliste laulu- ja tantsupidude maakondliku komisjoni töös osalemine, koostöö riiklike kultuurikorralduse asutustega (pm ERK) ning ka kultuuritegevuse populariseerimine maakonnas.

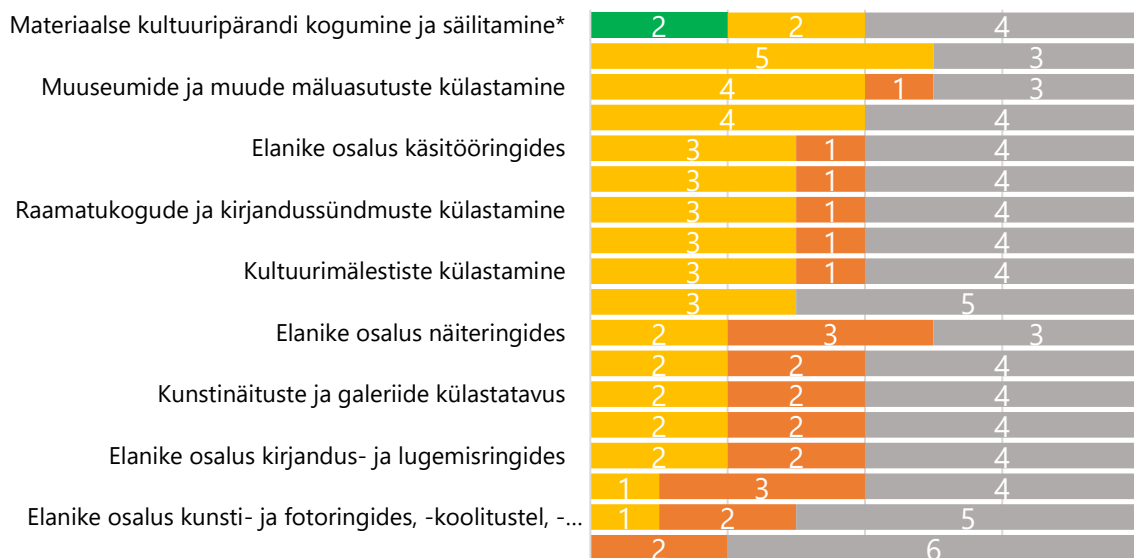
Väga oluliseks ülesandeks peetakse ka maakondlike sündmuste korraldamist (tunnustamine, maakondlikud laulu-tantsupeod, vastuvõttud), aga ka tegelemist valdkondlike projektide ja rahastustaotlustega. Vähim tegeletakse nii vaimse, kui materiaalse kultuuripärandiga ning järelevalvega.

Joonis 17 Tööülesannete olulisus MARO-des, N = 8

Töö tulemuslikkus

MARO-de esindajad hindavad oma panust kultuurielus osalemise tagamisse pigem rahuldavalt (joonis 14). Üheski valdkonnas suurt positiivset mõju kultuurielus osalemisele ei nähta. Samas, küllalt üllatuslikult on ligikaudu pooled MARO-de esindajad veendunud, et nende tööülesannete täitmine ei peagi elanike kultuurielus osalemisele kaasa aitama.

■ Väga head tulemused ■ Rahuldavad tulemused ■ Kesised tulemused ■ Me ei tegele selle riikliku eesmärgiga

* Materiaalse kultuuripärandi kogumine ja säilitamine (eramuseumid, -kogud, ja -kolleksioonid)

** Elanike osalus kultuurimälestiste säilitamises, kaitsmises ja tutvustamises

*** Elanike ja organisatsioonide osalus arhitektuuriloomes, arhitektuursete väärtuste säilitamises ja kaitsmises

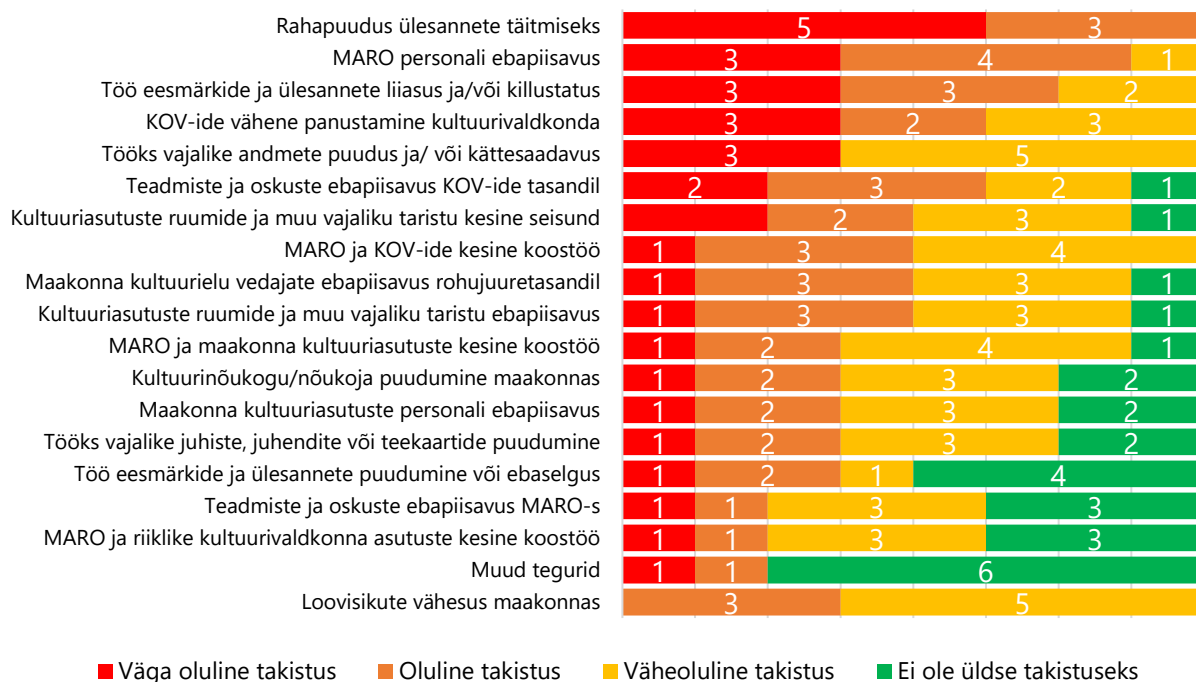
**** Arhitektuuri-, sh maastikuarhitektuuri ja avaliku ruumi teoste külastamine

Joonis 18 Töö tulemuslikkus kultuuris osalemise toetamisel MARO-des, N = 8

Uurimisküsimus: Milliseid peamisi takistusi ja probleeme nähakse regionaalse kultuurikorralduse ülesannete täitmisel?

MARO-de esindajad peavad oma töö tulemuslikkuse olulisemate takistustena silmas eelkõige rahapuudust (sarnaselt KOV ametnike väidetule), MARO kultuurivaldkonna personali puudust, MARO kultuuriametniku töö eesmärkide liiasust ja killustatust, KOV-ide vähest panustamist kultuurivaldkonda ning kultuurivaldkonna kompetentsi vähesust KOV tasandil (joonis 15).

Muudest teguritest tuuakse väga olulisena esile ühtse kultuuritegevuse koordineerimise süsteemi puudumist maakonnas.

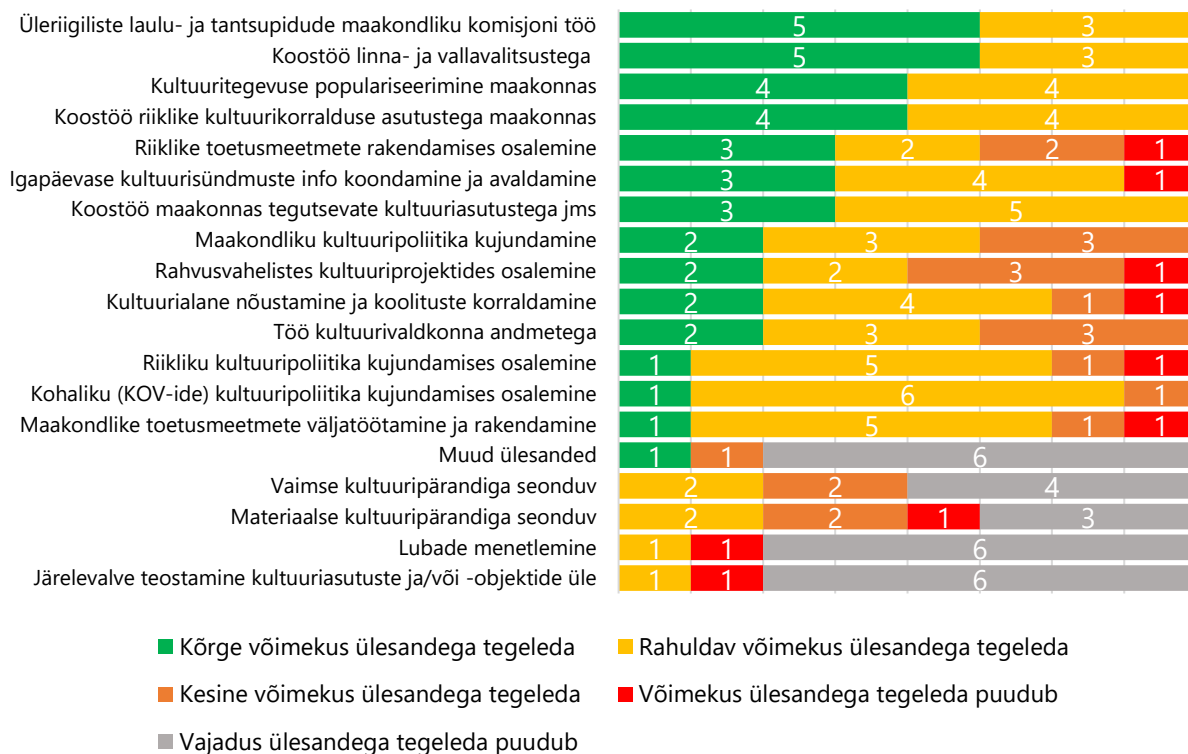
Joonis 19 Takistuste olulisus töö tulemuslikkusele MARO-des, N = 8

Võimekus ülesannetega tegeleda

MARO-de esindajad hindasid oma võimekust kultuurivaldkonna korralduslike ülesannete täitmisel valdavalt rahuldavaks (joonis 16). Kõrge võimekus on tegeleda üleriigiliste laulu- ja tantsupidude maakondliku komisjoni töö korraldamisega ja arendada koostööd linna- ja vallavalitsustega. Muudest ülesannetest peetakse kõrgeks võimekust korraldada maakondlikke ühisüritusi.

Tagasihoidlikum on MARO-de võimekus tegeleda vaimse ja materiaalse kultuuripärandiga (sageli ei nähta selleks ka vajadust). Samuti on suhteliselt madal võimekus tegeleda maakonna kultuuripoliitika kujundamisega.

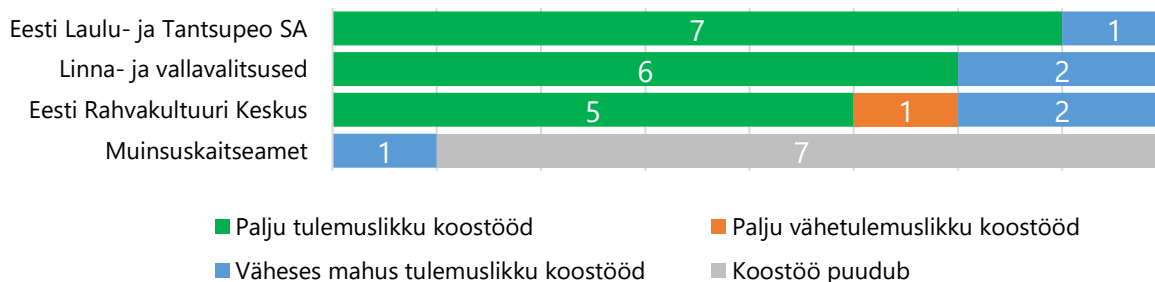
Maakondliku kultuurikorralduse uuring

Joonis 20 Kultuurikorralduslike ülesannetega tegelemise võimekus MARO-des, N = 8

Koostöö tulemuslikkus

MARO-de esindajad peavad üldiselt koostööd ELTSA, KOV-ide ja ERK-ga tihedaks ning väga tulemuslikuks (joonis 17). MARO-d Muinsuskaitseameti maakonna nõunikega üldiselt koostööd ei tee.

Joonis 21 Koostöö tulemuslikkus MARO kultuurivaldkonna esindajate hinnangul, N = 8

Uurimisküsimused: Milline on MAROde arusaam ja ootused regionaalsest kultuurikorraldusest? Kuidas nähakse vastutuste jaotust eri osapoolte vahel?

Reeglina tunnetavad MARO-d kultuurikorralduses vajadust parema koostöö järele nii riigi kui ka kohalike omavalitsustega. Samuti ollakse veendunud, et MARO-des peaks töötama kultuurivaldkonnas kompetentne ametnik, kes koordineerib maakonnatasandil kultuuri koostöökoogu.

Uurimisküsimus: Milline on MAROde hinnang riiklike institutsioonide senisele tööle ja selle tulemuslikkusele?

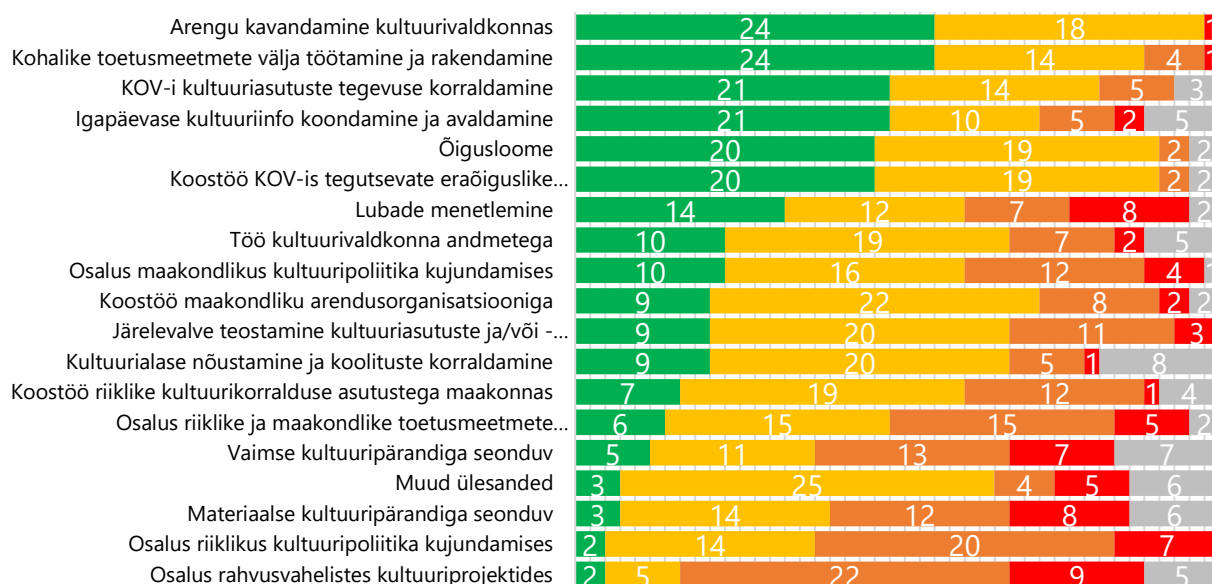
Otsene koostöö ülesannete täitmisel toimub ERK spetsialistiga ning ELTSA-ga. Üldjuhul nende tööga ollakse rahul. MKA-ga enamasti kokkupuudet ei ole.

2.4.5 Kohaliku omavalitsuse üksuste vaade

Uurimisküsimus: Milline on KOV hinnang kohaliku kultuurikorralduse edendamisel enda rollile?

Kultuurikorralduslike ülesannete olulisus töös

KOV kultuuriametnikud näevad oma peamiste kultuurikorralduse ülesannetena arengu kavandamist kultuurivaldkonnas, KOV-i kultuuriasutuste töö korraldamist, kultuuriinfo koondamist ja avaldamist, toetusmeetmete kujundamist ja rakendamist, õigusloomes osalemist ning koostööd KOV-i territooriumil tegutsevate eraõiguslike kultuuriasutuste, -seltside ja -ettevõtetega.

- Väga oluline tööülesanne
- Oluline tööülesanne
- Väheoluline tööülesanne
- Ei tegele sellega üldse
- Ülesannet täidetakse teiste asutuste või isikute tegevuste koordineerimise teel

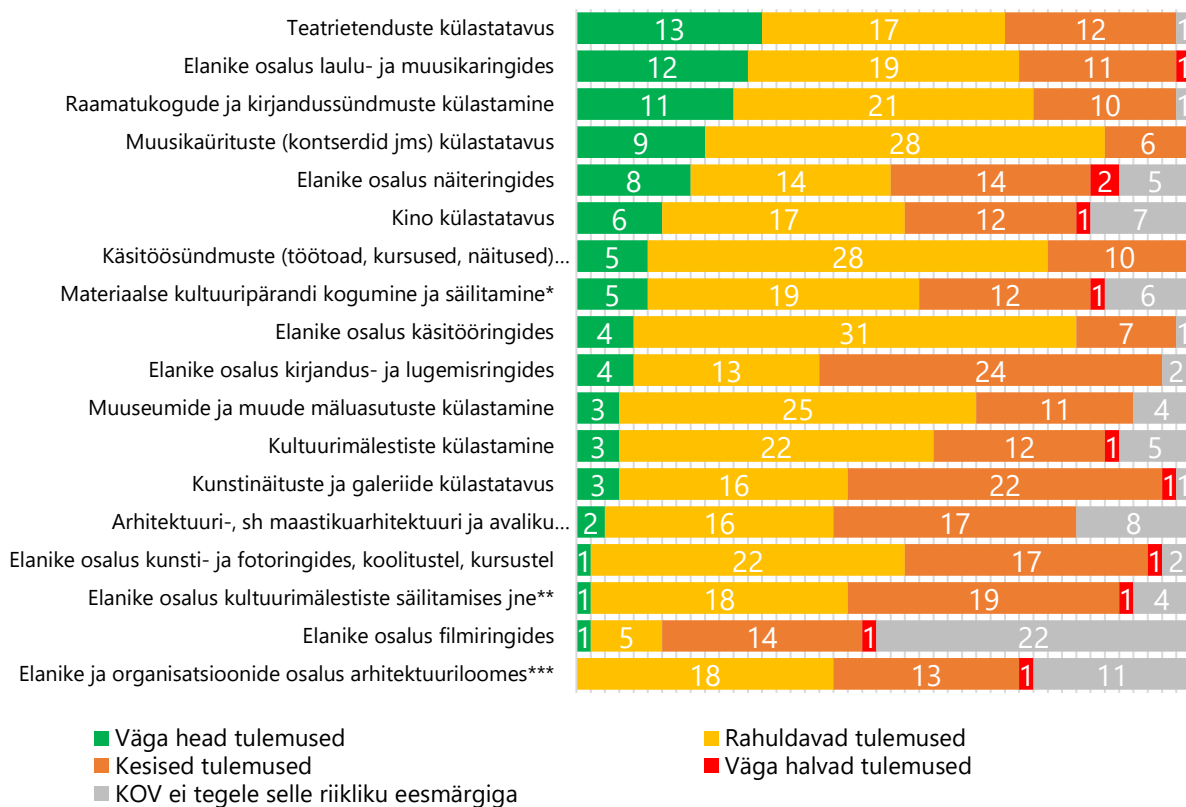
Joonis 22 Tööülesannete olulisus KOV-ides, N = 43

Töö tulemuslikkus

KOV kultuuriametnikud jäävad oma töö tulemuslikkuse hindamisel pigem tagasihoidlikuks, tulemusi kiputakse pidama pigem rahuldavateks või kesisteks (joonis 19). Ametnike hinnangul on nende panus kultuurielus osalemise eesmärgi täitmisel enim avaldunud muusikaürituste külalastatavuse, käsitööringides

osalemise ning käsitöösündmuste külastatavuse tagamises. Suhteliselt head tulemuslikkust nähakse ka raamatukogude ja muuseumite külastatavusele kaasa aitamises. Lisaks on töö tulemuslik ka teatrietenduste külastatavusele kaasa aitamises ja elanike osalemise tagamises laulu- ja tantsuringides.

Ametnike töö on vähim mõjutanud elanike filmiringides, kirjandus- ja lugemisringides osalemist ning kunstinäituste ja galeriide külastatavust.

* Materiaalse kultuuripärandi kogumine ja säilitamine (eramuuseumid, -kogud, ja -kollektsioonid)

** Elanike osalus kultuurimälestiste säilitamises, kaitsmises ja tutvustamises

*** Elanike ja organisatsioonide osalus arhitektuuriloomes, arhitektuursete väärtuste säilitamises ja kaitsmises

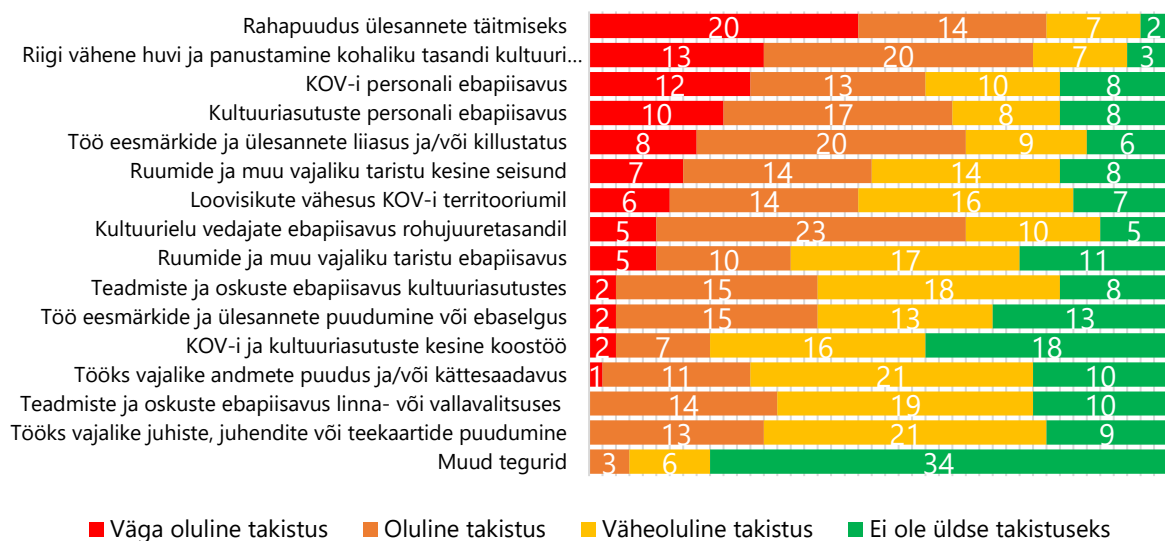
**** Arhitektuuri-, sh maastikuarhitektuuri ja avaliku ruumi teoste külastamine

Joonis 23 Töö tulemuslikkus kultuurielus osalemise toetamisel KOV-ides, N = 43

Uurimisküsimus: Milliseid peamisi takistusi ja probleeme nähakse kohaliku kultuurikorralduse ülesannete täitmisel?

KOV kultuuriametnikud peavad töö tulemuslikkuse saavutamisel peamisteks takistusteks rahapuudust, riigi vähest huvi ja panustamist kohaliku tasandi kultuuri edendamisse, kultuurielu vedajate vähesust rohujuuresandil, kultuurivaldkonna personali vähesust nii kultuuriasutustes kui ka linna- ja vallavalitsustes, loovisikute nappust ning kultuuritaristu kehvast seisukorda (joonis 20). Arvestatavad murekohad on ka töö eesmärkide liiasus ja/ või ebaselgus ning kultuuriasutuste personali kompetentsus.

Muude oluliste takistustena nimetatakse elanike passiivsust ja vähest vastuvõtlikkust uuendustele, väiksemas omavalitsuses on takistuseks suurema linna olemasolu naaberomavalitsuses. Takistusena nimetatakse ka inimeste väsimist, personali volavust ja poliitilise juhtkonna vähest toetust.

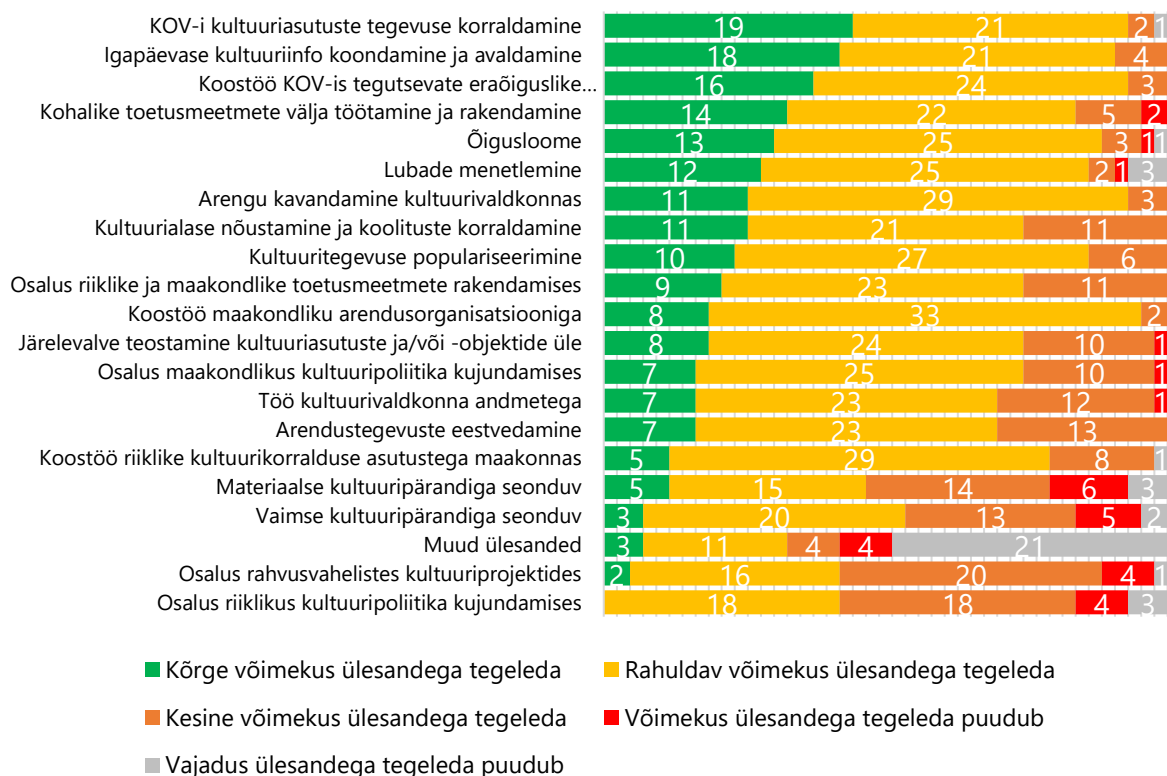

Joonis 24 Takistuste olulisus töö tulemuslikkusele KOV-ides, N = 43

Võimekus ülesannetega tegeleda

KOV-ide kultuurivaldkonna ametnikelt küsiti tööülesannete täitmise võimekust samade ülesannete kohta, mille puhul paluti hinnata ülesannete olulisust (vt joonis 18), lisandusid arendustegevuste eestvedamine ja kultuuritegevuse populariseerimine. Kultuurivaldkonna korralduslike ülesannetega tegelemise võimekust hindavad KOV-ide kultuurivaldkonna teenistujad enamasti rahuldavaks (joonis 21). Kõige kõrgemaks hinnatakse oma võimekust tegeleda KOV-i kultuuriasutuste tegevuse korraldamisega (majandustegevuse suunamisega, osalusega juhtimisorganites jms). Kõrgelt hinnatakse ka võimekust tegeleda igapäevase kultuuriinfo koondamisega ja avaldamisega. Võimekust hinnati nõrgaks rahvusvahelistes kultuuriprojektides osalemisel ja riikliku kultuuripoliitika kujundamisel. Nii materiaalse, kui ka vaimse kultuuripärandiga tegelemise võimekus on KOV-ides enamasti kas rahuldav või ka kesine.

Maakondliku kultuurikorralduse uuring

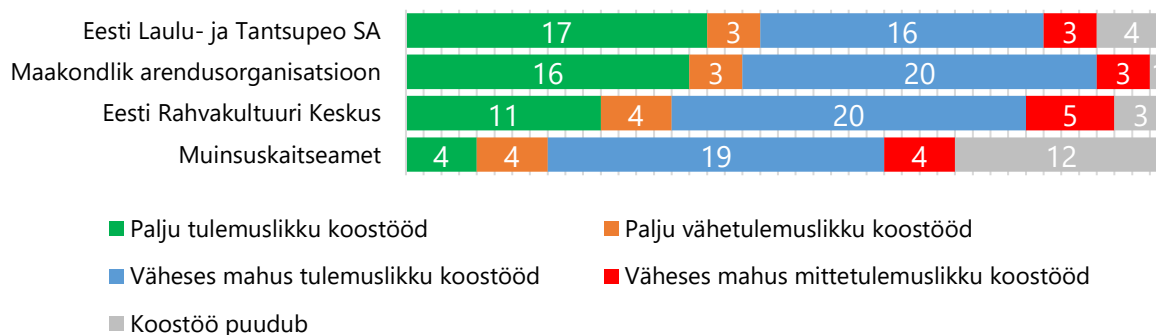

Joonis 25 Kultuurikorralduslike ülesannetega tegelemise võimekus KOV-ides, N = 43

Ühtlasi selgub muude ülesannete võimekuse hindamise täpsustustest, et kesine võimekus mitmesuguseid ülesandeid täita tuleneb sellest, et töötajaid on vähe, tööülesandeid palju ning üksi ei jõua kõike teha.

Koostöö tulemuslikkus

Kohaliku omavalitsuse kultuurivaldkonna ametnike hinnangul on koostöö üldjoontes tulemuslik nii ELTSA, MARO-de, ERK, kui ka MKA-ga (joonis 22). Ligikaudu 15% KOV kultuuriametnikest hindavad koostööd nimetatud asutusega vähetulemuslikuks. Koostöö puudumine MKA nõunikuga viitab sellele, et MKA nõuniku koostöö toimub pigem KOV ehitus- ja planeerimisvaldkonna ametnikega.

Joonis 26 Koostöö tulemuslikkus KOV kultuuriametnike hinnangul, N= 43

Uurimisküsimused: Milline on kohalike omavalitsuste arusaam ja ootused regionaalsest kultuurikorraldusest? Kuidas nähakse vastutuste jaotust eri osapoolte vahel?

KOV ametnike ootused regionaalsele kultuurikorraldusele seonduvad sageli ressursside vajadusega. Samas on osade omavalitsuste jaoks maakondlik tasand teisejärguline, ning maakonnas täidetavatel ülesannetel otsest seost KOV tegemistega ei nähta.

Uurimisküsimus: Milline on kohalike omavalitsuste hinnang riiklike institutsioonide senisele tööle ja selle tulemuslikkusele?

KOV kultuuriametnikel ei ole sageli väga tihedat kokkupuudet riigiasutustega kultuurivaldkonnas. MKA nõunik suhtleb sageli rohkem ehitus- ja planeerimise valdkonna ametnikega. ERK spetsialisti roll on kohati KOV kultuuriametnikele ebaselge (teatakse, et ametnik korjab andmeid ja tegeleb toetuste info edastamisega). ELTSA rolli sageli kohalikul tasandil ei tunnetata.

Uurimisküsimus: Mida on omavalitsustel vaja, et inimeste osalus kultuuriteenuste tarbimisel oleks suurem (nt parem nõustamissüsteem, struktuurid, koostöövõrgustikud, taristu, personal, kompetents, andmed, analüütiline võimekus jms)?

Osadel omavalitsustel on kultuuritaristu kehv olukord kriitiline probleem.

2.5 Probleemide ja arenguvajaduste kokkuvõte

Maakondliku kultuurikorralduse probleemid ja arenguvajadused seonduvad eelkõige arenguks ning süsteemi toimimiseks vajalike eesmärkide seadmisega, oluliste ülesannete ja tegevuste määratlemisega ja prioriseerimisega, infrastruktuuri arendamisega ning andmekogude kvaliteedi tõstmisega.

Korralduses keskset rolli mängivad **asutused sageli ei oma selgepiirilisi ootusi teistele seotud osapooltele**, eriti selles osas, kuidas teised asutused saaksid panustada rohkem ja kvaliteetsemalt, selleks et kultuurikorraldus laiemalt maakonnas edeneks ja inimesed kultuurielus osaleksid. Ka KOV-ide ootused riigiinstitutsioonide tegevusele on kohati ebamäärased ning valdavas osas piirduvad need kohaliku kultuuri edendamiseks vajalike rahaliste vahendite vajaduse rõhutamisega. Osades omavalitsustes ei nähta kultuuri kui piirkonna identiteedi kujundajat ja elanike sotsiaalse arengu ja heaolu võtit, vaid pelgalt kui kulu.

Strateegiline vaade

Kultuuri arengu strateegiline suunamine maakondlikul tasandil on ebaühtlane. Valdavalt on strateegilistes dokumentides kultuuri osa kajastatud pigem vähe ning kohati on kultuurivaldkonda käsitletud pelgalt kui „suuremaid sihte või valdkondi“ toetavad tegevusi. Mõnedes maakondades on siiski tehtud ka eraldi kultuuri arengukavad (nt Saaremaa, Tartumaa). Osades maakondades on maakondliku kultuuristrateegia koostamine takerdunud, kuna puudub kindlus, kas strateegias plaanitavad tegevused saavad rahaliselt kaetud.

Maakonna tasandi ühiselt täidetavad ülesanded on maakondliku kultuurikorralduse toimimises keske tähtsusega. Nende ülesannete **määratlemise põhimõtted on ebaselged ning ülesanded osaliselt väga üldistatud tasandil defineeritud**.

Maakondliku kultuurikorralduse kesketel osapoolel (ERK, MKA, MARO-d) puuduvad eesmärkide (sh kultuuris osalemise tagamiseks panustamine (valdkondlikult)) ja ülesannete täitmise hindamiseks selgelt mõõdetavad mõõdikud. Samuti ei ole seatud tulemusnäitajaid inimeste kultuuris osalemise eesmärgi täitmisel. Selgete mõõdikute puudumist põhjendatakse valdavalt sellega, et tulenevalt maakondade erinevusest (suurus, struktuurid, valdkonnas tegutsejate arv jms), on töö tulemusi keeruline üheselt mõõta. Samuti sellega, et tulenevalt töö ülesannete sisust, on töö otsene tulem valdavalt kvalitatiivset laadi.

Maakonna tasandil ning osaliselt ka KOV-ides tuntakse riigi toest puudust eriti just valdkonna strateegilisel planeerimisel ja arendamisel. Strateegilist vaadet saab tugevdada läbi riigi suurema vastutusega maakonna tasandil, nt läbi strateegianõuniku ametikoha või koostöövõrgustike kaudu, mille põhiline tugevus peitub ühtse infovälja juurutamises ning järjepidevuse tagamises eri tasandite (kokkulepitavates) rollides- ja ülesannetes.

VAJADUSED:

- Maakonna tasandi (kultuuri) arengustrateegiates peaks lisaks ühistele eesmärkidele kajastuma ka omavalitsuste ühiselt täidetavad ülesanded ja nende täitmise eeldatavad tulemused. Eraldi kultuuristrateegia aitab maakondlikku kultuurikorralduse potentsiaali ja võimalusi terviklikumalt mõtestada ning seista hea selle eest, et tegevused oleksid süsteemsed, mõjukad ja jätkusuutlikud.
- Kultuuriministeeriumi eestvedamisel võiks regulaarselt koos käia maakonna kultuurijuhtide/-nõunike töörühm. Nii tekiks ka riigi tasandil valdkondlik koostöövõrgustik, mis suurendab maakondade ülest koostööd, toob kohaliku omavalituse ja maakonna tasandi probleemid riigi tasandile ning aitab ühtlasi riigi tasandi otsuseid maakonna ja kohaliku omavalitsuse tasandil selgitada.
- Maakondlik kultuurikorraldus ei toimi strateegilises mõttes valdkondlikus isolatsioonis. Korralduse toimimiseks ning ülesannete täitmiseks on oluline tagada ka sidusus ja kooskõllalisus kultuuritegevusi toetavate sidusvaldkondadega. Sidususe tagamiseks vajalik koordinatsioon hõlmab peamiselt kultuuri valdkonna arendamiseks (sh kultuuris osalemiseks) vajalike hariduse ja huvihariduse, ehituse ja planeerimise, turismi, loomemajanduse, teaduse, looduskaitse jms valdkonna eesmärkide ja tegevustega arvestamist, jagatud ressursside kasutamist ning integreeritud planeerimist. Kultuuri valdkonna korralduspraktikas eeldab see valdkondade vahelise koostöö juurutamist. Sidusvaldkondade kasu kultuurikorralduse toimimisele ei seisne üksnes selles, kuivõrd tõhusalt suudetakse sidusus ja koostöö tagada. See tähendab ka sidusvaldkondade kompetentsi kasvatamist kultuuri valdkonna eesmärkide ja ülesannete osas, et partnerid oskaksid paremini (ka ette) näha kultuurikorralduse vajadusi ja kokkupuutepunkte.

Korralduse valdkondlik kaetus

Kultuuris osalemise valdkondliku mitmekesisuse tagamine läbi korralduslike ülesannete täitmise on oluline murekoht. Kuigi kohalikud omavalitsused peaksid panustama kultuuris osalemise võimaluste loomisesse mitmekesiselt ja ideaalis kõigis valdkondades, siis **paljudes väiksemates omavalitsustes sellist võimekust piisavalt ei ole.** Pakutavate teenuste valik sõltub kohaliku infrastruktuuri võimalustest, teenusepakujatest, (vähemal määral) piirkonna elanike huvidest, aga ka konkreetsete kultuuriasutuste juhatajate huvidest.

Ka maakonna tasandil on kultuurikorralduse valdkondlik panustamine ebaühtlane ja kohati vähene. Sageli on seda mõjutanud ka **MARO-de ja ERK valdkondlik fookus, mis rahvakultuurist väljapoole jäävale kultuurile (nii) suurt tähelepanu ei pööra.** Rahvakultuurist väljapoole jääva kultuuri (st muusika, tants, teater (kontserdid, tantsu- ja teatrietendused) jms) osa on sageli vähem süsteemsemalt

korraldatud ning osapooled panustavad sellesse vähem ning juhuslikumalt. ERK tegeleb rahvakultuuri kõrval peamiselt vaid professionaalse teatri vahendamisega läbi „Teater maal” toetusmeetme.

Peamine panus muusika, tantsu ja teatri valdkondades osalemise tagamisel on KOV-ide rahvamajadel. Mõnede osapoolte arvates peakski kultuuris osalemise valdkondliku mitmekesisuse tagamine olema (vaid) KOV-ide ülesanne ning MARO-d ja ERK spetsialistid peaksidki keskenduma suhteliselt rangelt rahvakultuuri edendamisele. MARO-de ja ERK roll kultuuris osalemise valdkondliku mitmekesisuse toetamisel on paljuski kasutamata potentsiaal.

Raamatukogude külastamiseks tingimuste loomisel on keskne roll KOV-idel ning riigil läbi maakonnaraamatukogude. Maakonnaraamatukogu ülesanded (nt koolitus, komplekteerimine, andmehaldus) liiguvad lähitulevikus riigiasutusse, mis peaks vastavate ülesannete täitmise kulusid optimeerima ja aitama ka (kaudselt) kaasa raamatukogude külastuse kasvule. Näiteks ühtlase personalikoolituse süsteemi kujundamine loob võimalused kompetentsemate töötajate olemasoluks KOV raamatukogudes jms. KOV-id näevad tänasel päeval siiski külastatavuse tõstmiseks vajadust moderniseerida raamatukogu kontseptsiooni ning liikuda multifunktsionaalse kogukonnakeskuse - teenindusasutuse poole. **Märkimisväärne murekoht teenuse pakkumisel on seotud raamatukogude võrgu optimeerimisega KOV-ides, millega sageli kaasneb nii raamatukogude sulgemine, kui ka nende lahtiolekuaegade (kohati) drastiline vähenemine.** Selle protsessi tulemusena on paljudes piirkondades raamatukogude teenistujad töö osakoormusega ning tihti ei ole nende põhitöö enam ka raamatukogudes. See omakorda raskendab personali koolitamist, kuna töötajad ei ole koolitusteks kättesaadavad muu töö tõttu ning samuti on osakoormuse puhul töötajate motivatsioon koolitustel osaleda osutunud kohati madalamaks. Raamatukogude külastatavuse suurendamisel on kompetentse (sh nii valdkondliku, kui organisatoorsed võimed, koostöö edendamise võimekus jms) ja muutustele avatud personali olemasolu sageli võtmetähtsusega.

Muuseumite külastamisel ja muuseumites toimuvate sündmuste kultuuriloomes osalemise toetamisel on oluline roll nii riigil, kohalikul omavalitsusel kui ka eraisikutel. Maakondliku kultuurikorralduse vaatekohast otseselt osapooltel muuseumite külastatavuse tagamisele kaasa aitamiseks ei ole, kuna **riigi muuseumipoliitika ei järgi kuigi rangelt regionaalse esindatuse põhimõtet** ning eelistus on keskenduda pigem vähematele muuseumitele, kuid püüda teha seda kvaliteetsemalt. Kuigi „Kultuur 2030” on esitatud tugev väide, et „riik peab oluliseks muuseumide regionaalse ja temaatilise paljususe *hoidmist*”, püsib see eeldusel, et muuseumiteenuse regionaalne ja temaatiline esindatus on tagatud. Selget (perspektiivset) poliitikat ja meetmeid selle tagamiseks tegelikult ei ole. Muuseumite tegevustoetuse jagamise regionaalne kriteerium (MuuS, § 21) ei ole piisav, et tagada toetuste ühtlane piirkondlik jaotus üle Eesti ega toeta ka otseselt valdkondlike prioriteete eri piirkondades. Munitsipaalmuuseumid kalduvad paiknema nende omavalitsustes, kus rahvaarv on suurem. Eramuuseumid on üldjuhul puhtalt kogukonna initsiatiivil loodud ning nende geograafiline paiknemine sõltub pigem kogukonna huvist. Riigi ja ka KOV-i roll teenuse kättesaadavuse tagamisel eramuuseumite puhul sageli väike.

Kinokülastusteks tingimuste loomisel on (paljuski) keskne roll erettevõtetal ning kohaliku omavalitsuse üksustel (rahvamajad, muu kultuuritaristu). Filmindusega (filmiringid jms) tegelemiseks võimaluste loomine toimub üldjuhul vaid suuremates keskustes ning selles on sageli põhiline kohaliku omavalitsuse panus. Maakondliku tasandi institutsioonid panustavad kinokülastuste suurendamise ja filmindusega tegelemise võimaluste loomisesse vähe.

Kirjandussündmuste külastamise tingimuste loomisel on põhiroll kohalikul omavalitsusel (sh KOV-ide asutustel – rahvamajad, muuseumid, ja eriti raamatukogud). Suuremates omavalitsustes on aktiivsed ka valdkondlikud organisatsioonid ja ühingud. Kirjandussündmuste külastatavuse tagamisel on oluliseks vajaduseks koostöö tihendamine erialaühingute ning KOV asutuste vahel.

Kunstisündmuste, käsitöösündmuste ja arhitektuurisündmuste küllastamise tingimuste loomisel on üldjuhul maakondliku kultuurikorralduse osapoolte (MARO-d, ERK, MKA) panus vähene. Seetõttu sõltub nende toimumine palju KOV-ide ja ka valdkondlike ühingute aktiivsusest konkreetsetes piirkondades.

Kultuurimälestiste küllastamiseks tingimuste loomine on üldjuhul MKA ning kohaliku omavalitsuse ülesanne. See seondub nii vastavate objektide kaitse alla võtmise, nende tähistamise, kui ka populariseerimisega elanikkonnale. **Probleemiks on MKA nõunike vähene võimekus sellesse panustada,** sest nad on reeglina suure töökoormusega. KOV-ide puhul on kitsaskohtadeks piiratud finantsvahendid kultuuriväärtuste tähistamiseks ja populariseerimiseks, kohati teadmise puudus (kus midagi on (tähistamine) ja mis on oluline (väärtustamine)) ning ka turunduse oskuste puudus. Vajadus kahepoolse süsteemse koostöö kaudu mis tahes piirkondades kultuuriväärtuste küllastatavuseks tingimuste loomisele on eri osapooltel selgelt tunnetatud. Samuti on kasutamata oluline potentsiaal vaimse ja ainelise kultuuripärandi integreerimisel, kus MKA keskseks partneriks võiks olla ERK laiendatud ülesannetega spetsialist.

Kokkuvõtvalt, kultuuri mitmekesisuse kättesaadavuse tagamine sõltub olulisel määral omavalitsuste võimekusest, mis omakorda korreleerub nende eelarve ja haldusstruktuuride suurusega, aga kas suhtelise asendiga suuremate linnaliste keskuste suhtes.

Ülesannete määratlus ja jaotus

Kultuuri valdkonna korralduslike ülesannete ring maakonnas ei ole väga selgelt ja süsteemselt reguleeritud. **Rangelt võttes peavad maakonna tasandi ülesandeid täitma vaid ERK spetsialistid, maakonnaraamatukogud ning KOV maakondlikud liidud.** Maakonna kui vähem või rohkem tervikliku kultuuri ökosüsteemi vaates toimib maakondlik kultuurikorraldus ülesannete täitmise mõttes paljuski seatud kultuurivaldkonna eesmärkide ja eri osapoolte huvidest juhitud koostöölise tegevusena.

Üldistatult või öelda, et maakondliku kultuurikorralduse osapooled ei näe ülesannete täitmisel väga suuri probleeme. Ka ülesannete jaotust peetakse pigem üldjoontes optimaalseks. Samas on see suhteline rahulolu sõltuv ka asjaolust, et asutustel on võimalus keskenduda teatud prioriteetsetele ülesannetele, ja teha muid ülesandeid vastavalt jõudlusele ja võimalustele. See tähendab, et paljuski puudub surve täita kõiki ülesandeid, mida õigusaktid või suunavad kavad ette näevad. Samuti, kultuurikorralduse valdkondade mitmekesise kättesaadavuse eesmärgi perspektiivist vaadatuna võib sellist korralduslikku sooritust hinnata ka kui mugavustsoonis toimetamist. Ülesandeid täidetakse vaid teatud valdkondade osas.

Korralduslike ülesannete määratlemise raskused on kõige kriitilisemalt tunnetatavad MARO-de puhul, kelle täidetavate korralduslike ülesannete ring ja vastutuse ulatus on kohati ebaselge. Peamine tähelepanu on MARO-del suunatud laulu- ja tantsupeo protsessi toimimise tagamisele ja maakondlike kultuurivaldkonna sündmuste korraldamisele. Muude kokku lepitud ühiste ülesannete täitmine on väga maakonniti ja ka ajas varieeruv. Sageli tegeletakse ülesannetega kui initsiatiiv selleks tuleb teistelt osapooltelt (nt ERK, KOV, või ühingud).

Korralduslike ülesannete jaotumisel on keskseteks teguriteks täitmise loogiline funktsionaalsus süsteemis (tulenevalt seatud eesmärkidest) **ja võimekus** (sh nii rahalised ressursid kui ka kompetents jm). See puudutab nii osapoolte enda struktuurisisesid optimaalseid valikuid kui ka ülesannete optimaalset jaotust korralduse eri osapoolte vahel.

Struktuurisisesest ülesannete optimeerimise puhul oleks kultuuris osalemise eesmärgi arvesse võttes mõistlik kriitilise pilguga üle vaadata **MKA maakondlike nõunike ja ERK spetsialistide töökoormuse jaotus erinevate ülesannete lõikes ning võimalusel suurendada panustamist nendele**

ülesannetele, kus maakondlik kohalolu on tähtsam ja maakondlike partnerite võimestamise roll suurem.

Eri valitsemistasandite vahelise ülesannete optimaalse jaotuse kujundamisel on oluline territoriaalne kontekst. Osades piirkondades suudavad KOV-id täita rohkem ja edukamalt teatud ülesandeid, kui teistes. Küsimus on kas ja kui, siis milliseid ülesandeid peaks KOV kultuurikorralduses veel delegerima maakondlikule tasandile (nt kas need on nõ seotud traditsiooniliste kultuurikorralduse ülesannetega või nt laiemate strateegiliste valikutega riigi või rahvusvahelisel tasandil, nt „rohepöörde“ mõjud jm). Riigistruktuuride ülesannete täitmise väljakutse on seotud rõhuasetuste muutuse vajadusega – kuidas vahendamise rollilt pakkuda maakonna ja KOV tasandile senisest rohkem strateegilist kompetentsi (kogu kultuuri valdkondlikus spektris), ning võtmestruktuuride võimestamist.

Oluline teema, mis siinkohal vääraks esile veel tõstmist, on KOV ühiste ülesannete täitmise organisatoorne vorm. **Jõgevamaal ja Valgemaal on MARO-d kultuurikorralduse ülesanded delegeritud MTÜdele.** Sellel lahendusel on oma head ja halvad küljed. Positiivne on see selletõttu, et kultuurivaldkonna edendamiseks on maakonna tasandil hõivatud rühm valdkondliku kompetentsiga inimesi. Eriti väiksemate maakondade puhul on see olulise tähtsusega aspekt. Probleem on aga selles, **kultuurivaldkonna korralduse strateegiline aspekt on sellise lahenduse puhul sisuliselt olematu.** Sündmused saavad küll tehtud, aga rahvakultuuri järjepidevuse ja kestlikkuse tagamise suutlikkus on MTÜ-del pigem nõrk. MTÜ-d toimivad raha eraldamise alusel ja kunagi pole selge, kas järgmisel aastal teevad nemad või keegi teine. Samuti ei oma MARO-d sellise lahenduse puhul kultuurivaldkonna arendamisest selget ülevaadet, leping MTÜ-ga on pealiskaudne.

VAJADUSED:

- ERK võib olemasoleva inimressursi juures põhimõtteliselt maakonna tasandil tööülesandeid juurde võtta, aga see sõltub maakonnast. Tartumaal, Ida-Virumaal, Harjumaal ja Tallinnas lisaülesandeid täita ei saa, kuna nende maakondade spetsialistide töökoormus on suur. Nimetatud piirkondades tuleks pigem inimesi tööle juurde võtta, et suudaks kõiki ülesandeid piisavalt tõhusalt täita.
- ERK saaks täiendavaid ülesandeid täita valdkondade laiendamise osas, sest praegu on ülesanded piiritletud vaid rahvakultuuriga. Kogu kultuuriga saaks põhimõtteliselt tegeleda väiksemate maakondade puhul (alla 50 tuhande elanikuga ehk kusagil 10 maakonnas oleks võimalik tegeleda ka spetsialistidel muu kultuuriga rahvakultuuri kõrvalt).
- MKA nõuniku puhul, tulenevalt tööülesannete fookusest ja suurest töökoormusest, on küsitav, kas kultuuriväärtuste populariseerimine peaks olema üldse tema ülesannete hulgas (praegu pigem vabatahtlik ülesanne). Samas, kui MKA nõuniku suurt töökoormust saaks vähendada näiteks asutuse sisese tööülesannete ümbermängimisega (nt mahukas registritöö, probleemsete juhtumite menetlemine ning toetuste menetlemise hinnapakkumistega tegeletak peamajas), siis võiks kultuuriväärtuste populariseerimisel nõuniku roll oluliselt suurenedada.

Koostöö ülesannete täitmisel

Maakondliku kultuurikorralduse toimimise oluliseks eelduseks on ülesandeid täitvate asutuste koostöö, milles süsteemi toimimist halvavaid probleeme ei esine. Samas piirdub süsteemsem koostöö suure osas prioriteetsete ülesannete täitmiseks vajaliku koostööga. Mitmete osapoolte panustamine korralduse koostöösse on juhuslik või vaid üksikute juhtumite põhine. **Koostöö tugineb küllalt sageli ka inimeste vahelistel isiklikel sidemetel, mitte niivõrd süsteemi toimimise põhimõttel.** See avaldub muuhulgas ka selles, et tihti ei olda kursis, millega teised osapooled täpsemalt tegelevad, millised on ühised kokkupuutepunktid, võimalused koostööle ning milliste jagatud eesmärkide poole püüeldakse.

Kohati on asutuste vaheline koostöö - vastupidi - raskendatud isiksuste tasandil. Eriti avaldub see olukordades, kus asutuste koostöö ei ole tingimata vajalik, et ülesandeid täita. Aga see mõjutab kokkuvõttes ülesannete täitmise kvaliteeti, kuna osa võimekust süsteemis jääb kasutamata.

Riigi ja kohaliku omavalitsuse koostöö on ebapiisav. Puudub otsene infovahetus kultuuriministeeriumi ja MARO-de vahel. Info liigub kohati visalt ning selle levitamiseks puudub korralik kanal. Maakonna tasandil toimib suhtlus KuM-iga nendes valdkondades, kus on KuM nõunikud. Eesti Linnade ja Valdade Liit peaks olema siin vahelüli, aga ei toimi praktikas selliselt. MARO-de ja Linnade ja Valdade Liidu infovahetus on nõrk. Maakonna tasand peaks saama ka seda kultuurivaldkonna infot, mida ELVL saadab kohalikele omavalitsustele. MKA nõunike koostöö keskendub KOV-idele. Teiste organisatsioonidega koostöö paraku puudub või on vähene. KOV-ide huvitatus koostööks MKA nõunikuga on kohati väike.

Maakondliku korralduse osapoolte koostöö erialaliitudega on varieeruv. Mitmetel juhtudel on ühingu- ja rahvakultuuri alavaldkondades majanduslikult nõrgad ja ei saa värvata tihedamaks koostööks piisavalt personali.

Maakondade horisontaalne omavaheline koostöö on puudulik. Oma „kolleege“ teistes maakondades ei tunta, puudub ka arusaamine, milliseid ülesandeid, ja kuidas täidetakse teistes maakondades, millised on probleemid eri maakondades, ja kuidas maakonna tasandil saaksid omavahel koostööd teha.

VAJADUSED:

- Maakondlikul tasemel oleks kultuurivaldkonna tõhusamal juhtimisel, eestvedamisel ja arendamisel suur tugi heast koostööst riigiga. Ministeerium peaks (ka) edaspidi kaasama maakondlikku tasandit oluliste otsuste, toetusmeetmete, seaduste väljatöötamise (ka varasemas järgus).
- Maakondlike kultuurikorralduse ülesannete täitmisel on vajadus senisest aktiivsemalt arendada koostööd naabermaakondade vahel. Näiteks oleks abi ühisest kultuurikalendrist, et dubleerimisi vältida. Sageli saaks koostöös ka teenuseid paremini kavandada – nt ühes vallas on muusikakool, teises spordihoone.
- MARO ja ERK nõunikud võiksid maakonnas töötada tandemina, moodustama mitteformaalse meeskonna, olema pidevalt ühes infoväljas ja suhtlema. ERK spetsialist „toob maakonda“ riigi ja MARO nõunik „toob maakonda“ KOV-ide tasandi.
- MKA nõunike regulaarsed koosolekud KOV-idega tagaksid koostöö järjepidevuse, hea infovahetuse ja ennetaksid osapoolte vastandumist. MKA maakonnanõunike tuleks kaasata KOV-ide arengudokumentide koostamisse algusest peale, mitte ainult lõpptulemuse kooskõlastajatena. MKA nõunike ja KOV-ide koostöös on palju selliseid ettevõtmisi, kus koos samal teemal planeerides ja tegutsedes oleks tulemus efektiivsem. Siin on oluline potentsiaal kasutamata.
- Erialaühingute kaasamine kultuurivaldkonna arendamisse võiks toimuda süsteemselt läbi MARO koostöökogude.
- MKA muuseumisuuna koostöö MARO-de ja omavalitsustega peaks olema senisest palju viljakam ning vajaks arendamist.

Organisatoorne võimekus

Maakondliku kultuurikorralduse toimimise kriitiliseks eelduseks on ülesandeid täitvate organisatsioonide ning nende struktuuriüksuste (sh maakondlike ja kohalike ametikohtade) olemasolu ja piisavus. See avaldub esmalt asutuse enda ülesannete täitmisel ehk kas asutuse struktuurid on sobivad kultuurikorralduslike ülesannete edukaks täitmiseks. Teisalt avaldub struktuuride piisavus ka läbi osapoolte soorituse vastastikuse sõltuvuse ehk selles, kui võrdne maakondliku

kultuurikorralduse kesksed struktuurid võimaldavad teistel osapooltel oma kultuurikorralduslikke ülesandeid täita.

Esimesel juhul sõltub struktuuride piisavus tegelikkuses palju sellest, millised on seatud eesmärgid ning milliseid ülesandeid, millises mahus täidetakse. Võib öelda, et sisuliselt kehtib see kõigi kesksete osapoolte kohta, kuna tööülesannete tulemuslikkus on kõigil asutustel suhteliselt paindlik (selgete mõõdikute puudumine, sh keeruline võrrelda eri suurusega maakondade lõikes jms).

Teisel juhul on mõjutab ülesannete täitmise võimekus mitmete süsteemi osapoolte tegevuse tulemuslikku kooskõla. Selle kriitiliseks teguriks on sõltuvuse suurus. Näiteks on ülesannete täitmisel suur sõltuvus MKA ja KOV-ide vahel, aga väike sõltuvus MKA ja ERK vahel. Sageli on ebaühtlase ülesannete täitmise võimekuse puhul lahenduse võtmeteguriks pigem hea koostöö ja koordinatsioon ning süsteem tervikuna ei pruugi vajada suuri struktuurimuutusi.

Maakondlike kultuurikorralduse ülesandeid täitvad **kesksed organisatsioonid on MARO-d, kelle kultuurikorralduslik roll on paljuski alles kujunemas**. Maakondades, kus ühiseid kultuurivaldkonna ülesandeid korraldatakse MARO-s on peamised erinevused seotud kultuuri koostöökogu olemasolu ja selle koosseisuga ning kultuuri valdkonna täistöökohaga töötaja olemasoluga. Maakondade kultuurikorralduse arendamisel on probleemiks ka see, et kuigi toimivad koostöökogud on MARO-de juures loodud ja/ või ametnikud tööle võetud, **kalduvad suuremad omavalitsused olema ühistesse tegevustesse panustamisel tagasihoidlikud**. Soovitakse rohkem toimetada omaette ning seetõttu on osalus MARO kultuuri koostöökogus pigem formaalne. Kohati on just võimekamad KOV-id valmis küll oma haldusterritooriumil kultuuritegevusi aktiivselt edendada, kuid maakonna tasandil ollakse passiivsed. See peegeldub ka ühiste ülesannete täitmiseks loodud maakondlike struktuuride võimekuses.

Osapoolte hinnang oma võimekusele kultuurikorralduslikke ülesandeid täita on üldjoontes rahuldav, sest saadakse suhteliselt hästi hakkama prioriteetsete ülesannetega. Võimekuse puudujääkide põhjustena nähakse eelkõige piisava personali ja finantside puudumist, koostöö nõrkust (sealhulgas selle potentsiaali tunnetamist), kohalikul tasandil ka kultuuritaristu kehva olukorda.

VAJADUSED:

- MARO-des võiksid tekkida tugevad kultuurivaldkonna struktuurid, kes oleks riigiasutustele ja teistele osapooltele kesksed partneriteks.

Personaliarendus

Üldistatult võib öelda, et **kõikides maakondliku kultuurikorralduse keskses asutustes on probleeme personali vähesusega**. Mitmes MAROs puudub täistööajaga kultuurispetsialist. Nendes MARO-des, kus on komisjonid või koostöökogud, on küll olemas suhtluskanalid, aga need inimesed igapäevaselt siiski kultuurikorraldusega ei tegele, vähemalt mitte maakonna tasandil.

ERK spetsialistid on suuremates piirkondades ülekoormatud, samas kui nende töökoormus väiksemates maakondades on oluliselt väiksem. Teoreetiliselt oleks sellisel juhul võimalik töömahtu koondada ja ümber jagada olemasolevate ametnike vahel. Samas väiksemate piirkonnade kokku panemine ei pruugi olla hea lahendus (nt Saaremaa, Hiiumaa ja Läänemaa koondada ühe spetsialisti vastutusalaks). Selle riskiks on see, et seal maakonnas, kus spetsialist elaks toimiks asjad hästi, aga teistes maakondades oleks ülesannete täitmine paljuski formaalne. Oluline on, et spetsialistid tegutseksid kohtadel, jõuaks isiklikult paljude kultuurivaldkonna inimesteni, ja oleks kohalikul tasandil aktsepteeritud.

ERK spetsialistide töö ülesannete spetsiifika on selline, kus töö efektiivsus ja mõjususe sõltub palju töötaja isikuomadustest ning võimekusest töötajana areneda. ERK spetsialistid on oma tööülesannete täitmisel

suhteliselt autonoomsed. Spetsialistid tegutsevad tööülesannete täitmisel oma parima teadmise ja äranägemise järgi. Kuna väga selgeid mõõdikuid töö tulemuslikkusele ei ole, siis ei ole ka alati võimalik päris selgelt töötajate panuse määra ja tõhusust näha. Ülesannete täitmisel mängib spetsialisti suhtlemisoskus ja aktiivsus väga olulist rolli ning igas maakonnas ei ole kohati see võimekus piisav. Samuti on vajalik tõsta spetsialistide IT baasvõimekust.

MKA maakondlikud nõunikud on üldjuhul suure töökoormusega. Ülesanded, mis otseselt kohalikku tasandit ei võimesta (nt registritööd vs kohalike partnerite nõustamine), tõstavad nõuniku töökoormust märgatavalt.

ELTSA personali kompetents ja optimaalsus on üldjoontes osapooli rahuldav. Võib siiski välja tuua, et ELTSA maakondlike kuraatorite töö kvaliteet pole alati piisav (kuraatorid valivad kohalikud omavalitsused). Samas ei oma osapooled selget jagatud arusaama, kes kuraatori rolli täitma peaks, et oleks tagatud valiku süsteemsus ja tulemuse stabiilne kvaliteet. Osad on arvamusel, et kuraatori rolli võiks täita rahvakultuuri spetsialistid. Teiste hinnangul oleks parem kui selles protsessis oleks juhtiv roll kohalikul omavalitsusel. See aitaks omavalitsusi ka paremini motiveerida ja protsessi kaasata. Kuraatori kandidaadina nähakse sel puhul kas MARO kultuurinõunikku või mõne suurema omavalitsuse rahvamaja juhatajat. Kui ERK spetsialist ja kuraator suudavad teha head koostööd, siis on pigem parem, et kuraatoriks ei ole ERK spetsialist, sest kuraatori töömaht on päris suur. Kui nad koostööd teha ei suuda, siis on oht, et kuraator dubleerib teatud osas ERK spetsialisti tööd.

Kohalikes omavalitsustes on kultuurivaldkond sageli liidetud teiste valdkondadega ning valdkonna juhil ei jagu kultuurivaldkonna jaoks praktikas aega. Paljudes KOV-ides puudub kultuurivaldkonna teenistuja või on palgal vaid kultuuri valdkonna ülesandeid osakoormusega täitev teenistuja. Kultuuriga tegelevate teenistujate koormused ning ametnike arv varieeruvad olulisel määral. KOV-ide kultuurikorralduse struktuurid on väga ebahütlase võimekusega.

Ka maakonna kultuurikorraldusega seotud katusorganisatsioonides on personali vähesus oluline kitsaskoht. **ELVL-is puudub eraldi kultuurivaldkonna nõunik.** Kultuuri valdkondlikes ühingutes (erialaliitudes) on osade valdkondade puhul kvaliteetse panuse andmiseks tegevustesse, mis aitavad kultuuris osalemist tagada, liiga vähe inimesi.

VAJADUSED:

- MARO-des võiks olla tööl täistööajaga kultuurinõunik. See võimaldab MARO-del rohkem keskenduda kultuurivaldkonna strateegilisele planeerimisele, aitab paremini järgida ja suunata (kultuuri) arengukava eesmärkide poole liikumise protsessi, ning samuti toetada ka kultuurikorraldust KOV-ide tasandil. Nõunik peaks koordineerima kultuurivaldkonda maakonnas, hoidma koos ja võimestama valdade kultuurinõunike võrgustikku, ning algatama maakondlikke ühisprojekte. Samuti saaks kultuurinõunikule lisada (eriti just väiksemate maakondade puhul) juurde korraldavat rolli.
- Suuremates KOV-ides võiks olla eraldi kultuuriosakond. Minimaalne vajadus oleks, et valdavas osas omavalitsustes oleks ainult kultuurivaldkonnale pühendunud ametnikud. Kui ametnikul on veel nt sotsiaal või haridus teemad vastutada, siis sageli hakatakse kultuurivaldkonnale vähem tähelepanu pöörama, kuna töökoormus on liiga suur teiste, ja sageli prioriteetsemate valdkondadega tegelemisel.
- Vajalik oleks arendada paremaks (sisulise poole pealt) maakondlikul tasandil KOV-ide kultuurikorraldajate ühiseid koolitusi. Koolituste korraldamises võiks olla senisest suurem roll MARO-del.
- Maakondliku kultuurikorralduse osapoolte koolituses on vajalik edaspidi rohkem rõhku panna kultuuri turundamise oskuste arendamisele. See puudutab eelkõige neid asutusi, kes osutavad kultuuriteenuseid, nagu raamatukogud, muuseumid, rahvamajad jms.

- Muinsuskaitsealane koolitamine – kohalikul tasemel selleks ressursse ei jätku, aga vajadus on olemas. Eriti vajaks koolitamist just muinsuskaitsealaseid töid tegevad ettevõtted.

Ülesannete ja tegevuste finantseerimine

Maakondliku kultuurikorralduse ülesannete täitmise võimekus on kohati vähene piiratud rahaliste vahendite tõttu. **MARO-de riigipoolne finantseerimine ei lähtu tänastest vajadustest ning ei ole seotud ka tulemusmöödikutega.** Ka KOV poolne MARO-de kultuuritegevuste finantseerimine on kohati osaliste jaoks ebamäärane. Pole alati üheselt selge, mille alusel rahasummasid kultuurivaldkonna ühiste ülesannete täitmiseks jagatakse. Ülesannete täitjad ei ole alati kultuurieelarvete kujundamise kaasatud. Ressursside puudumise tõttu on maakondades kultuurisündmuste korraldamine väga ebaühtlane. Näiteks osades maakondades toimuvad iga-aastaselt laulu- ja tantsupeod ja žanripäevad jms, teistes harvemini või üldse mitte. Omavalitsuste panustamine nii rahaliselt kui ka inimressursi näol ühiste ülesannete täitmise (nt maakondlike laulu- ja tantsupidude rahastamine) on sageli puudulik.

Ka **MKA** ülesannete täitmisel mängib finantside piiratus rolli. **Ülesandeid on palju ning nende kõigiga olemasolevate ressurssidega toime tulla on keeruline.** Näiteks suudetakse selle tõttu põhiülesannete kõrval vähem keskenduda kultuuriväärtuste külastatavuse kasvu tagavatele toetavatele tegevustele ning koostöö arendamisele eri osapooltega (sh KOV kultuurivaldkonna ametnikud, turismivaldkonna ametnikud, ERK spetsialistid, MARO-d, erialaliidud, muuseumid jm). Riik peab põhimõtteliselt oluliseks, et kultuurimälestised üle Eesti tähistataks (nt pannakse infotahvlid objektidele süsteemselt MKA nõuniku eestvedamisel jms), aga selleks ei ole rahalisi vahendeid. Lisaks tehakse väljapoole koolitusi suhteliselt piiratud mahus, kuna selleks tegevuseks ei ole ressursse.

Kohalikul tasandil on kultuurielus osalemise tagamisel kriitiliseks küsimuseks **vähene finantsvõimekus kultuuritegevuse infrastruktuuri kaasajastamisel ning tehnilistele nõuetele vastavusse viimisel.** Ressursside erinevus omavalitsustes on suur ning paljud KOV-e on kultuurivaldkonnas nõrga võimekusega (sh ülesannete täitmine toimub sageli pigem õhinapõhiselt).

VAJADUSED:

- Vajadus oleks tagada MARO-de kultuurivaldkonna rahastamise põhimõtete läbipaistvus ja tulemuste põhisis.
- Maakonnale vajalikud rahvakultuuri ja laulu- ja tantsupidu toetavad sündmused, mida korraldavad kollektiivid kordamööda (rahvatantsurühmade žanripäevad, harrastusteatri teatrite maakondlikud festivalid jne, igal valdkonnal on oma kooskäimise vajadus) vajavad sihtrahastust
- Muinsuskaitse valdkonnas on suur puudus valdkondlikest toetustest, et kultuuripärandi hoidmist ja säilimist tagada.

Andmed ja teadmine

Maakondliku kultuurikorralduse ülesannete täitmisel ei ole andmete puudus oluliseks piiravaks teguriks. Üldjuhul suudetakse ülesandeid täita olemasolevate andmekogudele ja ka andmekvaliteedile tuginedes.

Peamised temaatilised kitsaskohad on seotud nii andmete olemasolu ja kättesaadavusega, kui ka andmekogude tehnilise toimimise ning andmete kogumise ja kasutamise eesmärgiga. Kohati ei ole osapooltele selge, milline tasand ja milliseid andmeid peaks koguma (nt kas KOV, MARO või ERK).

MARO-de poolt teostatava maakondliku kultuurikorralduse üheks ülesandeks on ka andmete kogumine ja analüüs, kuid kuna maakonna tasemel kultuurivaldkonna statistikat kusagile esitama ei pea, siis selle teemaga ka süsteemselt ei tegeleta. Osades maakondades kogutakse oma valdkonna kohta andmeid, kuid seda tehakse iseenda töö vajadustest lähtuvalt. Kohati on **MARO kultuurinõunikele ebaselge,**

kas, kuidas ja miks andmeid tuleks koguda, ja kes sellega tegelema peaks. Sageli ei ole MARO-des kultuuriandmete kogumiseks ning analüüsimiseks ka piisavalt ressursse (sh aega, oskusi).

Rahvakultuuri andmekogu andmete kvaliteet ei ole piisavalt hea. Selle üheks põhjuseks on asjaolu, et rahvakultuuri spetsialistidel on kohati keeruline andmete valdajateni jõuda. Eelkõige puudutab see suuremaid omavalitsusi. Üldjuhul on KOV-idel ülevaade vaid nende kollektiivide kohta, kes toetusi küsivad.

Andmekogude kesine tehniline toimimine (sh nende kasutamisega töötajate poolt) loob probleeme muinsuskaitseameti nõunike töös. **Kultuurimälestiste register on aeglane ning selle töös esinevad sagedased vead.** Päringud on väga pikaldased ning tehniliselt registriga töötamise ajakulu on ebaproportsionaalselt suur.

Kultuuriinfo kättesaadavus potentsiaalsetele kultuuritarbijatele on piirkondlikult ebaühtlane. Olemasolevad lahendused töötavad teatud omavalitsustes või ka mõnes maakonnas suhteliselt hästi, aga paljudel juhtudel mitte. **Arendatud üleriigilised süsteemid kalduvad olema vähese kasutajasõbralikkusega** (nt kultuuriinfo ei ole ühtlaselt esitatud, mis tahes piirkonna kohta, kohati ajakohastamata; ka kultuuriinfo edastamine on aeganõudev jms).

VAJADUSED:

- Andmepõhine valdkonna juhtimine, mõju hindamine ning ka valdkondliku statistika kogumine vajavad tähelepanu nii riigi, maakonna kui ka kohaliku omavalitsuse tasandil. Olemasolevad kultuurivaldkonna andmekogud ja osapoolte autonoomne andmekorje ei hõlma kogu kultuurivaldkonna (vajalikkude) andmestikku. Sisuliselt võib öelda, et tänasel päeval maakondliku kultuurikorralduse osapooled koguvad ja/ või kasutavad andmeid spetsiifiliselt oma korralduslike ülesannete täitmiseks, aga puudub maakonna (kõiki kultuurivaldkondi) hõlmav tervikpilt. See on oluline eelkõige maakonna kultuuri strateegiliseks arendamiseks ja suunamiseks. Maakonna tasandil kogutavad andmed võiks olla oluliseks sisendiks valdkonna juhtimisotsuste tegemisel või valdkonna olulisuse ja mõju põhjendamisel. Andmeid koondav funktsioon maakonna tasandil võiks olla MARO-del (see ülesanne on neile seatud, aga sellega üldiselt ei tegeleta eri põhjustel).
- Rahvakultuuri andmekogu võiksid organisatsioonid ja juhendajad ise täita. Andmekogu täitmist võiks motiveerida näiteks toetused, mida taotletakse. Nende saamise üheks eelduseks oleks andmekogu täitmine. Selle arvelt läheks maakonna spetsialistide andmekogumise koormus tulevikus väiksemaks.
- ELTSA register ja ERK rahvakultuuriregister võiks edaspidi tegutseda ühisregistrina. Oluline on, et maakondlikul tasandil jääks rahvakultuurispetsialist seda ka kontrollima – näiteks, et kollektiivid, kes enam ei tegutse, saaks andmebaasist välja võetud jms.

3. JÄRELDUSED NING SOOVITUSED MAAKONDLIKU KULTUURIKORRALDUSE ARENDAMISEKS: MAAKONDLIKU KULTUURIKORRALDUSE MUDELI UUENDUSETTEPANEKUD

Töö empiirilistes osades analüüsiti maakondliku kultuurikorralduse süsteemi toimimist laiemas riiklikus ja kohalikus kontekstis ning analüüsiti maakondliku kultuurikorralduse süsteemi võtmetoimijate sisendite alusel olemasoleva korraldusliku süsteemi probleeme ja arenguvajadusi. **Korralduse süsteemi kesksete teemade kaupa kokku võetuna iseloomustavad olemasolevat süsteemi järgmised tugevused ja nõrkused:**

Teema	Tugevused	Nõrkused
Korralduslike ülesannete täitmine	Seadustest tulenevad korralduslikud ülesanded ja riiklike rahastusmeetmetega kaetud ülesanded on üldiselt täidetud heal tasemel.	Kultuuri valdkonna korraldust iseloomustab maakondlikul ja kohalikul tasandil suur autonoomia. Kultuurielu alamvaldkondade lõikes on ülesannete täitmine seetõttu väga ebaühtlane. Samuti on ülesannete täitmine hajutatud riigi ja KOV sektori väga paljude organisatsioonide vahel. Probleeme on ülesannete täitmise omavahelises seostatuses (nt maakondliku kultuuristrateegia ja toetusmeetmete sisu kooskõla, strateegiast tulenev kompetentside arendamine), mida võimendab maakondliku strateegia rakenduslik nõrkus võrdluses riigi ja KOV strateegiadokumentidega.
Kultuuri-valdkondade kaetus korraldus- ja kompetentsi-üksustega	Tugevamares KOV üksuses on valdav osa kultuurielu valdkondi korraldusliku tööga kaetud. Haldustasandeid läbivalt on parim olukord rahvakultuuri valdkonnas, iseäranis laulu- ja tantsupeo protsessi osas.	Maakondades ja KOV üksustes puudub tervikvaade kultuurielu valdkondlikule ulatusele. KOV üksuste korraldusliku töö tulemuslikkus kultuurielus osalemise mõttes on ebaühtlane. Maakondlikul ja kohalikul tasandil (erandiks suuremad linnad) korraldatakse üksnes osasid valdkondi (eelistatult rahvakultuur). Ka riiklik „kohalolu“ maakondades piirdub suure osas rahvakultuuri ja muinsuskaitse valdkondadega. Maakondlikul tasandil ja väiksemates KOV üksustes kasutatakse vähe erialaliitude erialast kompetentsi. Kultuuriväärtuste kaitse ja tutvustamise ülesannetes on nõrgimaks lüliks KOV tasand.
Ülesannete täitjate võimekus	Piisaval tasemel võimekus on koondatud piiratud hulgal fookusülesannetesse ja –teemadesse (MKA – loamenetluses; ERK – riiklike meetmete rakendamine, statistika koondamine; MARO – laulu- ja tantsupeo protsess). Erialaliitusesse ja konsultatsiooniettevõtetesse on koondunud hea valdkondlik kompetents (mis ei jõua aga	Korralduslikke organisatsioone iseloomustavad maakondlikul ja kohaliku tasandil minimaalsed isikkoosseisud, KOV ametnikkonna keskmisest tasemest madalamad palgad, suur kaadri voolavus ja sellega kaasnev kompetentsidefitsiit. Kultuuri valdkonda ei tähtsustata haldusstruktuuride eelarvetes. Riigiasutuste töötajate ajaline võimekus ammendub üldjuhul kitsa ringi „kohustuslike“ ülesannetega ning proaktiivsete ülesannete enesele võtmiseks ja täitmiseks ressursi ei jagu. Riiklik süsteem (töökohad) ei arvesta piisavalt maakondade töömahu erinevusi – suuremates maakondades on koormus suurem, samas kui väiksemates võib olla ruumi täiendavate ülesannete täitmiseks. Valdavat osas KOV üksustes on

	maakondadesse ja KOV üksustesse)	tagasihoidlik strateegiline võimekus seada ja saavutada kultuuri valdkonnas eesmärged.
Ülesannete jaotuse optimaalsus	Probleemsed dubleerimised süsteemis puuduvad. Täitmata ülesanded seonduvad sageli osapoolte prioriteetide seadmisega. See tähendab, et täidetakse, arvestades eelkõige rahalisi ja ka personali ressursse, eelkõige olulisemaid ülesandeid. See puudutab eriti omavalitsuste ühiselt täidetavaid ülesandeid.	Ülesannete jaotus tasandite ja sektorite vahel ei toeta riigiasutuste võimalusi mõjutada olulisel määral kultuuris osalemise määra regioonides. Erasektori valdkondlikud kompetentsid (erialaliidud, konsultatsiooniettevõtted, korraldusettevõtted) on vähe kaasatud maakondlikku kultuuritegevusse.
Koostöö optimaalsus	Koostööülesandeid tähtsustatakse ning nende tulemuslikkust hinnatakse suhteliselt kõrgelt.	KuM ning maakondliku ja kohaliku tasandi koostöö on ebapiisav nii riiklike strateegiliste eesmärkide viimisel „kohtadele“ kui ka kohalike ja maakondlike huvide ja vajaduste arvestamiseks riikliku poliitika kujundamisel. Minimaalselt kasutatakse koostööinstrumente (nt ühisametnikud) KOV ülesannete delegeerimiseks maakondlikule koostöötasandile. Valdcondliku kompetentsiga erialaliidudel on vähene võimekus ja motiveeritus osaleda maakondlikus ja kohalikus koostöös.

Vaadeldes süsteemi võtmetoimijate võimekusi organisatsioonide kaupa eraldi, saab teha alljärgnevat järeldusi nende tugevuste ja nõrkuste kohta:

Toimija	Tugevused	Nõrkused
MKA	Maakondlike nõunike kõrge erialane kompetents loamenetlustes ning KOV ja teiste osapoolte muinsuskaitsealases nõustamises.	Maakondlike nõunike suur töökoormus, eriti suuremates maakondades. Põhiülesannete täitmise kõrval jääb vähe aega tegeleda kultuuriväärtuste populariseerimisega.
ERK	Igas maakonnas on (täiskohaga) töötaja.	Töö tulemuslikkus ja tõhusus sõltub väga palju spetsialisti isikuomadustest ja motivatsioonist; suuremates maakondades on spetsialisti töökoormus väga suur; töö ülesanded piirduvad valdkondlikult rahvakultuuriga.
MARO	MAROd pakuvad sobivat organisatoorset „katust“ maakondliku kultuurielu korralduslike ülesannete täitmiseks.	MARO-de süsteem on välja kujunenemata, riigil pole osades maakondades tugevat kogu maakonda esindavat koostööpartnerit. Kultuurivaldkond on enamuses MAROdest suhteliselt sekundaarne. Kõiki rahastamislepingus sisalduvaid ühiseid ülesandeid ei täideta, või täidetakse minimaalses mahus. Fookus on suuresti laulu- ja tantsupeoprotsessi valdkondadel.

KOV	Kultuuri valdkonnale eraldatakse KOV eelarvetest oluline osa ressurssidest – (üldjuhul 5-15% eelarvest). Suuremad KOV üksused ning KOV üksused, kus kultuur on valdkonnana prioriteet, suudetakse tegeleda laia kultuurivaldkondade spektriga.	Võimekuse ja rollivõtu suur varieeruvus - osades KOV-ides puudub korraldav kultuuriametnik; paljudel juhtudel on kultuurivaldkond nt hariduse või sotsiaalvaldkonna eest vastutava teenistuja lisaülesanne.
------------	--	---

Maakondlik kultuurikorraldus on olemuslikult koostöös kujunev protsess. Seetõttu on maakondliku kultuurikorralduse tulemuslikkuse teiseks keskseks eelduseks võtmetoimijate üldise võimekuse kõrval nende koostöövalmidus ja -võimekus. Üldistatult võib empiiriliste tõendite analüüsist järeldada, et **koostööd tähtsustatakse kõrgelt ning samuti hinnatakse koostöös täidetavate ülesannete tulemuslikkust suhteliselt kõrgelt.** Teistest küljest kaasneb tõsiasjaga, et maakondlikus kultuurikorralduses osalevate organisatsioonide maakondlikud ja kohalikud struktuuriüksused on minimaalse koosseisuga - valdavalt ühe täis- või osakoormusega kultuuri valdkonna töötajaga – see, et koostöö sõltub paljuski üksikisikutest. Samuti on suure hulga koostööpartnerite puhul suhteliselt kõrgemad süsteemi koostöökulud – töötajate aeg ja organisatsioonide raha, mis tegevuste koordineerimisele ning asutuste vahelisele suhtlusele kulutatakse.

Maakondliku kultuurikorralduse süsteemi toimijate koostöövõimekuse tugevused ja nõrkused on kokku võetud alljärgnevas tabelis:

Toimija	Tugevused	Nõrkused
MKA	Koostöö KOVdega on materiaalse pärandi kaitses õiguslikult reguleeritud.	Paljudes KOVdes puudub materiaalse kultuuripärandi teemas pädev koostööpartner. Puudub koostöö ERK'ga.
ERK	Koostöö ja koordineerimine on põhiülesanne, kuid üksnes rahvakultuuri (fookus)valdkondades.	Puudub koostöö MKA nõunikega. ERK ja MARO koostöö isikupõhisus ja koostöö eesmärgi ebamäärasus. ERK rolli pärsitus vahetu kultuurikorraldajana (nt üritused) ja sellest tulenev konkurentsitunnetus MAROdega.
MARO	Koostöö korraldamine on organisatsiooni üheks põhiülesandeks.	MARODE rollivõtt maakondliku kultuurielu eestvedajana on piirkonniti ebaühtlane. Koostöö eesmärgid sageli ebaselged; MAROD ei toimi KOV ülesannete täitmise koostööorganisatsioonidena – sellist rolli endal ei nähta.
KOV	Kohati on tahe ja võimekus teiste KOV-idega kultuurivaldkonnas koostööd teha hea.	Fookus on oma KOV territooriumil toimuval, koostööd tehakse võimalusel ja soovil. Valmisolek kultuurielu korraldamise haldusülesandeid delegeerida on madal, seda ka juhtumitel kui KOV haldusaparaadis ilmselgelt valdkondlik kompetents puudub. Nõrk koostöö riikliku poliitikakujundajaga (KuM) ja juhtumipõhine koostöö erialaliitudega. Valdkonna tähtsuse suur sõltuvus (muutuvast) poliitilisest kontekstist (ja vallajuhtide erialasest taustast) ning valdkonna eestvedajatest ning nende missioonitundest.
ELVL	Esindab kõigi 79 Eesti KOV üksuste huve. Olemas on formaalsed suhtluskanalid KOV üksustega – sh	ELVL üldine nõrkus Eesti KOV poliitika suunamisel ja ühishuvide esindamisel. Lisaks on kultuuri valdkond liidus

	konverentsid, seminarid. Toimib riiklike õigusaktide ja arengudokumentide kooskõlastusring.	vähetahtis, valdkondlik kompetents organisatsioonis on minimaalne.
Erialaliidud	Hea valdkondlik kompetents ja spetsialiseerumine, koostöösuhted kultuuriasutuste ja loovisikutega.	Võimekus ja huvi teha koostööd maakondlike ja KOV korralduslike vahelüluga on madal.
ELTSA	Selge koostööfookus MAROdega (peoprotsess), suhteliselt hästi ressurssidega varustatud.	Tsükliiline tegevus, maakondlike töötajate vahelduvus. Tagasihoidlik huvi maakondlikes ja kohalikes protsessides osalemiseks.
Maa- ja ruumiamet	Rakenduslikul tasandil tekib ruumiloome (sh selle arhitektuurse kvaliteedi) eest tervikuna vastutav riigiasutus.	Kultuuri valdkonna korraldamise mõttes suurendab ametkondlikku killustatust – lisandub KuM alluvuses oleva MKA ja Kliimaministeeriumi alluvuses oleva MARU tegevuse koordineerimise ülesanne.

Kokkuvõtvalt näitavad empiirilise uuringu tulemused, et maakondliku kultuurikorralduse toimemudeli radikaalseks ümberkorraldamiseks puuduvad nii vajadused kui ka võimalused. Kuigi kultuurielus osalemisel on regionaalsed ja kohalikud erisused olemas ning eksisteerib territoriaalset ebavõrdsust kultuuris osalemise valdkondlike võimaluste osas, toimib kultuurielu üle Eesti. Kultuurielus osalemise tase on üldiselt kõrge. Veelgi olulisemalt, Eesti valitsemissektori võimekus (eelarveliste vahendite piiratus majanduslanguse ja kokkuhoiu perioodil), ning sealhulgas ka kultuurielu korraldamise süsteemi toimijate võimekus ja valmisolek muutusteks ei võimaldagi radikaalseid muutusi.

Seetõttu **kirjeldame siinses soovituste peatükis toimemudeli keskseid muutmisvajadusi, mitte uut tervikmudelit.** Maakondliku kultuurikorralduse praeguse toimemudeli kirjeldused on esitatud lõpparuande 2. peatükis. Seejuures on **maakondlikku kultuurikorralduse süsteemi mõistlik uuendada** - kuid mitte radikaalselt ümber korraldada – **tervikvaates, hõlmates lisaks maakondlikule tasandile ka riigi keskvalitsuse ja KOV tasandi, seda niivõrd kui muudatused neil tasanditel on olulised maakondliku kultuurikorralduse tõhususe ja tulemuslikkuse suurendamiseks.**

Lisaks olemasoleva maakondliku kultuurikorralduse toimemudeli empiirilise analüüsi tulemustele on muutmisvajaduste määratlemisel ja ettepanekute sõnastamisel **lähtunud ka korralduslike mudelite alternatiivsete stsenaariumite analüüsi tulemustest.** Stsenaariumite sisu ning mõjude ja teostatavuse analüüsi tulemused on esitatud töö lisa 3.

Maakondliku toimemudeli muutmisvajadused ja nendega seotud ettepanekud võib jagada 5 rühma:

- 1) Muudatused süsteemi osaliste rollivõtus ja täidetavate korralduslike ülesannete jaotuses toimijate, sektorite ja territoriaalsete tasemete vahel;
- 2) Organisatoorsed muudatused – võimalikud uued asutused, struktuuriüksused, ametikohad;
- 3) Muudatused organisatsioonide vahelistes koostöösuhetes ja -vormides;
- 4) Muudatusi toetavad rahastamismeetmed;
- 5) Muudatused kultuurielu korralduse strateegilises juhtimises ja mõtestamises.

Iga korraldusliku süsteemi muudatusettepaneku juures esitatakse ka muudatuse põhjendus ning selle muudatuse rakendamise/teostatavuse tingimused ja piirangud. Muudatuste põhjendused on vahetult seotud empiirilise uuringu käigus välja selgitatud süsteemi osaliste probleemitunnetusega ning nende alusel sünteesitud arenguvajadustega. Läbivaks muudatuste teostatavust mõjutavaks teguriks on üldine ressursipuudus riigi valitsemisüsteemis – seda nii keskvalitsuse kui ka KOV süsteemi tasandil - vajadus

avaliku sektori kulude vähendamiseks, aga ka erialase haridusega, kompetentsete kultuuriala valitsemise ja halduse töötajate nappus.

Ettepanekutega maakondliku kultuurikorralduse toimetudeli muutmiseks vastatakse asjakohastele uurimisküsimustele:

- *Millised institutsionaalsed ja koostöömehhanismid aitavad kõige enam kaasa maakondliku kultuurikorralduse edendamisele?*
- *Milline peab olema poliitika kujundamise ja rakendamise mudel, kui kaasatud on nii riigi kui kohaliku omavalitsuste tasand?*

1. Soovitavad muudatused ülesannete jaotuses ja asutuste rollivõtus:

Muudatusettepanek	Probleemid, mida muudatus lahendab või leevendab	Teostatavuse tegurid
<p>1A. Riigi keskvalitsuse poliitikakujundaja (KuM) suurem rollivõtt riikliku kultuuripoliitika elluviimisel kohalikul ja piirkondlikul tasandil.</p>	<p>Olulised piirkondlikud erisused riikliku arengustrateegia Kultuur 2030 kultuurielus osalemise eesmärgi täitmises ning riigi keskvalitsuse vähesed võimalused mõjutada maakondlike ja KOV toimijate tegevust kultuurielu korraldamisel.</p>	<p>Probleemi ning KOV ja MAROde ootuste teadvustamine KuMs ning vastavate ametiülesannete täpsustamine (eelistatult strateegia- ja innovatsiooniosakonna) töötaja või töötajate ametijuhendites. Olulise arenguhüppe saavutamine võib nõuda täiendava, üksnes KOV ja MAROde strateegilisele nõustamisele keskenduva ametikoha loomist (vt. 2B).</p>
<p>1B. Riigi keskvalitsuse poolt maakondlikul tasandil täidetavate ülesannete ringi laiendamine - olulised täitmata ülesanded on: kultuuripärandi tutvustamine, elanike nõustamine ja koolitamine; laiem loometegevus ja -majandus, kultuuriloometegevuse koordineeritud vahendamine laias valdkondlikus ulatuses (teater maale programmi täiendusena). ERK spetsialisti mõtestamine (sh ametijuhendi tasandil) laiema valdkondliku eksperdina ning tema otsustuspädevuse suurendamine.</p>	<p>KOV ebapiisav võimekus saavutada tulemusi ja tegeleda laia kultuurielu valdkondade ringiga. Riigi ebapiisav panus maakondliku ja KOV tasandil valdkondlikku tegevusse. ERK ja MKA töötajate tegevus on väga reglementeeritud ja piiratud.</p>	<p>ERK ja MKA nõunike töö tõhustamine ning täiendavate tööülesannete määramine (MKA – materiaalse kultuuripärandi tutvustamine; ERK – kultuurilise loometegevuse vahendamine). Suuremates maakondades (Harju, Tartu, Pärnu), kus ERK nõunike koormus on suurem, võib vajalik olla täiendava töökoha loomine.</p>
<p>1C. ELVL rolli suurendamine kultuuripoliitika kujundamises ja vastavate võimekuste arendamine ELVL kontoril. KOV kultuuri valdkonna avalike teenistujate ja kultuuritöötajate süsteemse hõlmatuse tagamine ELVL</p>	<p>Kultuuri valdkond moodustab 5-15% KOV eelarvest, kuid ELVL puudub kultuuri valdkonnale keskenduv nõustav ja koostööd koordineeriv spetsialist.</p>	<p>Probleemitunnetusest lähtuv ELVL juhtkonna otsus täiskohaga KOV kultuuripoliitika nõuniku palkamiseks (vt. 2C).</p>

<p>personalitöö raames ning KOV ühishuvide sõnastamine ja jõustamine kultuuri valdkonna andmekogude jms IT lahenduste arendus- ja haldustöodes.</p>		
--	--	--

2. Organisatoorsed muudatused (asutused, struktuuriüksused, ametikohad) korraldus- asutuste võrgustikus:

Muudatusettepanek	Probleemid, mida muudatus lahendab või leevendab	Teostatavuse tegurid
<p>2A. Eelduste loomine riigi keskvalitsuse töötajate tegevuse (sh ülesannete ringi laiendamisel, vt 1B) paremaks koordineerimiseks maakondlikul tasandil. Parimaid eeldusi selleks loob ühise kultuuri valdkonna (rakendusliku) ameti loomine ning selle raames maakondlike tiimide loomine, milles oleks kaetud senisest laiem ring ülesandeid materiaalse ja vaimse kultuuripärandi, rahvakultuuri ja loometegevuse valdkondades. Minimaalseks sammuks koordineerituse eelduste loomisel on MKA ja ERK töötajate koondamine maakondades ühisesse hoonesse (riigimajja) ja füüsiliselt lähedastesse tööruumidesse.</p>	<p>Riiklike ametiasutuste töötajad maakonnas on ülekoormatud ja isoleeritud (valdavalt 1 maakondlik töötaja asutuses) ning riigi huvide esindamine ja maakondlikus koostöös osalemine tagaplaanil. ERK ja MKA ei tunnetata kultuuripärandi kaitse ja edendamise ühisosa. Vaimse ja materiaalse kultuuripärandi kaitse ja tutvustamine ei ole omavahel piisavalt seostatud. Teadlikus vaimse kultuuripärandi kaitse ja edendamise ülesannetest on maakondades ja KOV üksustes ebapiisav ja -ühtlane.</p>	<p>ERK tegevusala laiendamisel - uued ülesanded ERK nõunikule; täiendav spetsialisti vajadus 3-4 suuremas maakonnas; MKA nõunike koormus on suur, täiendavad ülesanded nõuaks täiendavaid töökohti. MKA nõunike tööülesannete rõhuasetuste muutmine ametijuhendites või täiendavate ametikohtade loomine vähemalt suuremates maakondades.</p>
<p>2B. Eelduste loomine riigi keskvalitsuse kultuuripoliitika ning kohaliku kultuuripoliitika paremaks sidustamiseks -. Kultuuriministeriumis KOV ja KOV maakondliku koostöö strateegianõuniku ametikoha loomine.</p>	<p>Kohaliku ja maakondliku tasandi kultuuri valdkonna korraldamine on strateegiliselt nõrk, erialane kompetents kultuurielu valdkondade lõikes piiratud ja ebaühtlane. Puudub riikliku poliitikakujundaja (KuM) suunav roll maakondlikul ja kohalikul tasandil.</p>	<p>Teostatavuse oluliseks piiranguks on riigirahanduse hetkeolukord, kus ministeeriumitel on ülesanne valitsemiskulude vähendamiseks. Lihtsamini teostatavaks lahenduseks on strateegia- ja innovatsiooniosakonna olemasoleva ametikoha ametijuhendi täiendamine KOV ja MAROde strateegianõuniku ülesannetega ning asjakohaste ülesannete lisamine valdkonnanõunike (esmajoones rahvakultuuri nõunik) ametijuhenditesse, nende ametijuhendite täitmise seire.</p>

<p>2C. ELVL organisatoorse võimekuse tõstmine KOV ühishuvide esindamiseks riikliku kultuuripoliitika välja töötamisel ning KOV personalija digivõimekuse suurendamiseks kultuuri valdkonnas - eraldi kultuurinõuniku töökoha loomine ELVLs.</p>	<p>KOV üksustel puudub tugev üleriigiliste ühishuvide esindaja kultuuri valdkonnapoliitika suunamisel. ELVL võimekus kohaliku tasandit hõlmata on juba valdkondlikult spetsialiseerunud täistöökohta puudumise tõttu väga piiratud.</p>	<p>Kokkulepe ELVL eelarve suurendamiseks täistöökohta loomiseks kultuuri valdkonnas või kulude optimeerimine teiste seniste ülesannete (töökohtade) arvelt.</p>
<p>2D. KOV ülesannete täitmise ja maakondliku koostöö tõhustamine ja valikuvõimaluste tagamine maakondlike eeldustega sobiva lahenduse leidmiseks – KOV maakondliku korraldusasutuse tiimi tugevdamine KOV ühisametnikuga: a) MAROs, või b) maakonnakeskuse KOV üksuse linna- või vallavalitsuses (nõ asümmeetriline mudel)</p>	<p>KOV ebaühtlane võimekus saavutada riikliku kultuuripoliitika eesmärged kultuurielus osalemisel, tegeleda laia kultuurielu valdkondade ringiga. Soovitakse kultuuri valdkonna teenistujate olemasolu KOV haldusaparaadis, kuid samas ei ole selleks KOV vahendeid ega poliitilist tahet. Olulisel osal KOV üksustest puudub linna- või vallavalitsuse struktuuris erialase hariduse ja kompetentsiga kultuuri valdkonnale keskendunud teenistuja. Üksnes 42 KOV üksuses on Rahandusministeeriumi palgastatistika andmetel teenistuja, kelle ametinimetuses on sõna „kultuur“ ning 22 üksuses teenistuja, kellel on tegevusvaldkonnaks üksnes „kultuur“. KOV üksustel puuduvad vahendid ja/või poliitiline valmisolek KOV haldusaparaadi kulude suurendamiseks. Mitmetes MAROdes ei ole täiskohaga kultuuri valdkonna töötajat. MARO mudel ei sobi saarelistele maakondadele ning lisaks ei toimi hetkel veel kahes maakonnas. KuM ja ERK ei ole igas maakonnas koostööpartnerit.</p>	<p>Teostatavuse oluliseks piiranguks on KOV üksuste vähenemine valmisolek delegeerida KOV haldusüksandeid ühisametnikele, sh ka kultuuri valdkonnas. Senised katsetused ühisametnikega ei ole väga häid tulemusi andnud. Ka MARO ja maakonnakeskuste KOV üksused eelistavad tegeleda traditsiooniliselt nõ omade ülesannetega ning mitte võtta laiemat rolli piirkondlikus kultuurikorralduses. Seetõttu esitatakse ettepanekud 2D, 2E ja 2F kui rangelt vabatahtlikud soovitusel – kui ettepanekud veelkord kaalutleda, kuidas oleks võimalus kasutada valdades kultuurielu korraldamisel kasutatavat piiratud rahalist ja inimressurssi (erialase haridusega kompetentsed kultuuri valdkonna korraldajad) kõige optimaalsemal viisil. Ettepanek ei ole suunatud nendele KOV üksustele, kellel on võimekus ja tahe tööl hoida erialase haridusega kultuuri valdkonna teenistujat.</p>
<p>2E. Linna- ja vallavalitsuste haldusstruktuuride optimeerimine - vähese valdkondliku koormusega ja erialase kompetentsita teenistujate ametikohtade kaotamine: ametiülesannete delegeerimine maakondlikule (2D) ja KOV hallatava asutuse tasandile (2F).</p>	<p>KOV üksustel puudub tugev üleriigiliste ühishuvide esindaja kultuuri valdkonnas - eraldi kultuurinõuniku töökoha loomine ELVLs.</p>	<p>KOV üksustel puudub tugev üleriigiliste ühishuvide esindaja kultuuri valdkonnas - eraldi kultuurinõuniku töökoha loomine ELVLs.</p>
<p>2F. Kohalike kultuuriasutuste strateegilise ja korraldusliku rolli tugevdamine: korralduslike kohalike ühisasutuste loomine (nt kultuuri SA ja/või vallaraamatukogu, valla kultuurimaja) ning osade haldusüksannete delegeerimine neile asutustele.</p>	<p>KOV üksustel puudub tugev üleriigiliste ühishuvide esindaja kultuuri valdkonnas - eraldi kultuurinõuniku töökoha loomine ELVLs.</p>	<p>KOV üksustel puudub tugev üleriigiliste ühishuvide esindaja kultuuri valdkonnas - eraldi kultuurinõuniku töökoha loomine ELVLs.</p>

3. Muudatused koostöövormides ja -struktuurides:

Muudatusettepanek	Probleemid, mida muudatus lahendab või leevendab	Teostatavuse tegurid
<p>3A. KuM KOV strateegianõuniku (2B) poolt eest veetav üleriigiline info- ja koostöövõrgustik, kuhu on kaasatud MAROde ja KOV esindajad. Koostöövõrgustike keskseks ülesandeks on teabe vahetamine, KOV sektori huvide varajane arvestamine riikliku</p>	<p>Puudub ühine infoväli riigi keskkvalituse poliitikakujundaja KuM ning maakondliku ja KOV kultuurikorralduse süsteemi vahel; KOV süsteemi osalisi ei kaasata õigeaegselt neid puudutavate poliitikasekkumiste kavandamisesse.</p>	<p>KuM KOV ja maakondliku strateegianõuniku ametikoht või asjakohaste tööülesannete täitmine mõne teise KuM töötaja poolt (vt. 2B). Kultuurivaldkonna töötaja olemasolu MAROs või laiemalt KOV koostööüksandega töötaja olemasolu igas</p>

<p>kultuuripoliitika välja töötamisel, riikliku kultuuripoliitika eesmärkide viimine maakondlikule ja kohalikele tasandile. Peamisteks töövormideks on vajaduspõhised infolistid ja ühisarutelud, samuti regulaarsed osapoolte nõupidamised. Kuivõrd arutelude osalejate ringi ei ole mõistlik väga laiaks ajada siis annab eeldatavalt parimaid tulemusi mitmekihilise koostöövõrgustiku välja kujundamine, kus osade küsimuste arutamisesse on kaasatud lisaks KuM ja teiste asjakohaste riigiasutuste esindajatele ELVL, MAROd ja suuremate linnade esindajad, kuid laiemasse infovälja on kaasatud kõik KOV üksused. Üleriigilist koostöövõrgustikku täiendavad KOV maakondlikud koostöövõrgustikud (vt 3D) ja laiapõhjalised maakondlikud kultuurinõukojad (vt 3C).</p>		<p>maakonnas (MARO võimekuse puudumisel nt maakonnakeskuses).</p>
<p>3B. Tulemuslepingute süsteemi uuendamine riigi keskvalitsuse ja kultuuri valdkonna maakondliku koordinaatori (MAROd või maakonnakeskuse KOV) vahel. Lepingutes lepitakse kokku maakondlikud prioriteetid, ülesanded ja riiklike eesmärkidega kooskõlalised piirkondlikud sihttasemed ning ülesannete täitmise ja sihtväärtuste saavutamise seotud rahalised vahendid. Vajalik on tagada ka kokku lepitavate prioriteetide seos maakondliku arengustrateegiaga.</p>	<p>Maakondliku ja kohaliku kultuuri valdkonna korraldusel puudub sageli eesmärgistatus, nõrk on seos riiklike kultuuri valdkonna eesmärkidega. Olemasolev rahastusmudel ei täida strateegilise juhtimise instrumendi rolli – maakondade likvideerimisel MAROdele või maakonnakeskustele (Saaremaa, Hiiu vallad) määratud ülesandeid ei ole uuendatud, ülesanded ja oodatavad tulemused ei ole läbi räägitud ning puudub kontroll ja seire, kas ja kuidas neid täidetakse. Kuivõrd raha eraldatakse Regionaal- ja põlluministeeriumi eelarvest, siis on KuM olnud vähe kaasatud kultuuri valdkonna maakondlike ülesannete täitmise seiresse.</p>	<p>Maakondlike ülesannete täitmise eest vastutava organisatsiooni olemasolu. Lepingute sõlmimise läbirääkimisi ning lepingu täitmise seiret lihtsustaks see kui asendada Regionaal- ja põllumajandusministeeriumi kui riigi keskvalitsuse poolne lepingupartner KuM'ga. Seega on vajalik vastavate vahendite kavandamine KuM eelarvesse.</p>
<p>3C. Igas maakonnas maakondliku kultuurinõukoja loomine ja järjepideva töö tagamine. Kultuurinõukoja koosseis on sektorite ja piirkondade mõttes laiapõhjaline. Lisaks maakondliku koostöö vedaja (MARO või maakonnakeskus) esindajatele peaks sinna kuuluma maakonna KOV üksuste esindajad, riigiasutuste</p>	<p>Sektorite – riigi keskvalitsuse, KOV, era ja mittetulundussektori – tegevus ei ole maakonna tasandil koordineeritud. KOV sektor ei suuda üksi olla tulemuslik elanike kultuurielus osalemise suurendamise piirkondlike eesmärkide täitmisele ning seetõttu ei peaks määrama üksinda ka maakonna kultuurielu strateegilisi prioriteete. Koostöö</p>	<p>Maakondliku ja kohaliku kultuurielu korraldamise parema koordineerimise ja laiapõhjalisema panustamise vajaduse teadvustamine, sh kõige olulisemalt MAROdes või maakondlike ülesannete täitmise eest vastutavates maakonnakeskuste KOVdes.</p>

<p>maakondlikud spetsialistid, Kultuurkapitali esindajad; maakonna kultuuriasutuste, ühingute, ettevõtete esindajad, samuti sidusvaldkondade võtmeorganisatsioonide esindajad. Nõukoja keskselt ülesanneteks on maakondlike ühisülesannete kokku leppimine ja täitmise suunised, sh maakondlike strateegiliste prioriteetide seadmine (maakonna arengustrateegias, regiooniplaneeringus jms); strateegia seire ja uuendamise ettepanekud; maakondlike projektikonkursside tingimuste ja tulemuste kinnitamine (sh valdkondlike ekspertide kaasatus projektide hindamisse).</p>	<p>sidusvaldkondadega (nt haridus, turism, ettevõtetus) on kesine.</p>	<p>Maakondliku kultuurinõukoja loomise ja töö toimimise kriteeriumi kasutamine KuM ja maakondade vahel sõlmitavates tulemuslepingutes (vt 3B).</p>
<p>3D. Igas maakonnas KOV üksuste maakondliku teabe- ja koostöövõrgustiku loomine MARO või maakonnakeskuse KOV eestvedamisel. Võrgustikku kaasatakse KOV kultuuri valdkonna teenistujad ja/või korralduslikke ülesandeid täitvate KOV hallatavate asutuste juhid. Võrgustiku keskselt ülesanneteks on ühiste koolitusvajaduste välja selgitamine ja koolituste tellimine; ühisürituste kavandamine; KOV ühised kultuurikalendrid jms. Võrgustik täiendab KOV üleriigilist koostöövõrgustikku (vt. 3A).</p>		<p>Maakondliku koostöö eest vastutava asutuse olemasolu. Võrgustiku töö koordineerimise ülesande sisaldumine asutuse põhimääruses või põhikirjas, töötaja ametijuhendis.</p>
<p>3E. Piiratud kultuurikorralduslike võimekustega KOV üksuste innustamine sõlmida halduslepingud MARO või maakonnakeskuse KOV üksusega kultuuri valdkonna korralduslike ülesannete delegerimiseks ja ühisametniku töö rahastamiseks. Lepingutes määratletakse ühisametniku ülesanded (nt osalus valdkonna õigusaktide eelnõude väljatöötamises, osalus kultuuri valdkonna eelarve eelnõu koostamisel, kohalolu valitsuse ja volikogude istungitel, vastutus valdkondliku käsitluse eest valla arengudokumentides)</p>	<p>Olulisel osal KOV üksustest puudub linna- või vallavalitsuse struktuuris erialase hariduse ja kompetentsiga kultuuri valdkonnale keskendunud teenistuja. KOV üksustel puuduvad vahendid ja/või poliitiline valmisolek KOV haldusaparaadi kulude suurendamiseks.</p>	<p>KOV juhtkonna poliitilise tahte ja julguse olemasolu ning samuti vajaduse olemasolu – kui KOV haldusstruktuurides puudub erialase haridusega kultuuri valdkonna teenistuja (vt. 2D-2F teostatavuse tegureid). Soodustavaks teguriks 3F lahenduse kasutamiseks on vastava haridusega (täiskoormusega) töötaja olemasolu hallatavas asutuses.</p>

<p>3F. Linna- ja vallavalitsuste ning haldusülesandeid täitvate hallatavate asutuste (juhtide) koostööd reguleerivad kohalikud õigusaktid ja/või lepingud, millega asutusele (selle juhile) määratakse kultuuri valdkonnas asjakohaseid haldusülesandeid (nt suurte kultuuriürituste ja -festivalide korralduse koordineerimine, kohaliku kultuurikalendri koostamine, osalemine kultuuri valdkonna eelarve eelnõu koostamisel, tegelemine kultuuri valdkonna statistikaga).</p>		
--	--	--

4. Muudatusi toetavad rahastamismeetmed:

Muudatusettepanek	Probleemid, mida muudatus lahendab või leevendab	Teostatavuse tegurid
<p>4A. Riiklike maakondlike ülesannete ja KOV ühisülesannete täitmise toetusmeede tulemuslepingute (vt. 3B) rahastamiseks.</p>	<p>KOV tegevuse vähene sihistatus, sh seostatuna riikliku kultuuripoliitikaga. Praegune MAROde rahastamine on maavalitsuste likvideerimise järgne - ülesannete täitmise loend on uuendamata, seire ja järelevalve puudub, rahaline ressurss on ebapiisav tulemuslikuks tegutsemiseks ning enamuses maakondades rahvaarvu kahanemise tõttu väheneb.</p>	<p>Meetme rahastamiseks vajalike vahendite kavandamine KuM eelarvesse.</p>
<p>4B. Rahastamismeetme disainimine vahendite suunamiseks erialaliitude ja ühingute kaasamiseks maakondlikesse ja kohalikesse tegevustesse.</p>	<p>KOV ja maakondlikul tasandil ei ole piisavat erialast kompetentsi kitsamates kultuurikorralduse valdkondades (nt galeriide tegevus, arhitektuuriteadlikkuse edendamine jne). Erialaliitude (eelarveline) võimekus ja motivatsioon (sh teadlikkus vajadustest ja võimalusest) panustada süsteemselt piirkondlikku kultuuri on madal.</p>	<p>Vajaduse sõnastamine ja asjakohaste Kultuurkapitali alamprogrammide loomine, tingimuste seadmine. Eraldi riikliku meetme välja töötamine ja eelarve vahendite eraldamine selleks või siis asjakohaseid muudatused (muudatusettepanekuid) Kultuurkapitali maakondlike ekspertgruppide raha jagamise korras ja/või sihtkapitalide raha jagamise korras (esmajoones toetuste sihtteemade sõnastuses).</p>
<p>4C. Riiklik rahastamismeede KOV ja maakondliku kultuurikorralduse töötajate arendus- ja koolitusprogrammide tellimiseks</p>	<p>KOV sektori võimekus ja valmisolek rahastada ametnike kompetentside arengut on piiratud ning see mõjutab</p>	<p>Koostöö ELVL personalitöö valdkonnaga KOV ühise koolitusvajaduse välja selgitamiseks. KOV üksuste ja</p>

konsultatsiooni- ja koolitusettevõtetele, kõrg- ja kutsekoolidelt.	oluliselt koolitusteenuste tellimise mahte.	MARODE finantsvalmisolek osaliselt rahastada töötajate osalust arenguprogrammides. Kultuuri valdkonnale spetsialiseerunud teenistuja olemasolu KOV haldusaparaadis, kes koolitusel saadud teadmisi ja oskusi kohaliku kultuurielu korraldamisel saab rakendada.
4D. Maakondlike ühisametnike rahastamislepingud KOV esmatasandilt delegeeritud ülesannete täitmiseks MARODES või maakonnakeskuste KOV üksustes.	KOV üksustel puuduvad vahendid ja/või poliitiline valmisolek KOV haldusaparaadi kulude suurendamiseks, kuid paljudes KOV üksustes eksisteerib vajadus säilitada ja tõsta valdkondlikku kompetentsi.	KOV üksuste vajadus ja poliitiline tahe vähemalt osade kultuuri valdkonna haldusülesannete delegeerimiseks ühisametnikule (vt. 2D-2E).

5. Muudatused kultuurielu korralduse strateegilises juhtimises ja mõtestamises:

Muudatusettepanek	Probleemid, mida muudatus lahendab või leevendab	Teostatavuse tegurid
5A. Mõistelise ühisosa tugevdamine kultuuripoliitikas - kultuurielus osalemise ja kultuurielu korraldamise laia vaatega funktsionaalsete definitsioonide sõnastamine ja kasutamine valdkondlikes strateegiates ja koostöös.	Ühine arusaamine kultuurielu temaatilisest ulatusest ning kultuurielu korraldamise ja kultuurielus osalemise vahel vajab parandamist. KOV ja maakondlikul tasandil käsitletakse kultuurielu varasema arenguraja kontekstis, mis on eriti väiksemates valdades valdkondlikult suhteliselt kitsas.	Siinse uurimuse ptk. 2.1 esitatud kultuurielus osalemise definitsioonide ja kultuuri valdkonna korraldamise ülesannete loendite laiem tutvustamine ja mõtestamine maakondlikul ja KOV tasandil, sh maakonna arengustrateegiates ja KOV arengukavades.
5B. Riiklikus strateegias Kultuur 2030 regionaalsete eesmärkide ja sihtväärtuste määratlemine, maakondliku ja KOV tasandi panuse ootuse kirjeldamine riiklike tegevusuundade raames või täiendusena.	Kohaliku ja maakondliku tasandi kultuuri valdkonna korraldamine on strateegiliselt nõrk, nagu ka seos riikliku kultuuristrateegia ning kohaliku ja maakondliku kultuurielu korraldamise vahel.	Ettepanekute arvestamine riikliku arengustrateegia Kultuur 2030 uuendamisel.
5C. Riiklike eesmärkide mõtestamine maakondliku ja KOV kultuurielu korraldamisel: Kultuur 2030ga seostatud maakonna arengustrateegia ning KOV arengukava eesmärkide ja mõõdikute (valikuline) seadmine (vastavalt maakonna ja KOV enda prioriteetidele).		Ettepanekute arvestamine maakonna arengustrateegiate ja KOV arengukavade uuendamisel.

<p>5D. Kultuuri valdkonna laiema vaate kehtestamine üleriigilises planeeringus (ÜRP) vastavalt ÜRP lähteseisukohtadele. Käsitlemist ja suunamist vajavad: kultuuriasutuste võrgustikud, pärandipõhine ruumiloome ja –kasutus, linnasüdamete miljöö ja maa-arkitektuur, väärtuslikud maastikud, looduslikud pühapaigad ja arheoloogiapärand.</p>	<p>Kehtiv üleriigiline planeering Eesti 2030+ sisaldab kultuuri valdkonna ruumilise arengu eesmärgi ja suuniseid väga piiratud ulatuses.</p>	<p>ÜRP lähteseisukohtades sisalduvate teemade käsitus ÜRPis. Kultuuri valdkonna riigiasutuste ja sotsiaalpartnerite aktiivne osalus ÜRP protsessis.</p>
<p>5E. Regiooni- ja KOV üldplaneeringutes ÜRP temaatiliste kultuuri valdkonna arengut puudutavate suuniste täpsustamine ja temaatiline laiendamine.</p>		<p>ÜRP ruumilise arengu eesmärkide ja suuniste arvestamine ja täpsustamine regiooniplaneeringutes ja KOV üldplaneeringutes.</p>

4. KASUTATUD ALLIKAD

- Baldersheim, H., Ståhlberg, K. (2002). From Guided Democracy to Multi-Level Governance: Trends in Central-Local Relations in the Nordic Countries. *Local Government Studies*, 3, 74–90.
- Bannink D., Ossewaarde R. (2012). Decentralization: New modes of governance and administrative responsibility. *Administration & Society*, 44, 595–624.
- Bouckaert, G., Peters, B., G., Verhoest, K. (2010). The Coordination of Public Sector Organizations. Shifting Patterns of Public Management. Palgrave Macmillan.
- Compston H. (2009). Policy networks and policy change. Putting policy network theory to the test. Palgrave Macmillan.
- Eesti regionaaltsandi arengu analüüs. Regionaalse valitsemise mudelite kujundamise ettepanekud (2020). Tartu Ülikool, Tallinna Ülikool, OÜ Geomedia.
- Hill M., Hupe P. (2002). Implementing public policy: Governance in theory and in practice. Sage.
- Jessop, B. (1999). The Changing Governance of Welfare: Recent Trends in Its Primary Functions, Scale, and Modes of Coordination. *Social Policy and Administration*, 33(4), 348–359.
- Kalev, L., Sootla, G. (2021). *Avalik poliitika II. Avaliku poliitika disain*. Tallinna Ülikool.
- Kultuurielus osalemise uuringu tulemused 2020.* Statistikaamet. https://andmed.stat.ee/et/stat/sotsiaalelu_kultuur_kultuurielus-osalemise/KUT021/table/tableViewLayout2
- Lindqvist, K. (2016). Dilemmas and Paradoxes of Regional Cultural Policy Implementation. Governance Modes, Discretion, and Policy Outcome. *Administration & Society*, 51(1), 63–90.
- Marx, L. (2020). Who Governs Culture? Actors, Federalism and Expertise in Swiss Regional Cultural Policy. *International Journal of Cultural Policy*, 26(3), 365–382.
- McGuire M. (2006). Collaborative public management: Assessing what we know and how we know it. *Public Administration Review*, 66, 33–43.
- Minuomavalitsus seiresüsteem. Ülevaate kohalike omavalitsuste teenuste olukorrast.* <https://minuomavalitsus.ee/>
- Peters B. G. (2014). Implementation structures as institutions. *Public Policy and Administration*, 29, 131–144.
- Renko, V. (2022). Making regional cultural policy: regional government bodies' cultural policy activities in Finland. *Nordisk kulturpolitisk tidsskrift*, 25(1), 61–71.
- Renko, R., Johannisson, J., Kangas, A., Blomgren, R. (2020)- Pursuing decentralisation: regional cultural policies in Finland and Sweden. *International Journal of Cultural Policy*, 28(3), 342–358.
- Scharpf, F. W. (1994). Games Real Actors Could Play: Positive and Negative Coordination in Embedded Negotiations. *Journal of Theoretical Politics*, 6(1), . 27–54.
- Scott, R. V. (2004). Organisations: Rational, and Open Systems. Prentice Hall.

Õunapuu, T., Tambur, M., Noorkõiv, R., Kivistik, K., Tatar, M. (2021). *Kohalike omavalitsuste kompetentside põhise koolitusvajaduse hindamise metoodika ja analüüs*.
https://omavalitsus.fin.ee/static/sites/5/2021/05/L%C3%B5pparuanne_KOV_koolitusvajadus.pdf

Konventsioonid

Vaimse kultuuripärandi kaitse konventsioon, <https://www.riigiteataja.ee/akt/12736412>

Seadused

Autoriõiguse seadus, <https://www.riigiteataja.ee/akt/119032019055?leiaKehtiv>

Eesti Rahvusraamatukogu seadus, <https://www.riigiteataja.ee/akt/129062022015#>

Eesti Vabariigi Põhiseadus, <https://www.riigiteataja.ee/akt/115052015002?leiaKehtiv>

Etendusasutuse seadus, <https://www.riigiteataja.ee/akt/106082022007>

Huvikooli seadus, <https://www.riigiteataja.ee/akt/13339594>

Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus, <https://www.riigiteataja.ee/akt/130062023028?leiaKehtiv>

Kohaliku omavalitsuse üksuste liitude seadus, <https://www.riigiteataja.ee/akt/224392?leiaKehtiv>

Korraldusseadus, <https://www.riigiteataja.ee/akt/114032023029?leiaKehtiv>

Loovisikute ja loomeliitude seadus, <https://www.riigiteataja.ee/akt/121042020018?leiaKehtiv>

Meediateenuste seadus, <https://www.riigiteataja.ee/akt/112122018055?leiaKehtiv>

Muinsuskaitse seadus, <https://www.riigiteataja.ee/akt/MuKS>

Muuseumiseadus, <https://www.riigiteataja.ee/akt/110072013001?leiaKehtiv>

Rahvaraamatukogu seadus, <https://www.riigiteataja.ee/akt/12798044>

Rahvusoperi seadus, <https://www.riigiteataja.ee/akt/113032014053?leiaKehtiv>

Säilituseksemplari seadus, <https://www.riigiteataja.ee/akt/107072016001?leiaKehtiv>

Kultuuriministri määrused

Kultuuriministeeriumi hallatavaks riigiasutuseks oleva riigimuseumi põhitegevusega seotud tasuliste teenuste loetelu, <https://www.riigiteataja.ee/akt/108112016012>

Loomemajanduse tugistruktuuride, ühisprojektide ja ekspordivõimekuse arendamise toetamise tingimused ja kord, <https://www.riigiteataja.ee/akt/108022022007>

Muinsuskaitse valdkonna tegevusalade täpsem jagunemine ning pädevustunnistuse taotluse esitamise kord, taotluse ja pädevustunnistuse vormid, <https://www.riigiteataja.ee/akt/118062019014>

Muuseumiprojektide toetamise tingimused ja kord, <https://www.riigiteataja.ee/akt/126112021003?leiaKehtiv>

Mälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise säilitamise toetamise tingimused ja kord, <https://www.riigiteataja.ee/akt/128072020003>

Mälestise liikide ja muinsuskaitseala riikliku kaitse üldised kriteeriumid ning muinsuskaitsealal asuvate ehitiste väärtusklassid, <https://www.riigiteataja.ee/akt/110112020007>

Rahvaraamatukogude Nõukogu põhimäärus, <https://www.riigiteataja.ee/akt>

Rahvaraamatukogudele riigieelarvest finantseeritavate kulude jaotamise kord, <https://www.riigiteataja.ee/akt/113012015030>

Rahvaraamatukogudele riigieelarvest finantseeritavate rahvaraamatukogude arendusprojektide toetamise tingimused ja kord, <https://www.riigiteataja.ee/akt/121102023002?leiaKehtiv#>

Rahvaraamatukogu töökorralduse juhend, <https://www.riigiteataja.ee/akt/12828432>

Riigieelarvest etendusasutuste toetamise tingimused ja kord, <https://www.riigiteataja.ee/akt/118102022006>

Sukeldumisloaga seotud nõuded, sukeldumisest teavitamise kord ja nõuded mälestisele sukeldumise koolituse pakkujale, <https://www.riigiteataja.ee/akt/129042019002>

Taluarhitektuuri toetamise tingimused ja kord, <https://www.riigiteataja.ee/akt/104012019020?leiaKehtiv>

Haridus- ja teadusministri määrused

Huviharidusstandard, <https://www.riigiteataja.ee/akt/12809661>

Vabariigi valitsuse määrused

Kultuuriministeeriumi põhimäärus, <https://www.riigiteataja.ee/akt/114062022001?leiaKehtiv>

Asutuste põhikirjad

Eesti Laulu- ja Tantsupeo sihtasutuse põhikiri, https://sa.laulupidu.ee/wp-content/uploads/2023/02/Lisa_Eesti_Laulu_ja_Tantsupeo_SA_pohikiri_terviktekst_0.pdf

Eesti Rahvakultuuri Keskuse põhimäärus, <https://www.riigiteataja.ee/akt/129122011040?leiaKehtiv>

Muinsuskaitseameti põhimäärus, <https://www.riigiteataja.ee/akt/130042019004?leiaKehtiv>

Võru Instituudi põhimäärus, <https://www.riigiteataja.ee/akt/823696?leiaKehtiv>

Maakondlike institutsioonide õigusaktid

SA Järvamaa põhikiri, <https://jarva.kovtp.ee/documents/6653168/25963909/SA+J%C3%A4rvamaa+p%C3%B5hikiri+2022.pdf/30612b1b-2668-48f2-91b4-06a79187c8f0>

Järvamaa Kultuuri nõukoja töökord, <https://jarva.ee/wp-content/uploads/2018/10/J2rvamaa-Kultuuri-n6ukoja-t66kord-2018.pdf>

Järvamaa Keskraamatukogu põhimäärus, <https://www.riigiteataja.ee/akt/428042023022>

Kõrveküla raamatukogu põhimäärus, https://tmk.tartuvald.ee/?page_id=58

Tartumaa Omavalitsuste Liidu põhikiri, https://media.voog.com/0000/0046/8927/files/TOL_pohikiri.pdf

Riiklikud arengukavad ja tegevuskavad

Eesti 2035, <https://www.valitsus.ee/strateegia-eesti-2035-arengukavad-ja-planeering/strateegia>

Eesti säästva arengu riikliku strateegia "Säästev Eesti 21", <https://www.riigiteataja.ee/akt/940717>
Kultuuri arengukava 2021-2030, <https://www.kul.ee/kultuur2030>
Kultuuri arengukava 2021-2030, Lisad 1-4, <https://www.kul.ee/kultuur2030>
Kultuuri arengukava 2021-2030, Lisa 5, teemalehed, <https://www.kul.ee/kultuur2030>
Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020, <https://www.kul.ee/asutus-uudised-ja-kontakt/kultuuriministeerium/strateegilised-alusdokumendid>
„Kultuuripärandi digiteerimine 2018–2023“ tegevuskava, <https://kul.ee/kultuurivaartused-ja-digitaalne-kultuuriparand/digitaalne-kultuuriparand/kultuuriparandi>
Sidusa Eesti arengukava 2030, <https://www.kul.ee/siduseesti2030>

Maakondlikud arengukavad

Harju maakonna arengustrateegia 2035+, <https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4181/2201/8026/Lisa.pdf>
Hiiumaa valla arengukava 2035+,
https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4071/1201/8031/Hiiumaa_valla_arengukava_2035+.pdf
Ida-Viru maakonna arengustrateegia 2019–2030+,
https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4030/1201/9030/AlutaguseVVK_m84_Lisa1.pdf
Jõgevamaa arengustrateegia 2035+,
https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4020/3201/9004/J6gevaVVK_m76_lisa.pdf
Järvamaa arengustrateegia 2035+, <https://strateegia.jarva.ee/>
Lääne maakonna arengustrateegia 2035+,
<https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4020/5202/0025/arengustrateegia.pdf>
Lääne-Viru maakonna arengustrateegia 2030+,
https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4260/4201/9023/Laane-Viru_maakonna_arengustrateegia_2030+.pdf
Põlvamaa arengustrateegia 2035+, https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4221/2201/8038/Lisa_63.pdf
Pärnumaa arengustrateegia 2035+,
https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4281/2201/8010/Arengustrateegia_Parnumaa_2035.pdf
Raplamaa arengustrateegia 2035+,
<https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4221/2201/8044/Raplamaa%20arengustrateegia.pdf>
Saare maakonna arengustrateegia 2019–2030,
<https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4050/1201/9080/Arengustrat.pdf>
Tartumaa kultuuristrateegia 2025, <https://www.tartumaa.ee/kultuur/kultuuristrateegia-2025>
Valga maakonna arengustrateegia 2035+,
https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4080/2201/9052/T6rva%20VVK_m2_lisa.pdf
Viljandi maakonna arengustrateegia 2035,
https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4040/1201/9015/m62_Lisa2_arengustrat.pdf
Võru maakonna arengustrateegia 2035+,
https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4050/1201/9089/SetomaaVVK_27122018_m34_L.pdf

Asutuste arengukavad

Eesti Rahvakultuuri Keskuse arengukava 2019–2023, https://rahvakultuur.ee/wp-content/uploads/2020/03/142_17371_1163_Rahvakultuuri_Keskuse_arengukava_2019-2023.pdf

Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA arengukava 2023–2030, https://sa.laulupidu.ee/wp-content/uploads/2022/12/ELTSA_arengukava_A4_finale.pdf

Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA arengukava aastateks 2016–2022, <https://sa.laulupidu.ee/wp-content/uploads/2016/05/EESTI-LAULU-JA-TANTSUPEO-SA-arengukava.pdf>

Muinsuskaitseameti strateegia 2019–2022, https://www.muinsuskaitseamet.ee/sites/default/files/content-editors/ametist/mka_strateegia_2022.pdf

KOV arengukavad

Arengustrateegia Tartu 2030, https://www.tartu.ee/sites/default/files/uploads/Linnavarad/TARTU%202030_16.04.2015.pdf

Luunja valla arengukava 2019-2027, https://www.riigiteataja.ee/akt/4131/1201/9001/AK_muud_29.10.pdf

Paide linna arengukava aastani 2035 ja eelarvestrateegia, <https://www.riigiteataja.ee/akt/414102022004>

Türi valla arengukava ja eelarvestrateegia aastateks 2024–2028, <https://www.riigiteataja.ee/akt/409092023056>

Esindusorganisatsioonide põhikirjad ja -määrused

Eesti Muuseumiühingu põhikiri, <https://www.muuseum.ee/>

ICOM Eesti põhimäärus, <https://icomeesti.ee/>

Eesti Rahvamajade Ühingu põhikiri, <http://rahvamaja.edicy.co/uhingust>

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu põhikiri, <https://eru.lib.ee/eru/dokumendid>

Esindusorganisatsioonide arengukavad

Eesti Muuseumiühing arengukava 2020-2024, <https://www.muuseum.ee/>

Eesti Rahvamajade Ühingu arengukava 2021-2026, <http://rahvamaja.edicy.co/uhingust>

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu arengukava 2019–2024, <https://eru.lib.ee/eru/dokumendid/arengukava>

Kohalike kultuuriasutuste põhimäärused

Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskuse põhimäärus, <https://www.riigiteataja.ee/akt/410112015015?leiaKehtiv>

KOV kultuurivaldkonna ametijuhendid

Eesti Rahvakultuuri Keskuse ametijuhendid

Türi valla Haridus- ja kultuuriosakonna juhataja ametijuhend,

https://www.tyri.ee/documents/101289/36834852/Lisa_1_HKO_juhataja_ametijuhend_martsist2023.pdf/07263944-a8cb-4141-a48b-44482f7ac26d

Tartu linna kultuuriosakonna juhataja ametijuhend:

[https://info.raad.tartu.ee/tootajad.nsf/0/A2B2D55D4EAF7D77C22588B00043B632/\\$FILE/KO%20juhataja%20ametijuhend.pdf](https://info.raad.tartu.ee/tootajad.nsf/0/A2B2D55D4EAF7D77C22588B00043B632/$FILE/KO%20juhataja%20ametijuhend.pdf)

5. LISAD

LISA 1. Maakondliku ja kohaliku kultuurikorralduse ülesanded

STRATEEGILINE JUHTIMINE

See hõlmab osalemist poliitikakujundamises ning õigusloomes. Strateegilise juhtimise ülesanded seonduvad seega kultuurikorraldust suunavate strateegiliste dokumentide koostamisega (sh selleks vajalike analüütiliste uuringute tegemise või tellimisega), kultuurivaldkonda puudutavate seisukohtade välja töötamisega ja esitamisega ning otsustusprotsessides osalemisega. Samuti panustamisega kultuurivaldkonna õigusliku reguleerimise protsessi (nt ettepanekute ja seisukohtade kujundamine, nõustamine, eelnõude koostamine ning õigusaktide kehtestamine).

Kultuuriministeerium

- Ülesanne/ eesmärk: tagada igale Eesti elanikule võimalus osaleda endale sobivates kultuuritegevustes ja loomealadel nii huvilise kui ka loojana. Ligipääs kultuurile peab olema tagatud sõltumata erivajadustest, elukohast, vanusest, soost, rahvusest, keeleoskusest, huvidest, võimekusest ja muudest tingimustest, et parandada inimeste elukvaliteeti ning toimetulekut. Töötada välja kasutajakeskseid ja inimsõbralikke lahendusi läbi terve elukaare (lapsed ja noored, eakad, puuetega inimesed, lapsevanemad, ajutise tegevuspiiranguga inimesed jt) (Kultuuri arengukava 2021-2030)
- Ülesanne/ eesmärk: tõsta kultuuriasutuste ja -korraldajate teadlikkust kaasava disaini põhimõtete rakendamisel ligipääsetavuse suurendamisel ning arvestada kultuuriteenuste pakkumisel erivajadustega inimeste heaoluga kogu kasutajateekonna ulatuses, sh abivahendite võimaldamisel, rehabilitatsiooni- ja tugiteenuste ning infoteenuste pakkumisel (Kultuuri arengukava 2021-2030)
- Ülesanne/ eesmärk: tagada riskirühmade (vanurite, puuetega inimeste, töötute) majanduslikud võimalused osavõtuks ühiskonnaelust ja kultuurist (Säästev Eesti 21)
- Ülesanne/ eesmärk: arendada regionaalset kultuurikorraldust ja laiendada kultuuri kättesaadavust. Kultuuriruumi kättesaadavus tuleb tagada sõltumata inimeste elukohast, sest võimalus osaleda kultuurielus suurendab elukvaliteeti, muudab elukeskkonna väärtuslikumaks ning toetab kogukondlikku tegevust (Kultuuri arengukava 2021-2030)
- Ülesanne: tagada osalusvõimalused, ühistegevused ja erinevate kultuurisündmuste kättesaadavus üle Eesti (Strateegia 2035)
- Ülesanne/ eesmärk: kultuuri kättesaadavuse laiendamiseks panustada kultuurivaldkonna digimisse ning ligipääsetavust parandavatesse tehnoloogiatesse ja üldkasutatavatesse e-lahendustesse (Kultuuri arengukava 2021-2030)
- Ülesanne/ eesmärk: tõsta digitaalse kultuuri loomise, säilitamise ja kättesaadavuse kvaliteeti (Strateegia 2035)
- Ülesanne/ eesmärk: tagada professionaalide kultuuri hindava publiku järelkasv (Kultuuri arengukava 2021-2030)

- Ülesanne/ eesmärk: tagada Eesti vaimse ja ainelise kultuuripärandi hoidmine, uurimine ja teadvustamine, elav kasutus ning pikaajaline füüsiline ja digitaalne säilimine ja kättesaadavus (Kultuuri arengukava 2021-2030)
- Ülesanne/ eesmärk: jälgida kultuurivaldkonna arengukavas püstitatud mõõdikuid ka regionaalselt, et omada ülevaadet piirkondlikest erisustest tulemuste saavutamisel (Kultuuri arengukava 2021-2030)
- Ülesanne/ eesmärk: tähtsustada mitteformaalse ja informaalse õppe rolli inimeste kultuuriteadlikkuse kujundamisel kogu elukaare jooksul (Kultuuri arengukava 2021-2030)
- Ülesanne: töötada välja etenduskunstide, muusika-, kirjanduse, kujutava kunsti, disaini-, arhitektuuri-, loomemajanduse, audiovisuaal- ja meedia-, muuseumide, raamatukogude, rahvakultuuri-, muinsuskaitsepoliitikat (KuM põhimäärus)
- Ülesanne: tagada ministeeriumi terviklik juhtimine, valitsemisalasse kuuluvate valitsusasutuste ja ministeeriumi hallatavate riigiasutuste töö suunamine ja koordineerimine ning ministeeriumi ja tema valitsemisala asutuste vaheline koostöö korraldamine (KuM põhimäärus)
- Ülesanne: töötada välja ministeeriumi poliitikavaldkondade elluviimiseks vajalikud arengukavad ja programmid ja korraldada nende elluviimine ja rahastamine ning tulemuste hindamine (KuM põhimäärus)
- Ülesanne: töötada välja kultuuripoliitika elluviimiseks vajalikud õigusaktide eelnõud ning korraldada õigusaktide rakendamine (KuM põhimäärus)
- Ülesanne: koordineerida ministeeriumi ja tema valitsemisala ülest strateegilist planeerimist ja seiret (KuM põhimäärus)
- Ülesanne: korraldada vastavalt pädevusele muinsuskaitset (§ 74, MuKS)
- Ülesanne: korraldada vaimse kultuuripärandi kaitset (§ 74, MuKS)
- Ülesanne: moodustada rahvaraamatukogude arengusuundade ja sihtprogrammide läbiarutamiseks ning koostöö korraldamiseks nõuandva koguna Rahvaraamatukogude Nõukogu (§ 8, RaRS) Nõukogu ülesandeks on teha ettepanekuid rahvaraamatukogudega seonduvate sihtprogrammide ja -projektide väljatöötamiseks ning osaleda nende väljatöötamises (Rahvaraamatukogude Nõukogu põhimäärus) ning analüüsida rahvaraamatukogude võrgu seisukorda ja teha ettepanekuid arengukavade kohta (Rahvaraamatukogude Nõukogu põhimäärus)
- Ülesanne: kokku kutsuda Muuseuminõukogu, kelle ülesandeks on teha ettepanekuid ja anda arvamusi muuseumipoliitika kujundamiseks ning muuseumite tegevuse korraldamiseks (§ 19, MuuS)
- Ülesanne: moodustada muinsuskaitsealase poliitika kujundamiseks ja valdkonna korraldamise paremaks suunamiseks nõuandev Muinsuskaitse Nõukogu (§ 75, MuKS)

Haridus- ja Teadusministeerium

- Ülesanne: kehtestada huvikoolistandard (hõlmab mh, muusika, kunsti ja üldkultuuri valdkondi), mis määratleb huviharidust andva õppe ühtsed nõuded, eesmärgid ja ülesanded, õppekorralduse alused, õppekavale esitatavad nõuded ning õppekava registreerimise (§ 9, Huviks)

Muinsuskaitseamet

- Ülesanne: korraldada vastavalt pädevusele muinsuskaitset (§ 74, MuKS)
- Ülesanne: teha Kultuuriministeeriumile ettepanekuid muinsuskaitse ja muuseumivaldkonna õigusaktide muutmiseks (MKA põhimäärus)
- Ülesanne: anda sisendit õigusloomesse ning kaitsekordade koostamisse (KOV, elanikud) (MKA nõuniku ametijuhend)

Eesti Rahvakultuuri Keskus

- Ülesanne: osaleda kultuuripoliitika kujundamise ja elluviimise protsessis maakondlikul, üleriigilisel ja rahvusvahelisel tasandil (ERK põhimäärus)

Maakondlikud arendusorganisatsioonid

- Ülesanne: maakonna kohaliku omavalitsuse üksuste ühistegevuse kaudu säilitada ja edendada mh maakonna kultuuritraditsioone, edendada liikmete vahel koostööd, luues võimalusi liikmetele seadusega ettenähtud ülesannete paremaks täitmiseks (§ 2, KOLS)
- Ülesanne: täita (liikmete kokkuleppel) kohaliku omavalitsuse ülesandeid, sh korraldada kultuuritegevusi (§ 9, KOLS)
- Ülesanne: koostada maakonna KOV üksuste ühist arengut suunav maakonna arengustrateegia, milles kirjeldatakse mh kultuurivaldkonna arengu pikaajalised suundumused ja vajadused; esitatakse hetkeolukorra analüüs, mis sisaldab kultuurivaldkonna probleemide ja olemasolevate võimaluste analüüsi, strateegilisi eesmärke ja strateegiliste eesmärkide täitmiseks vajalike tegevuste kogumeid arengustrateegia perioodi lõpuni ning strateegiliste eesmärkide täitmiseks vajalike tegevuste ruumilist paiknemist (soovituslik ülesanne) (§ 37³, KOKS)
- Ülesanne: koostada täiendav arengustrateegia kultuurivaldkonna arendamiseks (soovituslik ülesanne) (§ 37³, KOKS)
- Ülesanne: kavandada ja suunata maakonna arengut, kaasa aidata maakonna kohaliku omavalitsuse üksuste ühistegevuse kaudu maakonna tasakaalustatud ja jätkusuutlikule arengule (Tartumaa Omavalitsuste Liidu põhikiri)
- Ülesanne/ eesmärk: edendada ja toetada maakonna kultuuritegevust, tagada mitmekülgne, kvaliteetne ja jätkusuutlik kultuurielu (Tartumaa Omavalitsuste Liidu põhikiri, Tartumaa arengustrateegia 2040)
- Ülesanne/eesmärk: väärtustada maakondlikku laulu- ja tantsupeoliikumist (Tartumaa arengustrateegia 2040)
- Ülesanne/ eesmärk: arendada kultuuritegevusi ja pakutavaid teenuseid kasutajatest lähtuvalt ja terviklikult, juurutada disainmõtlemise põhimõtteid maakondlikus kultuurikorralduses (Tartumaa kultuuristrateegia 2025)
- Ülesanne/ eesmärk: soodustada uusi kultuurialgatusi, et innustada kultuuritegijaid ja kogukondi katsetama uute formaatide ja sihtgruppidega ning tagada tasakaal kultuurivaldkonna traditsioonide väärtustamise ja uuenduslikkuse vahel (Tartumaa kultuuristrateegia 2025)
- Ülesanne/eesmärk: arendada süsteemselt laste ja noorte kultuuriharidust, laiendada laste ja noorte kultuuris osalemise võimalusi (Tartumaa arengustrateegia 2040)
- Ülesanne/eesmärk: siduda hariduse ja noorsootöö tihedamalt kultuuriasutuste ja organisatsioonide pakutavate programmidega (Tartumaa arengustrateegia 2040)
- Ülesanne/ eesmärk: lõimida kultuur sotsiaaltöö, noorsootöö, spordi- ja liikumisharrastusega (Tartumaa arengustrateegia 2040)
- Ülesanne: esindada maakonna kohaliku omavalitsuse üksuste ühishuve suhetes riigiorganite, ja teiste isikutega (Tartumaa Omavalitsuste Liidu põhikiri)
- Ülesanne: moodustada vajadusel maakondlike töökomisjone ühist huvi pakkuvate küsimuste koordineerimiseks ja lahenduste kooskõlastamiseks (Tartumaa Omavalitsuste Liidu põhikiri)
- Ülesanne: osaleda õigusloomes, teha ettepanekuid seaduste ja muude õigusaktide muutmiseks, anda arvamusi õigusaktide eelnõudele (Tartumaa Omavalitsuste Liidu põhikiri)
- Ülesanne/ eesmärk: kujundada maakonnaülene kultuuripoliitiline vaade (Järvamaa arengustrateegia 2035+)
- Ülesanne/ eesmärk: parandada kultuurisündmustele ligipääsetavust (teenuse disaini puhul kasutada maakondlikku innovatsioonisüsteemi) (Järvamaa arengustrateegia 2035+)

- Ülesanne: tegeleda maakonna kultuurivaldkonna analüüsi ja hindamisega (Järvamaa arengustrateegia 2035+)
- Ülesanne/ eesmärk: tagada kultuuripärandi pikaajaline füüsiline ja digitaalne säilitamine – võimaliku ühishoidla loomine (Järvamaa arengustrateegia 2035+)

Järvamaa Kultuuri nõukoda

- Ülesanne: olla eestvedajaks maakondlike kultuurisündmuste kavandamisel ja elluviimisel (Järvamaa Kultuuri nõukoda töökord)
- Ülesanne: anda omavalitsusliidule nõu maakonna kultuuripoliitika kujundamisel (Järvamaa Kultuuri nõukoda töökord)

Kohalik omavalitsus

- Ülesanne: korraldada vallas või linnas kultuuritööd (§ 6, KOKS)
- Ülesanne: korraldada vallas või linnas omavalitsusüksusele kuuluvate huvikoolide ülalpidamist (§ 6, KOKS)
- Ülesanne: korraldada vallas või linnas omavalitsusüksusele kuuluvate raamatukogude ülalpidamist (§ 6, KOKS)
- Ülesanne: korraldada vallas või linnas omavalitsusüksusele kuuluvate rahvamajade ülalpidamist (§ 6, KOKS)
- Ülesanne: korraldada vallas või linnas omavalitsusüksusele kuuluvate muuseumide ülalpidamist (§ 6, KOKS)
- Ülesanne: koostada arengukava ja eelarvestrateegia, mis on aluseks kohaliku kultuurivaldkondade arengu integreerimisele ja koordineerimisele. Arengukava kirjeldab mh kultuurilise keskkonna pikaajalisi suundumusi ja vajadusi, probleemide ja võimaluste hetkeolukorra analüüsi, kultuurivaldkonna strateegilisi eesmärke ning eesmärkide täitmiseks vajalikke tegevusi koos taotletava mõjuga arengukava perioodi lõpuni (§ 37, KOKS)
- Ülesanne: moodustada ühiste huvide väljendamiseks, esindamiseks ja kaitsmiseks ning ühiste ülesannete täitmiseks teiste omavalitsusüksustega liite ja muid ühendusi (soovituslik ülesanne) (§ 62, KOKS; § 2, KOLS);
- Ülesanne: moodustada koostöös ülesannete täitmiseks ühisameteid valla või linna ühiste ametiasutustena ning ühisasutusi valla või linna ametiasutuste ühiste hallatavate asutustena (soovituslik ülesanne) (§ 62, KOKS)
- Ülesanne: moodustada kohalikule omavalitsusele raamatukoguteeninduse korraldamise kohta ettepanekute tegemiseks, rahvaraamatukogu töö hindamiseks ja muude rahvaraamatukogu tegevust puudutavate oluliste küsimuste läbiarutamiseks vähemalt kolmeliikmeline rahvaraamatukogu nõukogu (§ 8, RaRS)
- Ülesanne: määrata rahvaraamatukogu teeninduspiirkond (§ 14, RaRS)
- Ülesanne: moodustada kooli pidajana viie- kuni üheksaliikmeline huvikooli hoolekogu, mille eesmärk on suunata huvikooli tegevust ning teha ettepanekuid huvikooli direktorile ja kooli pidajale huvikooli arengu, vara ja eelarvega seotud küsimustes (§ 17, Huviks)
- Ülesanne: kehtestada raamatukogu kasutamise eeskiri, milles määratletakse raamatukogu teeninduse korraldus ning lugejate õigused ja kohustused (Raamatukogu töökorralduse juhend)

Tartu linnavalitsuse kultuuriosakond

- Ülesanne: osaleda riikliku ja piirkondliku kultuuri-, spordi- ja noorsoopoliitika kavandamises ning selle elluviimises Tartu linnas (<https://www.tartu.ee/et/kultuuriosakond>)
- Ülesanne: välja töötada valdkonna arengut suunavaid dokumente ning juhtida nende elluviimist (Tartu linna kultuuriosakonna juhataja ametijuhend)

- Ülesanne/ eesmärk: edendada loomemajandust ning seda toetavaid haridus- ja kultuurivõrgustikke (Tartu kultuuristrateegia 2030)
- Ülesanne/ eesmärk: aidata kaasa kultuuri- ja sporditöö väärtustamisele (Tartu 2030)
- Ülesanne/ eesmärk: tagada elanikele mitmekesised võimalused oma huvide ja annete arendamiseks ning kultuurilisteks tegevusteks (Tartu 2030)

Luunja kultuuri- ja vabaajakeskus

- Ülesanne/ eesmärk: tagada aastaringne ja aktiivne kultuurielu, kvaliteetsed kultuurialased teenused, aktiivne osalus üritustel (Luunja valla arengukava 2019-2027)
- Ülesanne/ eesmärk: tagada Luunja valla kultuuritraditsioonide ning esindusürituste kestlikkus (Luunja valla arengukava 2019-2027)
- Ülesanne: luua noorte ja täiskasvanute huvitegevuse võimalused (Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskuse põhimäärus)
- Ülesanne: korraldada valla elanikele suunatud kultuuri- ja meelelahutusüritusi (Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskuse põhimäärus)
- Ülesanne: uurida ja jäädvustada kohalikku kultuurielu (Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskuse põhimäärus)
- Ülesanne: vahendada professionaalset kultuuri (Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskuse põhimäärus)

Türi valla kultuuri- ja haridusosakonna juhataja

- Ülesanne: töötada koostöös osakonna spetsialistidega välja osakonna pädevuses olevate eluvaldkondade arengukavad ja tööplaanid, õigusaktide eelnõud ja muud dokumendid (Türi valla kultuuri- ja haridusosakonna juhataja ametijuhend)
- Ülesanne: osaleda osakonna pädevuses olevate eluvaldkondade poliitikate kujundamisel ning korraldada ja koordineerida nende elluviimist (Türi valla kultuuri- ja haridusosakonna juhataja ametijuhend)

Omavalitsusliit

- Ülesanne: maakonna kohaliku omavalitsuse üksuste ühistegevuse kaudu säilitada ja edendada mh maakonna kultuuritraditsioone, edendada liikmete vahel koostööd, luues võimalusi liikmetele seadusega ettenähtud ülesannete paremaks täitmiseks (§ 2, KOLS)
- Ülesanne: täita (liikmete kokkuleppel) kohaliku omavalitsuse ülesandeid, sh korraldada kultuuritegevusi (§ 9, KOLS)
- Ülesanne: koostada maakonna KOV üksuste ühist arengut suunav maakonna arengustrateegia, milles kirjeldatakse mh kultuurivaldkonna arengu pikaajalised suundumused ja vajadused; esitatakse hetkeolukorra analüüs, mis sisaldab kultuurivaldkonna probleemide ja olemasolevate võimaluste analüüsi, strateegilisi eesmärke ja strateegiliste eesmärkide täitmiseks vajalike tegevuste kogumeid arengustrateegia perioodi lõpuni ning strateegiliste eesmärkide täitmiseks vajalike tegevuste ruumilist paiknemist (soovituslik ülesanne) (§ 37³, KOKS)
- Ülesanne: koostada täiendav arengustrateegia kultuurivaldkonna arendamiseks (soovituslik ülesanne) (§ 37³, KOKS)

Eesti Muuseumiühing

- Ülesanne: panustada Kultuuriministeeriumi ja Muinsuskaitseameti juures tegutsevatesse komisjonidesse ning nõukogudesse, sh Muuseuminõukogusse ja muuseumide tegevustoetuste komisjoni. Samuti ka Eesti Kultuurkapitali Rahvakultuuri sihtkapitali ja Kultuuri kutsenõukogusse (Eesti Muuseumiühingu arengukava 2020-2024)
- Ülesanne: osaleda muuseumi puudutava seadusandluse kujundamisel ja riiklike algatuse läbiviimisel (Eesti Muuseumiühingu arengukava 2020-2024)

Eesti Rahvamajade Ühing

- Ülesanne: osaleda kultuuripoliitikate ja -strateegiate kujundamisel. Osaleda oma esindajate kaudu nii kohalikul, maakondlikul kui riiklikul tasandil rahvamajade arengu valdkondi puudutavate kultuuripoliitikate väljatöötamisel. Osaleda rahvamaju ja kultuurisektorit puudutava seadusandluse kujundamisel ja riiklike algatuse läbiviimisel. (Eesti Rahvamajade Ühingu põhikiri)

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing

- Ülesanne: osaleda Kultuuriministeeriumi juures tegutsevates komisjonides ja töörühmades; olla esindatud Rahvaraamatukogude Nõukogus, Autorihüvitusfondis ja Kultuuri Kutsenõukogus (Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu arengukava 2019-2024)
- Ülesanne: panustada otseselt raamatukogunduse arendamisse Eestis, olles erialaküsimustes aktiivseks partneriks riiklikul tasandil (Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu arengukava 2019-2024)
- Ülesanne: panustada seadusandlusse, tehes ettepanekuid erialase arengu osas (Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu arengukava 2019-2024)

TEENUSEID OSUTAVATE ASUTUSTE TEGEVUSE SUUNAMINE/KORRALDAMINE

Seondub ülesannetega, mida täidetakse KOV-ide halduses ja/või omanduses olevate kultuuriteenuseid osutavate asutuste töö suunamiseks ja korraldamiseks (nt osaleda ja teha otsuseid sihtasutuste nõukogus, kavandada ja kinnitada asutuste eelarveid ja arengukavasid, osaleda SA ja MTÜ nõukogude vms töös, enamasti neid juhtida).

Kultuuriministeerium

- Ülesanne: teostada asutajaõigusi riigi asutatud sihtasutustes (KuM põhimäärus)
- Ülesanne: nimetada maakonnaraamatukogu kõigi maakonna kohaliku omavalitsuse üksuste ühisel ettepanekul (§ 5, RaRS)

Muinsuskaitse Nõukogu

- Ülesanne: teha ettepanekuid ja anda arvamusi muinsuskaitse seadusega seotud küsimustes (§ 75, MuKS)

Rahvaraamatukogude Nõukogu

- Ülesanne: teha ettepanekuid rahvaraamatukogudega seonduvate sihtprogrammide ja -projektide väljatöötamiseks ning osaleda nende väljatöötamises (Rahvaraamatukogude Nõukogu põhimäärus)

Maakondlikud arendusorganisatsioonid

- Ülesanne: toetada omavalitsuste ühistegevuse kaudu maakonna tasakaalustatud ja jätkusuutlikku arengut ning maakonna kultuuritraditsioonide säilitamist ja edendamist (SA Järvamaa põhikiri)
- Ülesanne: täita asutaja ja riigi ülesandeid lepingutes määratud ulatuses (SA Järvamaa põhikiri)

Kohalik omavalitsus

- Ülesanne: korraldada vallas või linnas omavalitsusüksusele kuuluvate huvikoolide ülalpidamist (§ 6, KOKS)

- Ülesanne: moodustada huvikooli pidajana kooli hoolekogu. Huvikooli hoolekogu suunab huvikooli tegevust ning teeb ettepanekuid huvikooli direktorile ja kooli pidajale huvikooli arengu, vara ja eelarvega seotud küsimustes (§ 17, HuviKS)
- Ülesanne: korraldada vallas või linnas omavalitsusüksusele kuuluvate raamatukogude ülalpidamist (§ 6, KOKS)
- Ülesanne: korraldada vallas või linnas omavalitsusüksusele kuuluvate rahvamajade ülalpidamist (§ 6, KOKS)
- Ülesanne: korraldada vallas või linnas omavalitsusüksusele kuuluvate muuseumide ülalpidamist (§ 6, KOKS)

TOETUSMEETMETE DISAIN JA RAKENDAMINE

Toetusmeetmete disain ja elluviimine sisaldab kultuuri arendamise ja korraldamise (tõhusamaks) tagamiseks vajalike meetmete kujundamist ning rakendamist. Loodud meetmed võivad olla suunatud nii KOV-idele kui ka kolmandale sektorile.

Kultuuriministeerium

- Ülesanne: menetleda etendusasutuste tegevustoetusi ja festivalide toetusi (Riigieelarvest etendusasutuste toetamise tingimused ja kord)
- Ülesanne: näha vajadusel ette sihtotstarbelised eraldised valla- ja linnaeelarvetele huvikoolidega seotud projektide toetuseks (§ 21, HuviKS)
- Ülesanne: määrata riigi sihtasutuse muuseumile riigieelarvest tegevustoetus muuseumi põhikirjaliste eesmärkide ja sihtasutuse asutaja või asutajate sõnastatud ootuste täitmiseks asutajaõigusi teostava ministeeriumi kaudu (§ 21, MuuS)
- Ülesanne: määrata riigile kuuluvat muuseumikogu kasutavale muuseumile, mida ei ole asutanud riik, halduslepingus ettenähtud ülesannete täitmiseks riigieelarvest tegevustoetus ministeeriumi kaudu, kes on muuseumikogu kui riigivara valitseja riigivaraseaduse tähenduses (§ 21, MuuS)
- Ülesanne: määrata rahvaraamatukogudele toetusi arendusprojektide tegemiseks (Rahvaraamatukogudele riigieelarvest finantseeritavate rahvaraamatukogude arendusprojektide toetamise tingimused ja kord)

Muinsuskaitseamet

- Ülesanne: (maakondlikul tasandil) osaleda toetusprogrammide rakendamises (MKA põhimäärus)
- Ülesanne: informeerida inimesi võimalustest, kuidas riigilt muinsuskaitsealaseid toetusi taotleda (MKA nõuniku ametijuhend)
- Ülesanne: menetleda mälestise säilitamise toetuste taotlusi (§ 35, MuKS)
- Ülesanne: määrata vajadusel avalik-õigusliku isiku muuseumile, munitsipaalmuuseumile ja eramuuseumile riigieelarvest tegevustoetust muuseumivaldkonna mitmekesisuse või muuseumiteenuste piirkondliku kättesaadavuse tagamiseks või seadusest tuleneva ülesande täitmiseks rahvusliku kultuuripärandi säilitamisel ja kättesaadavaks tegemisel (§ 21, MuuS)
- Ülesanne: määrata vajadusel lisaks tegevustoetusele muuseumitele riigieelarvest sihtotstarbelisi toetusi üksikuks valdkonna või muuseumi arengu, rahvuskultuuri, piirkondliku mõju või rahvusvahelise koostöö seisukohalt oluliseks tegevuseks (§ 21, MuuS)
- Ülesanne: määrata toetust riigieelarvest vajadusel rahvaraamatukogudele: 1) teavikute soetamiseks; 2) riiklike programmide realiseerimiseks; 3) maakonnaraamatukoguks oleva rahvaraamatukogu nelja töötaja töötasudeks ja ülalpidamiseks; 4) üldkasutatava andmesidevõrguga ühenduse loomiseks ja asjakohaste tehniliste vahendite soetamiseks (§ 10, RaRS)

Eesti Rahvakultuuri Keskus

- Ülesanne: rakendada rahvakultuuri ja vaimse kultuuripärandi valdkonna toetusmeetmeid (ERK põhimäärus)
- Ülesanne: osaleda toetuste eraldamise rakendamisel maakondades; teha koostööd maakondlike arenduskeskuste, kohaliku omavalitsuse üksuste, omavalitsusliitude ja rahvakultuuri ning vaimse kultuuripärandi tegevust korraldavate esindusorganisatsioonidega (ERK põhimäärus)
- Ülesanne/ eesmärk: töötada välja ja rakendada senise Hasartmängumaksu Nõukogu kultuurile suunatud toetuse baasil uus toetusmeede regionaalse kultuuritegevuse toetamiseks¹⁴ (ERK arengukava 2019-2023)
- Ülesanne: koolitada ja nõustada rahvakultuurispetsialiste, kes nõustavad maakondlikul tasandil kultuurivaldkonna inimesi ja toetusprogrammide (potentsiaalseid) taotlejaid, selgitamaks programmide eesmärke, rahastamise põhimõtteid ja dokumentide menetlemise korda (ERK arengukava 2019-2023)
- Ülesanne: teha koostööd kohalike omavalitsuste, omavalitsusliitude ja rahvakultuuri ning vaimse kultuuripärandi alast tegevust korraldavate katusorganisatsioonidega toetuste süsteemi tutvustamisel (ERK arengukava 2019-2023)
- Ülesanne: algatada koostöös Kultuuriministeeriumiga rahvakultuuri toetuste toimimise mõju-uuringud erinevates paikkondades (ERK arengukava 2019-2023)

Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA

- Ülesanne: osaleda laulu- ja tantsupeoga seotud valdkondade riiklikult rahastatud programmide väljatöötamises (ELTSA põhikiri)
- Ülesanne: osaleda laulu- ja tantsupeoga seotud valdkondi toetavate haridusprojektide ja õppekavade väljatöötamises (ELTSA põhikiri)
- Ülesanne: anda välja stipendiume ja toetusi (ELTSA põhikiri)

KULTUURIPÄRANDI KAITSE JA ESITLUSTINGIMUSTE LOOMINE

Need ülesanded seonduvad muinsuskaitsealase tegevusega, mille eesmärk on luua sihipäraselt võimalused eri tüüpi kultuuriväärtuste eksponeerimiseks avalikkusele.

Muinsuskaitseamet

- Ülesanne/ eesmärk: hoolitseda Eesti kultuuripärandi väärtuslikuma osa säilimise ja arendamise eest (MKA strateegia 2019 – 2022)

Eesti Rahvakultuuri Keskus

- Ülesanne: koguda, määratleda ja uurida vaimset kultuuripärandit (ERK arengukava 2019-2023)
- Ülesanne/ eesmärk: tagada vaimse kultuuripärandi tunnustamine, austamine ja esiletõstmine ühiskonnas (ERK põhimäärus; Vaimse kultuuripärandi kaitse konventsioon)
- Ülesanne: luua eeldused UNESCO vaimse kultuuripärandi kaitse konventsiooni rakendamiseks. Koguda, korrastada ja levitada rahvakultuuri alast informatsiooni (Vaimse kultuuripärandi kaitse konventsioon; ametijuhendid)

Maakondlikud arendusorganisatsioonid

¹⁴ Regionaalse kultuuritegevuse toetusmeede töötati välja ja on rakendunud 2019–2023. Käesoleval hetkel on toetusmeede Kultuuriministeeriumis muutmisel.

- Ülesanne: tagada kultuuripärandi pikaajaline füüsiline ja digitaalne säilitamine – võimaliku ühishoidla loomine (Järvamaa arengustrateegia 2035+)

Järvamaa Kultuuri nõukoda

- Ülesanne: säilitada ja kaitsta Järvamaa kultuuriajaloolist eripära ja järjepidevust (Järvamaa Kultuuri nõukoda töökord)

KULTUURI TURUNDAMINE ELANIKKONNALE

Need ülesanded seonduvad tegevustega, mis aitavad populariseerida kultuurielus osalemise võimalusi nii kultuuri tarbimise kui ka mitteprofessionaalses kultuurilises loometegevuses kaasa löömise mõttes.

Kultuuriministeerium

- Ülesanne/ eesmärk: tõsta vaimse kultuuripärandi alast teadlikkust ning kultuuripärandi, sh looduslike pühapaikade, hoidmist elavas kasutuses (Kultuuri arengukava 2021-2030)
- Ülesanne: populariseerida vaimset kultuuripärandit (§ 5, MuKS)

Muinsuskaitseamet

- Ülesanne: populariseerida ainelist kultuuripärandit (§ 4, MuKS)
- Ülesanne: teha koostööd mäluasutuste, kohaliku omavalitsuse üksuste ja riigiasutustega kultuuripärandialase teabe levitamisel (MKA põhimäärus)
- Ülesanne: koostada ja teha kättesaadavaks kultuuripärandialast teavet, meetoodilisi materjale ja standardeid ning korraldada teabepäevi ja avalikkuse kaasamist (MKA põhimäärus)

Eesti Rahvakultuuri Keskus

- Ülesanne: koguda, korrastada, analüüsida ning levitada rahvakultuuri ja vaimse kultuuripärandi informatsiooni (ERK põhikiri)
- Ülesanne: tutvustada rahvakultuuri järjepidevust ja traditsioonide hoidmist nii asutustele kui elanikkonnale. Teha ettepanekuid koostööpartneritele rahvakultuuri ja kultuuripoliitika paremaks turundamiseks. Vajadusel aidata koostööpartneritel teha pressiteateid ja jagada sisu läbi oma listide ning maakonna rahvakultuuri spetsialistide kogutud koostööpartnerite kanalite kaudu (koostöölepingud, ERK põhimäärus)

Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA

- Ülesanne: investeerida laulu- ja tantsupeo kommunikatsioonikanalite pidevasse arendusse ja kaasajastamisse (ELTSA arengukava 2023-2030)

Maakondlikud arendusorganisatsioonid

- Ülesanne: korraldada vajaliku informatsiooni kogumist, süstematiseerimist ja levitamist ning trükiste, õppematerjalide, veebilehekülgede jms koostamist ja kirjastamist (SA Järvamaa põhikiri)
- Ülesanne: kultuuripärandi pikaajaline füüsiline ja digitaalne säilitamine – võimaliku ühishoidla loomine (Järvamaa arengustrateegia 2035+)
- Ülesanne: tagada jagatud võimekus digilahenduste kasutamisel, ühiste digilahenduste kasutamine ja info jagamine sündmuste kohta (Järvamaa arengustrateegia 2035+)
- Ülesanne: välja arendada ja turundada klastripõhiselt hästi toimivaid ja atraktiivseid kohalikke kultuuriteekondi (omavalitsused, kultuuriasutused ja organisatsioonid, loomeettevõtted, turismiatraksioonid, majutus- ja toitlustusteenuste pakkujad, vabaaja tegevuste pakkujad jt) (TOL, KOVid, SA Tartumaa Turism, erasektori partnerid) (Tartumaa kultuuristrateegia 2025)

- Ülesanne: turundada Tartumaad kui elukoha ja turismisihtkoha (kultuur, pärand, üritused, vaatamisväärsused, rekreatsioonialad jne) ning luua vastav valdkonnaülene turunduskontseptsioon (Tartumaa arengustrateegia 2040).
- Ülesanne: soodustada kohalikul pärandil ja eristuvatel lugudel põhinevat kultuuriturismi (Tartumaa arengustrateegia 2040).

Järvamaa Kultuuri nõukoda

- Ülesanne: korraldada maakonnaülase kultuuriteabe kogumist, analüüsimist, vahendamist ja levitamist (Järvamaa Kultuuri nõukoja töökord)

Eesti Muuseumiühing; ICOM Eesti Rahvuskomitee

- Ülesanne/ eesmärk: aidata kaasa muuseumide populariseerimisele ja tutvustamisele ühiskonnas (Eesti Muuseumiühingu arengukava 2020-2024)
- Ülesanne: tõsta muuseumialast teadlikkust ühiskonnas tervikuna (aktiivne meediatöö Eesti muuseumide tegevuste kajastamisel, regulaarse uudiskirja väljaandmine (Eesti Muuseumiühingu arengukava 2020-2024)
- Ülesanne: teadvustada avalikkusele muuseumi ühiskondlikku tähendust ja rolli (ICOM Eesti põhimäärus)

Eesti Rahvamajade Ühing

- Ülesanne: aidata kaasa rahvamajades toimuva populariseerimisele ja tutvustamisele ning väärtustamisele ühiskonnas (Eesti Rahvamajade Ühingu arengukava 2021-2026)

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing

- Ülesanne/ eesmärk: aidata kaasa raamatukogude populariseerimisele ja tutvustamisele ühiskonnas. Luua selleks tõhus kommunikatsiooni- ja turundusstrateegia (Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu arengukava 2019-2024)

ASUTUSTE KOOSTÖÖ

(nt range eelnõu koostöö vs kaasamine)

See hõlmab vastutavate ja seotud asutuste (riigiasutuste, kohaliku omavalitsuse, mittetulundusühingute jt) koostööd maakondliku kultuurikorralduse suunamisel ning korraldamisel.

Kultuuriministeerium

- Ülesanne: toetada koostöös kohalike omavalitsustega kultuuris osalemise võimaluste mitmekesisust ja kvaliteeti (Kultuuri arengukava 2021-2030)
- Ülesanne: teha koostööd kohalike kogukondadega ning aidata siduda kohaliku eripära ja kultuuripärandit senisest enam piirkondade turundamise ja turismiarendusega (Kultuuri arengukava 2021-2030)

Muinsuskaitseamet

- Ülesanne: teha koostööd mäluasutuste, kohaliku omavalitsuse üksuste ja riigiasutustega kultuuripärandi kaitse korraldamisel ja valdkonna arendamisel (MKA põhimäärus)
- Ülesanne: teha koostööd kultuuripärandialast haridust andvate institutsioonidega (MKA põhimäärus)

Eesti Rahvakultuuri Keskus

- Ülesanne: toetada maakondlikke koostöövõrgustikke (ERK põhimäärus)

- Ülesanne: hoida ja arendada rahvakultuurispetsialistide võrgustiku kaudu maakondades otsekontakti rahvakultuuritegijate ja eestvedajatega igas Eestimaa nurgas (ERK arengukava 2019-2023)
- Ülesanne: teha koostööd üleriigiliste keskseltsidega, teadusasutustega, Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutusega, omavalitsusliitudega, maakondlike arenduskeskustega, kohaliku omavalitsuse üksustega ning maakondades tegutsevate ja rahvakultuuri tegevust korraldavate katusorganisatsioonidega (ERK põhimäärus)
- Ülesanne: aidata tagada laulu- ja tantsupeo liikumise jätkusuutlikkust (ERK põhimäärus)
- Ülesanne: teha koostööd kogukondade, rühmade ja üksikisikutega vaimse kultuuripärandi väärtustamisel ja hoidmisel (ERK põhimäärus)

Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA

- Ülesanne: teha koostööd valdkonna arengu eest vastutust jagavate institutsioonidega (Eesti Kooriühing, Eesti Rahvatantsu ja Rahvamuusika Selts, Eesti Rahvakultuuri Keskus, Kultuuriministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium) (ELTSA põhikiri)
- Ülesanne: korraldada koostöös maakondade kuraatoritega laulu- ja tantsupeol osalevatele kollektiividele maakondlikud eelproovid ja ülevaatused (ELTSA põhikiri)
- Ülesanne: sõlmida partneritega pikemaajased koostöölepped, mis muudavad nii ELTSA kui ka partnerite jaoks pikemaajaste tegevuste planeerimise lihtsamaks (ELTSA arengukava 2023-2030)

Maakondlikud arendusorganisatsioonid

- Ülesanne/ eesmärk: tagada maakonna kultuurielu edendamiseks eri organisatsioonide omavaheline koostöö: kohtumised, kogemuste vahetamine, koolitused, õppereisid jms ühisüritused (Järvamaa arengustrateegia 2035+)
- Ülesanne: arendada koostööd kohalike kogukondade ja külaliikumise eestvedajatega, kaasata sádeinimesi regulaarselt tegevuste kavandamisel ja projektide käivitamisel (Tartumaa kultuuristrateegia 2025)
- Ülesanne: korraldada maakonna kohaliku omavalitsuse üksuste koostööd ja luua omavalitsusele seadusega ettenáhtud ülesannete paremaks täitmiseks võimalusi (SA Järvamaa põhikiri)
- Ülesanne: korraldada maakonna ja omavalitsuste ühistegevusi. Esindada ja kaitsta maakonna ja omavalitsuste ühishuvisid (SA Järvamaa põhikiri)
- Ülesanne: tóhustada maakondlikku kultuurikorralduse koostööd. Kaasata ja informeerida kolmanda sektori ja teiste valdkondade esindajaid, KOVid, kultuuriasutused- ja organisatsioonid) (Tartumaa kultuuristrateegia 2025)
- Ülesanne: luua koostöös haridusvaldkonnaga toimiv õpetajate ja haridusasutuste võrgustik eesmärgiga tuua kultuuri juurde rohkem lapsi ja noori ning siduda kultuuri tihedamalt õppekavadega (TOL, KOVid, haridusasutused) (Tartumaa kultuuristrateegia 2025)
- Ülesanne: tihendada kultuuri ja noorsootóo valdkondade koostööd läbi olemasolevate noorte omaalgatusfondide ja noorte ettevótlikkuse toetamise (Tartumaa kultuuristrateegia 2025)
- Ülesanne: tihendada kultuurivaldkonna arendamisel seost sotsiaaltóo, keskkonnavalase teadlikkuse ning spordi- ja liikumisharrastusega (TOL, KOVid, kolmas sektor) (Tartumaa kultuuristrateegia 2025)

Järvamaa Kultuuri nõukoda

- Ülesanne: osaleda üleriigiliste ja maakondlike laulu- ja tantsupidude maakondliku komisjoni töös (Järvamaa Kultuuri nõukoja töökord)

- Ülesanne: korraldada kultuurialast koostööd maakonna rahvakultuurispetsialisti, kohalike omavalitsuse üksuste, erinevate kultuuriasutuste ning -organisatsioonide, koolide ja teiste institutsioonidega (Järvamaa Kultuuri nõukoja töökord)
- Ülesanne: koostada koostöö paremaks sujumiseks igaks aastaks koostöötegevuste kava, arvestades omavalitsusliidu eelarves olevate vahenditega (Järvamaa Kultuuri nõukoja töökord)

Maakonnaraamatukogu

- Ülesanne: maakonnaraamatukoguna komplekteerida ja töödelda raamatukogulikult maakonna rahvaraamatukogude kogusid vastavalt omavalitsustega sõlmitud lepingutele ja lisada teavikute kirjed koos jaotusega raamatukogude kaupa elektroonilisse andmebaasi (Järvamaa Keskraamatukogu põhimäärus, Kõrveküla raamatukogu põhimäärus)

Kohalik omavalitsus

- Ülesanne: teha riigiasutustega koostööd, et toetada kultuuripärandi säilimist ja kasutuses hoidmist (§ 3, MuKS)
- Ülesanne: teha koos teiste maakonna omavalitsustega ettepanek kultuuriministrile maakonnaraamatukogu nimetamiseks (§ 5, RaRS)

Türi valla kultuuri- ja haridusosakonna juhataja

- Ülesanne: teha koostööd oma ülesannete täitmisel teiste ametiasutuse osakondade, vallavalitsuse liikmete, vallaasutuste juhtide, vallavolikogu komisjonide, välispartnerite, teiste omavalitsuste ja kodanikeühendustega (Türi valla kultuuri- ja haridusosakonna juhataja ametijuhend)
- Ülesanne: teha koostööd Türi valla külavanemate ja külaliikumise aktivistidega, mittetulundusühingute, sihtasutuste, seltsingute ja teiste III sektori organisatsioonide ning ühendustega; aidata kaasa külaelu ja seltsitegevuse arendamisele (Türi valla kultuuri- ja haridusosakonna juhataja ametijuhend)

Eesti Muuseumiühing

- Ülesanne/ eesmärk: teha koostööd riigi ja omavalitsustega muuseumivaldkonda puudutavate küsimuste lahendamisel (Eesti Muuseumiühingu arengukava 2020-2024)
- Ülesanne: teha koostööd teiste mäluasutustega ning erialaste koostöövõrgustikega Eestis (Eesti Muuseumiühingu arengukava 2020-2024)

Eesti Rahvamajade Ühing

- Ülesanne: aidata kaasa rahvamajade omavahelise koostööalase võrgustiku väljakujundamisele ja tugevdamisele (Eesti Rahvamajade Ühingu põhikiri)
- Ülesanne: teha oma valdkonna raames koostööd riiklike ja teiste institutsioonidega (Eesti Rahvamajade Ühingu põhikiri)

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing

- Ülesanne: teha koostööd erinevate partneritega: riik, KOVid, raamatukogud, kõrgkoolid, mäluasutused jne. Koostöös partneritega korraldada perioodiliselt ühiseid üritusi. Korraldada infopäevi raamatukogude omanikele.

KOORDINEERIMINE

Rahvaraamatukogude Nõukogu

- Ülesanne: koordineerida rahvaraamatukogude tegevuse ja arenguga seotud küsimusi (Rahvaraamatukogude nõukogu põhimäärus)

Muinsuskaitseamet

- Ülesanne: koordineerida muuseumide riiklikku kogumispoliitikat, anda suuniseid muuseumide kogumispõhimõtete kujundamiseks (MKA põhimäärus)

Eesti Rahvakultuuri Keskus

- Ülesanne: kureerida üleriigilisi rahvakultuuriüritusi (laulu- ja tantsupeod, folkloorifestivalid) (ERK põhimäärus)
- Ülesanne: koordineerida vajadusel üleriigilisi valdkondlikke infopäevi, kursusi, koolitusi, seminare ja konverentse (ERK põhimäärus)
- Ülesanne: osaleda maakondlike laulu- ja tantsupidude korraldamise meeskonnas ning aidata kaasa nende kestlikkusele (ametijuhendid)
- Ülesanne: koordineerida rahvakultuuri keskseltside ja teiste partnerite koostöövõrgustikku, koondades seeläbi valdkonna tervikvaate ja olles rahvakultuuri teemadel eestkõnelejaks (ERK arengukava 2019-2023)

Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA

- Ülesanne: korraldada koostöös maakondade kuraatoritega laulu- ja tantsupeol osalevatele kollektiividele maakondlikud eelproovid ja ülevaatused (ELTSA põhikiri)

Maakonnaraamatukogu ja keskraamatukogu

- Ülesanne: koordineerida maakondlikult raamatukoguteenindust (sh kogude komplekteerimist ning teatmebibliograafilist tööd) (§ 5, RaRS)
- Ülesanne: koostada teiste piirkonna raamatukogude tellimuste alusel tarvikute koondtellimus (Rahvaraamatukogu töökorralduse juhend)

Maakondlikud arendusorganisatsioonid

- Ülesanne: koordineerida maakonna regionaalpoliitikat ja regionaalset koostööd (Järvamaa arengustrateegia 2035+); korraldada ja koordineerida maakonna kultuurialast tegevust (SA Järvamaa põhikiri)
- Ülesanne: koordineerida maakondlike võrgustike tööd (SA Järvamaa põhikiri)
- Ülesanne: koordineerida omavalitsuste kultuurispetsialistide ning kultuuriasutuste juhtide koostöö strateegiliste eesmärkide ja tegevuskava elluviimiseks ning ühistegevuste kavandamiseks (Tartumaa kultuuristrateegia 2025)

Järvamaa Kultuuri nõukoda

- Ülesanne: koordineerida ja korraldada maakonna kultuurialast ühistegevust (Järvamaa Kultuuri nõukoja töökord)
- Ülesanne: kavandada ja koordineerida koostöös omavalitsusliiduga maakondlikke kultuurisündmusi, tänuüritusi ning vastuvõtte (Järvamaa Kultuuri nõukoja töökord)

Rahvaraamatukogu

- Ülesanne: koordineerida raamatukoguteenindust (sh kogude koostist) oma teeninduspiirkonnas asuvate teiste raamatukogudega (§ 14, RaRS)

Kohalik Omavalitsus

- Ülesanne: arvestada oma ülesannete täitmisel mälestiste, muinsuskaitsealade ja nende kaitsevöönditega, arheoloogiliste leiukohtade ja veealuse kultuuripärandiga ning kooskõlastada seaduses sätestatud juhtudel MKA-ga haldusaktide eelnõud ning teatisekohustusega tegevuste lubamine, mille ese on seotud mälestise, muinsuskaitseala, nende kaitsevööndi, arheoloogilise leiukoha või veealuse kultuuripärandiga (§ 76, MuKS)

Eesti Rahvamajade Ühing

- Ülesanne: koordineerida rahvamajade tegevust (Eesti Rahvamajade Ühingu põhikiri)

NÕUSTAMINE JA KOOLITUS

Nõustamine ja koolitus on maakondliku kultuurikorralduse osapoolte süsteemne tegevus arendamiseks osapoolte kompetentse kultuurikorralduse ülesannete kvaliteetsemaks täitmiseks (sh läbi infopäevade, konverentside, seminaride, kursuste, õppesõitude, näituste, teaduspäevade, mentorlusprogrammide jms).

Muinsuskaitseamet

- Ülesanne: muuseumipoliitika rakendajana arendada muuseumivaldkonda Eestis, olla muuseumide nõustaja ja populariseerija, muuseumiülesannete arenduste eestvedaja ning toetada oma tegevusega muuseumide koostööd (Kultuuriprogramm 2022-2025)
- Ülesanne: nõustada vajadusel muuseumi muuseumikogu korraldamisel ning muuseumi ülesannete täitmisel (§ 3, MuuS)
- Ülesanne: nõustada maakondlikul tasandil mälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise omanikke ja valdajaid mälestise või ehitise hooldamise, remondi, ehitamise, konserveerimise ja restaureerimise küsimustes ning anda soovitusi ja juhendeid, sealhulgas hoolduskavasid (MKA põhimäärus)

Rahvaraamatukogude Nõukogu

- Ülesanne: nõustada rahvaraamatukogusid (Rahvaraamatukogude Nõukogu põhimäärus)

Eesti Rahvakultuuri Keskus

- Ülesanne: koguda informatsiooni maakonna koolitusvajaduste kohta rahvakultuuri valdkonnas (ametijuhendid)
- Ülesanne: korraldada koolitusi ja kursusi rahvakultuuri ja vaimse kultuuripärandi vallas (ERK põhimäärus)
- Ülesanne: korraldada rahvakultuuri valdkonnas töötavatele spetsialistidele tööeluks vajalike võtmepädevuste alaseid täienduskoolitusi erinevates Eesti piirkondades (ERK arengukava 2019-2023)
- Ülesanne: korraldada valdkonnas kehtivate kutsestandardis kirjeldatud kompetentside arendamisele suunatud täienduskoolitusi (igal aastal vähemalt üks mitmeosaline kursus kultuurikorraldajatele, üks tantsuspetsialistidele, üks koorijuhtidele, üks rahvarõivaste valmistajatele) (ERK arengukava 2019-2023)
- Ülesanne: algatada KOV ametnike kultuurivaldkonna juhtimise alaseid ja teisi valdkonnas töötavate spetsialistide pädevuse tõstmiseks vajalikke arenguprogramme (koostöö Kultuuriministeeriumiga – Kohaliku omavalitsuse kultuurijuhtide arenguprogramm)
- Ülesanne: nõustada ja toetada rahvakultuuriga tegelevaid kultuuriasutusi, -seltse ja -organisatsioone oma töövaldkonda puudutavates küsimustes (Kultuuriprogramm 2022-2025)

- Ülesanne: tutvustada valdkonna juhtimise parimaid praktikaid õppematerjalide ja õppekäikude kaudu (Kohaliku omavalitsuse kultuurijuhtide arenguprogramm)
- Ülesanne: aidata lõimida rahvakultuuri ja vaimse kultuuripärandi temaatika formaal- ja mitteformaalõppesse (sh vabaharidus) (ERK arengukava 2019-2023)

Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA

- Ülesanne: korraldada koostöös maakondade kuraatoritega kollektiivide juhendajatele repertuaari ja pidude kontseptsioone tutvustavaid regionaalseid õppeseminare (ELTSA põhikiri)

Eesti Rahvusraamatukogu

- Ülesanne: Eesti raamatukogude asjakohane nõustamine, raamatukogutöötajate täienduskoolituse korraldamine (§ 4, ERSS)

Maakonnaraamatukogu ja keskraamatukogu

- Ülesanne: maakonnaraamatukoguna nõustada erialaselt maakonnas asuvaid raamatukogusid (§ 5, RaRS)
- Ülesanne: maakonnaraamatukoguna korraldada raamatukogutöötajate (sh rahvaraamatukogude töötajate) täienduskoolitusi (§ 5, RaRS)

Maakondlikud arendusorganisatsioonid

- Ülesanne: nõustada kohalikke omavalitsusi maakonnas (SA Järvamaa põhikiri)
- Ülesanne: korraldada infopäevi, koolitusi, seminare, õppereise, kursuseid (SA Järvamaa põhikiri)
- Ülesanne: arendada maakonna kultuurijuhtide ja -korraldajate oskusi ja teadmisi, sh strateegilise kavandamise võimekuse tõstmiseks, loomemajanduse arenguks tingimuste loomiseks, projektijuhtimise, turundamise ja rahvusvahelistumise kompetentside arendamiseks (TOL, KOVID, Tartu 2024) (Tartumaa kultuuristrateegia 2025)
- Ülesanne: käivitada mentorprogrammid kollektiivide juures nende võimekuse tõstmiseks. Maakonna kollektiivide heade praktikate kogumine ja vahendamine (Tartumaa kultuuristrateegia 2025)
- Ülesanne: korraldada ühiskoolitusi, täiendõpet ja nõustamisi omavalitsusüksuste esindajatele (Tartumaa Omavalitsuste Liidu põhikiri)

Türi valla kultuuri- ja haridusosakonna juhataja

- Ülesanne: juhendada Türi Vallavalitsuse hallatavate haridus-, kultuuri- ja noorsootöösutuste juhte nende igapäevatoos (Türi valla kultuuri- ja haridusosakonna juhataja ametijuhend)

Eesti Muuseumiühing; ICOM Eesti Rahvuskomitee

- Ülesanne: korraldada konverentse, seminare, kursusi, õppesõite, näitusi, teaduspäevi (Eesti Muuseumiühingu põhikiri)
- Ülesanne/ eesmärk: täita muuseumispetsialistide arendus- ja kompetentsikeskuse rolli (Eesti Muuseumiühingu arengukava 2020-2024)
- Ülesanne: aidata muuseumitöötajatel tõsta oma professionaalsust (ICOM Eesti põhimäärus)

Eesti Rahvamajade Ühing

- Ülesanne: luua enesetäiendamise võimalused rahvamajade töötajatele. Pakkuda rahvamajade töötajatele (sh noortele spetsialistidele) mentortuge (Eesti Rahvamajade Ühingu põhikiri, Eesti Rahvamajade Ühingu arengukava 2021-2026)
- Ülesanne: korraldada õppepäevi, laagreid, seminare, konverentse, huvialareise ja muid kultuuri- ja haridusalaseid sündmusi (Eesti Rahvamajade Ühingu põhikiri)

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing

- Ülesanne: edendada raamatukoguhoidjate kutseharidust (Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu põhikiri)
- Ülesanne: korraldada raamatukoguhoidjatele kutse andmist (Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu põhikiri)
- Ülesanne: korraldada konverentse, seminare, koolitus- ja muid üritusi (Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu põhikiri)

ANDMEHALDUS

Andmehaldus sisaldab maakondliku kultuurikorraldusega seotud ülesannete täitmiseks vajalike andmekogude ja infosüsteemide loomist, haldamist ning arendamist. Samuti andmete kogumist ja analüüsimist.

Kultuuriministeerium

- Ülesanne: koordineerida poliitikavaldkondade kujundamiseks vajaliku teabe kogumist ja analüüsimist (KuM põhimäärus)

Muinsuskaitseamet

- Ülesanne: arendada muuseumikogude infosüsteemi MuIS 2.0, mille eesmärgiks on pakkuda paremat ja kasutajasõbralikumat juurdepääsu Eesti muuseumikogudele ning luua muuseumidele kaasaegne lahendus, mis toetab muuseumikogude säilitamist ja haldamist (Kultuuriprogramm 2022-2025)
- Ülesanne: arendada Kultuurimälestiste registrit (Kultuuriprogramm 2022-2025)
- Ülesanne: kasutada tööks vajalikke registreid (nt ehisregistrit, MKA registrit, maa-ameti registreid). Täiendada ja parandada kultuuriväärtuste registrit (MKA nõuniku ametijuhend)

Eesti Rahvakultuuri Keskus

- Ülesanne: pidada rahvakultuuri valdkondlikku andmekogu (Kultuuriprogramm 2022-2025); arendada rahvakultuuri andmekogu tehniliselt multifunktsionaalseks ja kasutajasõbralikuks registriks, mis kajastab valdavat osa Eestis rahvakultuuriga tegelevatest asutustest, sh rahvamajadest, organisatsioonidest, kollektiividest ja isikutest.¹⁵
- Ülesanne: koguda, analüüsida ja vahendada rahvakultuurialast statistikat, mis on aluseks kultuuripoliitika kujundamisel nii riiklikul kui ka kohalikul tasandil (ERK arengukava 2019-2023)

Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA

- Ülesanne: pidada ELTSA registrit (Kultuuriprogramm 2022-2025); korraldada laulu- ja tantsupeol osalevate kollektiivide registreerimist, koostada vastav register ja pidada osalejate kohta arvestust (ELTSA põhikiri)

Eesti Rahvusraamatukogu

¹⁵ Andmekogu eesmärk on: koguda ja töödelda rahvakultuuri valdkonna andmeid, et tõhustada rahvakultuuri korraldamist ja juhtimist ning rahvakultuuritegevustes osalemist; koguda ja töödelda andmeid laulu- ja tantsupeo korraldamiseks; võimaldada kogutud andmeid kasutada toetuste taotlemisel; koguda andmeid rahvakultuuri valdkonnas kultuuripoliitika kujundamiseks ja riikliku statistika tegemiseks (Rahvakultuuri andmekogu asutamine ja põhimäärus).

- Ülesanne: raamatukogualaste riiklike statistiliste andmete kogumine ja esitamine (§ 4, ERSS)

Maakonnaraamatukogu ja keskraamatukogu

- Ülesanne: luua ja pidada rahvaraamatukogude tegevuseks vajalike bibliograafia-, täistekst- ja muid andmebaase (§ 5, RaRS)

Maakondlikud arendusorganisatsioonid

- Ülesanne: välja arendada kultuurikorraldust toetavad andmebaasid eesmärgiga vähendada olemasoleva info killustatust ja tegevuste dubleerimist (Tartumaa kultuuristrateegia 2025)

SEIRE

Seire on maakondliku kultuurikorralduse eesmärkide, ülesannete ja tegevuste süsteemne mõõtmine ja seda toetavate tegevuste (nt analüüside, uuringute jms) teostamine.

Kultuuriministeerium

- Ülesanne: koordineerida ministeeriumi ja tema valitsemisala ülest strateegilist planeerimist ja seiret, andmehaldust ja analüüsi (Kultuuriministeeriumi põhimäärus)

LUBADE MENETLEMINE

Lubade menetlemise all mõistetakse muinsuskaitse nõuetega seotud töödeks lubade andmist ning pädevustunnistuste väljastamist. Samuti hõlmab see tegevusi, mis seonduvad eri asutuste poolt välja antavate kutsetunnistuste või kvalifikatsioonide andmisega.

Muinsuskaitseamet

- Ülesanne: menetleda sukeldumisluba veealusele mälestisele juurdepääsuks (§ 42, MuKS)
- Ülesanne: menetleda pädevustunnistusi veealusele mälestisele sukeldumise teenuse pakkumiseks (§ 70, MuKS)
- Ülesanne: (maakondlikul tasandil) määrata uuringuid, anda välja muinsuskaitse eritingimusi, tööde tegemise lubasid, menetleda uuringuteatisi ja tööde tegemise teatisi ning kooskõlastada üld- ja detailplaneeringu muinsuskaitse eritingimusi ning osaleda planeerimismenetlustes (MKA põhimäärus)

JÄRELEVALVE

Järelevalve ülesanded seonduvad maakondlikku kultuurikorraldust reguleerivates õigusaktides sätestatud nõuete täitmise kontrolliga. Järelevalve hõlmab kontrolli planeerimist, läbiviimist, analüüsimist ning tõhustamist, tagamaks valdkonna õiguspärase korraldamise. Järelevalve võib olla teostatud maakondliku kultuurikorralduse ülesandeid täitvate asutuste suhtes ja tegevuste üle, mille puhul tuleb järgida muinsuskaitse nõudeid.

Kultuuriministeerium

- Ülesanne: korraldada oma vastutusvaldkondade järelevalvet; teha teenistuslikku järelevalvet ministeeriumi struktuuriüksuste, ministeeriumi valitsemisala asutuste ja nende ametiisikute tegevuse seaduslikkuse ja otstarbekuse üle (KuM põhimäärus)
- Ülesanne: teha haldusjärelevalvet rahvaraamatukogude võrgu ja maakonnaraamatukogu ülesannete täitmise üle (§ 11, RaRS)

Haridus- ja Teadusministeerium

- Ülesanne: teha haldusjärelevalvet huvikooli õppe- ja kasvatustegevuse üle (§ 23, Huviks)

Justiitsministeerium

- Ülesanne: teostada järelevalvet kohaliku omavalitsuse üksuse tegevuse üle (§ 66, KOKS)

Riigikontroll

- Ülesanne: kontrollida kohaliku omavalitsuse üksuse tegevust vastavalt Riigikontrolli seadusele (§ 66, KOKS)

Muinsuskaitseamet

- Ülesanne: teha muinsuskaitse järelevalvet (§ 55, MuKS)
- Ülesanne: kontrollida muinsuskaitse nõuetega seotud töid tegevate inimeste pädevust registri abil (MKA nõuniku ametikjuhend)
- Ülesanne: teha järelevalvet muuseumide andmekoguga liitunud muuseumikogu korralduse üle (§ 22, MuuS)
- Ülesanne: piirata juurdepääsu kinnismälestisele, kui vaba juurdepääs võib ohustada kinnismälestise säilimist (§ 82, MuKS)
- Ülesanne: teha järelevalvet veealusele mälestisele sukeldumise nõuete täitmise osas (§ 80, MuKS)

Kohalik omavalitsus

- Ülesanne: teha järelevalvet rahvaraamatukogu tegevuse üle (§ 11, RaRS)

Tabel 4 Koostöötegevused peamiste ülesannete täitmiseks

Ülesanne	Koostöö osapool	Koostöö sisu
Kultuuris osalemine	Kohalikud omavalitsused, Eesti Rahvakultuuri Keskus, valdkondlikud organisatsioonid, valdkondlikud esindusorganisatsioonid, MARO-d, maakonnaraamatukogud	<ul style="list-style-type: none"> • Kohaliku omavalitsuse tasandil luuakse vastavad toetussüsteemid ning toetatakse kultuurisündmuste korraldamist, valdkondlike organisatsioonide tööd ning laste- ja noorte kultuurialast huvitegevust. • Rahvakultuurispetsialist nõustab maakonna organisatsioone riiklike ja Eesti rahvakultuuri keskuse toetusmeetmete osas, tegeleb valdkonna järelkasvu küsimusega, kogub ja vahendab valdkondlikku infot, vajadusel osaleb valdkonna suursündmuste korraldamises. • Valdkonna organisatsioonid loovad kultuuris osalemist suurendavaid sündmusi ja projekte ning taotlevad nende korraldamiseks toetuseid. • Valdkondlikud esindusorganisatsioonid korraldavad valdkonna sündmusi ning tegelevad ka järelkasvu küsimusega. • MARO-d koguvad ja vahendavad valdkondlikku infot, veab eest maakondlikku kultuurijuhtide võrgustikku, tegeleb kultuurivaldkonna arendus- ja koolitustegevustega.
Rahvakultuuris jätkusuutlikkuse tagamine	Kohalikud omavalitsused, Eesti Rahvakultuuri Keskus, valdkondlikud organisatsioonid, valdkondlikud esindusorganisatsioonid, MARO-d	<ul style="list-style-type: none"> • Kohaliku omavalitsuse tasandil luuakse vastavad toetussüsteemid ning toetatakse rahvakultuuri sündmusi ja projekte, valdkondlike organisatsioonide tööd ning laste- ja noorte kultuurialast huvitegevust. • Rahvakultuurispetsialist nõustab maakonna organisatsioone riiklike ja Eesti rahvakultuuri keskuse toetusmeetmete osas, tegeleb valdkonna järelkasvu küsimusega, kogub ja vahendab valdkondlikku infot, vajadusel osaleb valdkonna suursündmuste korraldamises. • MARO-d ja valdkonna organisatsioonid korraldavad valdkondlikke sündmusi ja

Ülesanne	Koostöö osapool	Koostöö sisu
		<p>projekte ning taotlevad nende korraldamiseks toetuseid.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valdcondlikud esindusorganisatsioonid korraldavad valdkonna sündmusi ning tegelevad ka järelkasvu küsimusega. • MARO-d koguvad ja vahendavad valdkondlikku infot.
<p>Laulu- ja tantsupeo liikumise jätkusuutlikkuse tagamine</p>	<p>Laulu- ja tantsupeo SA, Eesti rahvakultuuri Keskus, kohalik omavalitsus, valdkondlikud organisatsioonid, valdkondlikud esindusorganisatsioonid, MARO-d</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Laulu- ja tantsupeo SA vastutab riiklike laulu- ja tantsupidude korraldamise eest. • Rahvakultuurispetsialist nõustab maakonna organisatsioone riiklike ja Eesti rahvakultuuri keskuse toetusmeetmete osas, tegeleb valdkonna järelkasvu küsimusega, kogub ja vahendab valdkondlikku infot, vajadusel osaleb valdkonna suursündmuste korraldamises. • MARO-d ja valdkonna organisatsioonid loovad valdkondlikke sündmusi ja projekte ning taotlevad nende korraldamiseks toetuseid. • Valdcondlikud esindusorganisatsioonid korraldavad valdkonna sündmusi ning tegelevad ka järelkasvu küsimusega. • MARO-d koguvad ja vahendavad valdkondlikku infot. • Kohaliku omavalitsuse tasandil luuakse vastavad toetussüsteemid ning toetatakse rahvakultuuri sündmuseid ja projekte, valdkondlike organisatsioonide tööd ning laste- ja noorte kultuurialast huvitegevust. Lisaks luuakse rahvatantsu ja koorilaulus osalemise võimalused koolide ning kultuuri- ja rahvamajade juurde.
<p>Kultuurimälestiste säilimise tagamine ja esitlemine</p>	<p>Muinsuskaitseamet, kohalik omavalitsus</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Muinsuskaitseamet ning Tallinna, Tartu ja Narva linna puhul ka kohalik omavalitsus tegelevad omanike nõustamise, lubade menetlemise ja väljastamisega ning mingil määral ka järelevalvega. Koostöö on tihedne ning igapäevane.

Ülesanne	Koostöö osapool	Koostöö sisu
Valdkondlik õigusloome	riik, MARO-d, kohalikud omavalitsused, valdkondlikud esindusorganisatsioonid	<ul style="list-style-type: none"> • Õigusloomes kaasab riik alati ka valdkonda, kuid väidetavalt ei ole kaasamine alati sisuline. Kohaliku omavalitsuse ja maakonna tasandil on tunnetus, et riik seda tasandit ei taju. • Maakonna tasandil on olulisimad kultuurivaldkonna õigusaktid maakonna arengustrateegiad ja maakonna kultuuristrateegiad. • Kohaliku tasandil vastutavad kultuurivaldkonna toetamise eest kohalikud omavalitsused. Kolmanda sektori kultuuriasutusi toetatakse enamasti vastava volikogu määruse alusel.
Koolitus- ja arendustegevused	riik, Eesti Rahvakultuuri Keskus, Muinsuskaitseamet, maakonna- raamatukogud, MARO-d, kohalikud omavalitsused	<ul style="list-style-type: none"> • Keskelt riigi poolt korraldatud laiapõhjalisi koolitusi on pigem vähe. Spetsiifiliste koolituste korraldamisega tegelevad pigem valdkondlikud riiklikud asutused: Eesti Rahvakultuuri Keskus, Eesti Rahvusraamatukogu jne. • Maakonna tasandil tegeletakse laiemate kultuurivaldkonna arendustegevuste ja -koolituste korraldamisega - selle osaga, mida riiklike organisatsioonide koolitused enamasti ei kata. • Kohaliku omavalitsuse tasandil tegeletakse vajaduspõhiselt oma personali koolitamise ja arendamisega.
Valdkondlike andmete kogumine	riik, Statistikaamet; Eesti Rahvakultuuri Keskus, Eesti Rahvusraamatukogu, kohalikud omavalitsused	<ul style="list-style-type: none"> • Kultuurivaldkonna andmete kogumine käib enamasti Statistikaameti kaudu, kuid näiteks raamatukogude valdkonnas esitavad rahvaraamatukogud oma andmed maakonnaraamatukogule, kes edastab need rahvusraamatukogule. • Maakonna tasandil koguvad MARO-d põhiandmeid asutuste ja kontaktisikute kohta. Reaalselt sellega kõik MARO-d ei tegele. • Eesti Rahvakultuuri Keskuse rahvakultuurispetsialist kogub kõiki rahvakultuuriga seotud andmeid (ühingud, juhendajad, osalejad jne);

Ülesanne	Koostöö osapool	Koostöö sisu
		<ul style="list-style-type: none"> • Andmeid koguvad ka kohalikud omavalitsused, kuid see, milliseid andmeid ja millise eesmärgiga kogutakse, varieerub omavalitsuste lõikes.
<p>Valdkonna populariseerimine, avalikkusele suunatud teavitustegevused</p>	<p>riik, Eesti Rahvakultuuri Keskus, maakonna- raamatukogud, Laulu- ja tantsupeo SA, MARO-d, kohalikud omavalitsused</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Üheks suurimaks koostöös korraldatud ja kultuurivaldkonda populariseerivaks sündmuseks on näiteks laulu- ja tantsupeod. • Tartumaal tegeletakse omavalituste liidu eestvedamisel aktiivselt kultuuriaken.tartu.ee keskkonna populariseerimisega, mis koondab kogu Lõuna-Eesti kultuuriinfot. Info sisestavad andmebaasi sündmuste korraldajad. • Lisaks tegelevad valdkonna info levitamiseks ka kohalikud omavalitsused.

LISA 3. Alternatiivsed stsenaariumid maakondliku kultuurikorralduse edendamiseks ning mõjude ja teostatavuse analüüs

0 - stsenaarium

Lühikirjeldus: olemasoleva korralduse peenhäälestuse mudel

Praegune süsteem on korralduslikus mõttes optimaalne. Samas on süsteemis mitmeid olulisi probleeme, mille lahendamiseks oleks vaja mudelit täpsustada ja täiendada (nt katmata kultuurivaldkonnad, strateegilise vaate suurendamine, ülesannete täitmise vastutus ja määr, tulemuste mõõtmine jms).

Põhitoimijad

- ✓ Riiklike asutuste spetsialistid: ERK rahvakultuuri spetsialist, MKA maakonnanõunik
- ✓ MARO
- ✓ KOV

Ülesannete täitmine

- ✓ Osade ülesannete (vabatahtlik) asümmeetriline täitmine suuremate linnade poolt
- ✓ Maakonnaraamatukogude rolli täidab Rahvusraamatukogu.
- ✓ MARO-de ülesannete fookus laieneb kõigile kultuurivaldkondadele.

Võimalikud muudatused

- ✓ „Parem koordineatsioon“ – ülesannete ja ressursside jaotuse audit, koostööoskuste arendamine, ühistegevuste suunised ja juhendid jms.
- ✓ Kõikide MARO-de juures on kultuurikorraldust juhtiva/ koordineeriva kultuurinõuniku ametikohad.
- ✓ Kõikide MARO-de juures on kultuuri ühistegevuste paremaks koordineerimiseks hea piirkondliku ja valdkondliku esindatusega koostöökogud.
- ✓ KOV-ide kaasamine maakonnatasandi kultuuri arendamisse.
- ✓ Kasutatakse senisest efektiivsemalt valdkondlike organisatsioonide ja erasektori ressursse.
- ✓ Riikliku kultuurivaldkonna juhtide võrgustiku loomine KuM-i juurde.

Muudatuste elluviimise mõjud

Positiivsed mõjud

- Strateegiline planeerimine ja tegevuste rahastamise üle otsustamine jääb kohalikule tasandile.
- Kultuurikorraldus muutub maakondades süsteemsemaks, kompetents koondub ja võimekus suureneb.
- Osapoolte kaasamine kultuuritegevuste arendamisse suureneb.
- Inimeste võimalused kultuuris osalemiseks muutuvad mitmekesisemaks.
- Kultuuriministeeriumile tekib igas maakonnas kultuurivaldkonnas tugev koostööpartner, kellel on kogu maakonnast hea ülevaade.

Negatiivsed mõjud

- KOV-ide panustamine maakondlikku kultuurikorraldusse jääb ebaühtlaseks.
- Riigiasutuste roll jääb kohati ebamääraseks, eriti ERK funktsioon.
- Säilib suur sõltuvus isikupõhisest süsteemi toimimisest.

Mudeli teostatavus

- KOV-idel ei ole kohustust MARO-de tegevustes osaleda, ega nende tegevusi eelarvest toetada.
- KOV-ide motivatsioon maakonnatasandi kultuurikorraldusse panustada on väga ebahütlane.
- Suuremate linnade motivatsioon osasid korralduse ülesandeid täita ei pruugi olla kõrge.

A - riiklik mudel

Lühikirjeldus: riiklik mudel, milles kesksel kohal on kultuuriamet ühtse maakondliku struktuuriga ning laia tegevusväljaga.

Maakondlikul tasandil taastatakse mõnes mõttes maavalitsuste põhine mudel, kuna osapooled on hinnanud selle mudeli toimimist positiivselt. Keskne muutus oleks selles, et MARO funktsioonid oleksid riiklikud ülesanded, ülesanded lihtsustaksid, KOV jääks esmatasandile. See lahendus eeldaks ka maakondlikku kultuuritegevust koos mõõdetavate eesmärkidega.

Põhitoimijad

- ✓ Riiklik kultuuriamet (ühtne maakondlik struktuur)
- ✓ ELVL
- ✓ KOV
- ✓ Valdkondlikud katusorganisatsioonid

Ülesannete täitmine

- ✓ Ülesandeid täidab riiklik kultuuriamet (selle maakondlik struktuur) koostöös ELVL ning katusorganisatsioonidega
- ✓ Põhiline koostöö ja koordinatsioon toimub KOV-idega

Võimalikud muudatused

- ✓ MARO funktsioonid võtab üle riigiamet
- ✓ Maakonnaraamatukogu funktsiooni täidab Rahvusraamatukogu
- ✓ Riiklikud maakondlikud tegevuskavad ja mõõdetavad eesmärgid
- ✓ Vähem asutusi
- ✓ Vähem asutuste vahelist koostööd (koostöö toimub peamiselt riigiameti ja KOV-ide vahel)

Mudeli elluviimise mõjud

Positiivsed mõjud

- Riigi kultuurifunktsioonid on maakonna tasandil koordineeritud.
- Maakonna kultuurikorralduse strateegiline pool tugevneb ning ressursside olemasolu, järjepidevus ning ka maht on maakondades paremini tagatud.
- Maakondade kultuurikorraldus ühtlustub. Samas ei garanteeri korralduse ühtlustumine alati võrdset edu.

Negatiivsed mõjud

- Kui vastutus on koondunud riigiametile, siis on kohaliku tasandi integreerimine kultuurikorraldusse ja arendusse keeruline. KOV-id kalduvad sageli ennast riigiametite tegemistest distantseeruma.
- Riigi palgal oleva ametniku motivatsioon kohaliku tasandi vajadustesse süveneda ei pruugi olla kõrge.

- Kohaliku tasandi arengut, initsiatiivi ja võimekust ei rakendata täies mahus ära. Selline lahendus ei toeta ka kohalikku arengut ja motivatsiooni. Kaob kohalik võrgustik ja initsiatiiv koostöök. Kohalik omavalitsus jääb sellise lahenduse puhul valdavalt pealtvaatajaks.
- Kui vastutus jääb riigiasutusele, siis kohalik omavalitsus ei võta kultuuri arendamist maakonnas enda kohustusena. Riigilt oodatakse senisest palju rohkem. Ka LTP liikumise eest ja KOV ei pea palju raha andma.
- Selle lahenduse korral peaks riik hakkama kandma maakondlikku identiteedi säilimise ja järjepidevuse tagamise kohustust. Maakondlikku identiteeti peavad kandma ikka kohalikud.

Mudeli teostatavus

- Sisuliselt riigikeskne maakondliku kultuurikorralduse mudeli juurutamine tähendab tagasipöördumist maavalitsuste mudeli juurde. See läheks vastuollu haldusreformi põhimõtetega.
- ELVL võimekus täita kohalike omavalitsuste huvide esindaja rolli on nõrk.
- Vajadus palgata juurde ametnikke.
- Riigi kulud suurenevad.

B - maakonnakeskuste mudel

Lühikirjeldus: maakonnakeskuste põhine KOV asümmeetriline mudel.

Paljud väiksemad KOVid ei suuda teatud ülesandeid täita, samas suuremad täidavad palju strateegilisi, sisulisi ja korralduslikke ülesandeid. Eesmärk on tugev kompetents kohalikul tasandil. Koondatakse tiimid maakonna keskuste juurde, kes jäävad vastutajaks kogu regionaalse kultuurielu eest. Põhieesmärk ühtse tiimi tekitamine, KOV tasandile jääks volikogu poolne suunis (kes on lepingute sõlmija).

Põhitoimijad

- ✓ Üleriigilisel tasandil tegutsev(ad) kultuuri valdkonna amet(id)
- ✓ KOV (maakonnakeskused)
- ✓ KOV volikogud
- ✓ KOV kultuuriasutused

Ülesannete täitmine

- ✓ Ülesandeid täidab lepingu alusel igast maakonnast 1 suurem KOV (maakonnakeskus).
- ✓ Koostöö ülesannete täitmisel toimub peamiselt ametite ja 15 maakondliku kultuuriarenduse tiimi vahel
- ✓ KOV

Võimalikud muudatused

- ✓ MKA ja ERK riiklikud ülesanded delegeeritakse maakonnakeskuse KOV-ile, sarnaselt nagu praegu on MKA ülesanded antud lepinguga Tallinnale, Tartule ja Narvale. Riigi roll maakondlikus kultuurikorralduses väheneb.
- ✓ Maakonnaraamatukogu funktsiooni täidab Rahvusraamatukogu.
- ✓ MAROs kultuuri osa ülesanded lähevad samuti maakonnakeskuse KOV-ile.
- ✓ Väiksemate KOV tegevuste delegeerimine maakonnakeskuse KOV-ile (vallavalitsuse ametniku/teenistuja töö delegeerimine - volikogu ja valitsus jääks kultuuri edasi korraldama oma pädevuse piires).
- ✓ Igasse maakonda tekib üks tugev spetsialiseerunud kultuuriarenduse meeskond.
- ✓ KOV volikogude kultuurikomisjoni roll tähtsustub.
- ✓ Riigiameti(te) ja 15 maakondliku kultuuriarenduse tiimi koostöö ja koordineerimine.

- ✓ Paremad võimalused valdkonnaühingute ja „kohaliku“ tasandi koostöök. Näiteks MARO-dele eraldatav raha jääb nii riigile kui ka KOV-idele üle. Riik saab selle arvelt teha meetme, millega KOV-idel on rohkem võimalusi kaasata erialaliite ja ühinguid kohalike ürituste, sündmuste jms korraldusse.

Mudeli elluviimise mõjud

Positiivsed mõjud

- Maakonna kultuurikorralduses jääb põhiline vastutus kohaliku tasandi kanda. Omavalitsuste motivatsioon ja vajadus ühisesse kultuurikorraldusse panustada tõuseb. Riigil on teisane, toetav roll.
- Väiksemate omavalitsuste, kus ei ole täiskohaga kultuuriametnike, kultuurikorralduse võimekus tõuseb.

Negatiivsed mõjud

- Mudeli üheks negatiivseks mõjuks on maakondade ebaühtluse säilimine. Iga maakond tegutseb oma võimekuse piires ja äranägemise järgi. Oleks vaja kõiki võimestada.
- Kultuuriametniku viimine KOVst maakonnakeskusesse võib kahandada kultuuri väärtustamist kohalikul tasandil ning mõjutada ka negatiivselt rahvamajade toimimist ja arendamist. Nõrgeneb kohepealne "oma asja ära tegemise motivatsioon".

Mudeli teostatavus

Maakonnakeskuste mudel võib toimida, kui toimib tihe koostöö ja administratiivse poole eest vastutab maakonnakeskus. Koostöö võib toimida näiteks läbi maakondliku koostöökogu.

- Esmatasandi kultuuriga tegeleb peamiselt KOV. Ülesannete delegeerimine sõltub KOV volikogudest. Küsimus on, kas kõik KOV volikogud soovivad (samasid) kultuuri korralduse ülesandeid ära anda.
- On oht, et suuremad KOVid ei taha väiksemate KOV-ide kultuurikorralduse eest vastutada. Suuremad KOV-id ei tunne väiksemate vajadusi ja probleeme ja neil pole aega nendesse süveneda.
- KOV ülesannete delegeerimine ei juhtu suures osas KOV-ides iseenesest ning lausalisel rakendamisel vajaks regulatiivset ja/või finantsilist survet.
- Mudeli teostatavuse juures on kriitiliseks küsimuseks KOV volikogude järjepidevus kokkuleppeid täita. Mudeli toimimise sõltuvust kohaliku võimu vahetusest ja arenguprioriteetide muutumistest tuleks minimeerida.
- Samuti on ka maakondade omavalitsuste võimekus ja valmisolek maakondliku kultuurikorralduse eest vastutada erinev. Mudel võib paremini töötada väiksemates maakondades, kus on tugev maakonnakeskus ja pigem väike arv suhteliselt väikseid omavalitsusi.
- Lahendus võib olla vastuolus regionaalpoliitilise arusaamaga, mille järgi kultuurielu arenguks on tähtis võimestada just (kõiki) kogukondi ja kohaliku tasandit.

C - mitmekihilise maakondliku valitsemise mudel

Lühikirjeldus: mitmekihilise maakondliku valitsemise mudel

Kombineeritakse riigi, omavalitsuste, vabaühenduste ja erasektori ressursse. Korralduses on kesksel kohal riikliku kultuuriameti maakondlikud üksused ning tugevdatud MARO-d. Tekiks kaks tugevat tiimi - üks riigi poole, teine maakondliku poole. Lisaks neile panustavad oluliselt maakonna tasandi

valitsemisesse/ korraldamisesse üleriigilised ja maakondlikud seltsid, KOV üksuste kultuuriasutused ja -ettevõtted.

Põhitoimijad

- ✓ Riikliku kultuuriameti maakondlikud üksused

Maakondlikes üksustes on ametnikud - nõunikud, kes tegelevad eri valdkondadega kultuuris osalemise mõttes. Need ei pea olema kõigis valdkondades eraldi, vaid ametnikud katavad mitmeid valdkondi.

- ✓ MAROd ja kultuuri koostöökogu

MARODE juures on: kas a) 1 täistöökohaga kultuuriametnik, või b) kõigi maakonna KOV kultuuriametnikud. MARO-de juures on kultuuri koostöökogu.

- ✓ KOV kultuuriasutused

KOV kultuuriasutuste roll on oluline, kui ametnikud liiguvad MARO-sse.

- ✓ Üleriigilised ja maakondlikud seltsid

Seltsid- osalevad kultuurikorralduses lepinguliste partneritena.

- ✓ Ettevõtted

Maakondliku kultuurikorraldusse on hõlmatud nii kohalikud kui üleriigilised ettevõtted. Ettevõtted osalevad kultuurikorralduses teenuseid osutava funktsiooniga.

Ülesannete täitmine

- ✓ Riikliku kultuuriameti maakondlikud üksused tegelevad materiaalse ja vaimse kultuuripärandi kaitse ja tutvustamise ning loometegevuse edendamisega
- ✓ MARO-de roll on (täpsustatud) KOV ühiste ülesannete täitmine ja lisaks KOV delegeeritud ülesannete täitmine (kultuuriasutuste võrgustikud, kultuur elukeskkonna osana). Ülesannete delegeerimine võib maakonniti erineda, nii et väiksemates maakondades võib olla rohkem ülesandeid maakonna tasandil.
- ✓ MARO-de ülesandeks on strateegiline ja loomevaldkonna nõustamine.
- ✓ MARO-de kultuurinõunik koordineerib omavalitsuste ühiselt täidetavate ülesannete täitmiseks loodud maakondlikku kultuurikogu. Kultuurikogu liikmed on valitud tulenevalt omavalituste ja kultuurivaldkondade esindatusest (nt KOV kultuuriametnikud, KOV rahvamajade juhid, raamatukogude, muuseumite esindajad).
- ✓ KOV kultuuriasutused osutavad kultuuriteenuseid, osalevad korralduslikus koostöös süsteemi teiste osapooltega.
- ✓ Seltside keskne roll on läbi lepingute kaasa aidata kultuurivaldkondliku mitmekesisuse tagamisele.
- ✓ Ettevõtete roll on osutada osapooltele (nt nii ametnikele kui kultuurijuhtidele) koolitusteenuseid.
- ✓ Maakonna tasandil on korraldus kultuurivaldkondlikult fokusseeritud.
- ✓ KOV üksused tegelevad kultuurivaldkondlikult kõigega.

Võimalikud muudatused

- ✓ Ühtse ja maakondlikult laiendatud tegevusväljaga riikliku kultuuriameti loomine koos maakondlike tiimidega materiaalse ja vaimse kultuuripärandi kaitseks ja tutvustamiseks ning loometegevuse edendamiseks.
- ✓ MARO rolli laiendamine KOV delegeeritud ülesannete arvelt (kultuuriasutuste võrgustikud, kultuur elukeskkonna osana).
- ✓ Uued institutsioonid üleriigiliste seltside, KOV üksuste kultuuriasutuste ja -ettevõtete süsteemseks kaasatuseks maakonna tasandi valitsemisesse/ korraldamisesse.
- ✓ Fookusse tuuakse rohkem ka loovtegevusi, lisaks rahvakunstile.

Mudeli elluviimise mõjud

Positiivsed mõjud

- Kompetentsi koondumine maakonna tasandile.
- Ülesannete kontsentreerimine suurendab tõhusust.
- Kultuurialaseid otsuseid valmistaksid ette kultuuri valdkonnas kompetentsed inimesed (vs haridus või sotsiaaltöö kompetentsidega inimesed).
- Osapoolte suurem kaasatus protsessi.
- Kultuuri valdkondliku mitmekesisuse suurenemine.

Negatiivsed mõjud

- Riigi kulude kasv.

Mudeli teostatavus

- Riigiameti ja MARO-de ülesannete jaotus ning koostöö toimimine võib osutuda keeruliseks.
- Omavalitsuste motivatsioon maakondlikus kultuurikorralduses panustada võib väheneda.
- Väiksemates maakondades võib selline lahendus olla liiga ülevõimendatud.

D – kohaliku tasandi võimestamise mudel

Lühikirjeldus: Riigil, maakonnal ning kohalikul omavalitsusel on kultuurivaldkonnas täita oma ülesanne. Igas maakonnas tegutseb maakonna kultuurivaldkonna otsustajaid ja põhitegijaid koondav nõukogu/koostöökogu, mille eestvedamist riik rahaliselt toetab (osaline palgatoetus). Kui maakonnas on tegus MARO, siis tegutseb võrgustik selle juures, kui ei ole, siis võib võrgustik olla ka maakondlik kultuurinõukoda vms, kes on eraldi juriidiline isik. Riik toetab. Riikliku toetuse eelduseks on see, et võrgustikus peavad olema esindatud kõik maakonna KOVid. Kultuuriministeriumis töötab kultuurinõunik, kelle ülesandeks on maakondlike koostöökogude toetamine, valdkondlik seire jne.

Erinevate osapoolte rolli selles mudelis kirjeldab alljärgnev tabel.

TASAND	ÜLESANDED
KULTUURI-MINISTERIUM	<ul style="list-style-type: none"> - Riiklike strateegiliste eesmärkide seadmine, eesmärkide täitmise toetamine ja tulemuste seire. - Valdkonna statistika kogumine ja analüüsimine. - Igas maakonnas tugeva valdkondliku ja kogu maakonda esindava organisatsiooni tekkimise toetamine.

	<ul style="list-style-type: none"> - Kultuurivaldkonna regionaalselt ühtlase arengu tagamiseks valdkondlike koolitusvajaduste kaardistamine, koolituste ja arendusproramimide korraldamine. - Riikliku kultuurivaldkonna koostöökogu töö eestvedamine ja juhtimine. Koostöökogusse kuuluvad kõikide maakondade kultuurivaldkonna eestvedajad.
<p>MAAKONDLIK ARENDUSKESKUS</p> <p>Kui see puudub, siis MAAKONDLIK KULTUURI KOOSTÖÖKOGU VMS</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Maakondlike kultuurivaldkonna strateegiliste eesmärkide seadmine, eesmärkide täitmise toetamine ja tulemuste seire. - Maakondliku statistika kogumine ja analüüsimine. - Maakondliku kultuurivaldkonna koostöökogu eestvedamine ja juhtimine. Koostöökogusse kuuluvad kõik maakonna kultuurivaldkonna juhid ja asutuste juhid. - Piirkondlike koolitus- ja arendustegevuste kaardistamine, koolitus- ja arendustegevuste korraldamine, vajadusel nendeks lisavahendite hankimine.
KOHALIK OMAVALITSUS	- Kohaliku kultuurielu korraldamine ja selle toetamine ja arendamine, valdkondlike hallatavate asutuste pidamine ning ühingute tegevuse toetamine.
ELTSA	- Laulu- ja tantsupeo korraldamine ja sellega seotud tegevused.
ERK	<ul style="list-style-type: none"> - Vaimse kultuuripärandi (sh laulu- ja tantsupeo traditsiooni) hoidmine, tutvustamine ja arendamine maakonnas. - Eesmärkide täitmiseks vajalike koostöövõrgustike käivitamine ja nende juhtimine. - Eesmärkide täitmiseks vajalike koolitus- ja arendustegevuste elluviimine, vajadusel lisavahendite hankimine.
MKA	<ul style="list-style-type: none"> - Ainelise kultuuripärandi hoidmine ja kaitsmine maakonnas. - kultuuriväärtuste registri pidamine. - Ainelise kultuuripärandi tutvustamine ja tegijate koolitamine maakonnas.
ELVL	- Omavalitsuste esindamine õigusloomes ja eelarveläbirääkimistel. Kultuurivaldkonnas pigem ei ole strateegiline osapool.

Mudeli elluviimise mõjud

Positiivsed mõjud

- Kultuurivaldkonna vastutusosalad on selgelt jaotatud ja kõigil osapooltele arusaadavad. Igal osapoolel on kultuurivaldkonnas täita oma roll ja ükski tasand ei ole välja jäetud.
- Kõikide tasandite kaasamise kaudu on tagatud nii riiklike eesmärkide saavutamine kui ka kohaliku tasandi jätkusuutlikkus.
- Igas maakonnas tekib kõiki KOVe ja kultuurivaldkonna tegijaid ja otsustajaid koondav nõukoda/koostöökogu, kes on ministeeriumile maakonnas strateegiliseks koostööpartneriks ja käepikenduseks maakonnas.
- Riigipoolse toetuse kaudu on võimalik maakonna nõukoda/koostöökogu tegevust suunata ja nii toetada erinevate maakondade arengut vajalikus suunas.
- Maakondlike nõukodade/koostöökogude töö aitab ühtlustada kultuurivaldkonna taset erinevates KOVides.

- Kultuuriministeerium saab senisest parema ülevaate KOV ja maakonna tasandi kultuurikorraldusest ning ka suurema võimaluse selles vajadusel kaasa rääkida.

Negatiivsed mõjud

- Mõningane sõltuvus isikutest, kes MAROt juhivad ja selles kultuuri valdkonda eest veavad.
- Säilib riigiasutuste töö killustatus maakondlikul tasandil ning ebapiisav temaatiline „kohalolu“ maakondades (kõik see kultuuris osalemisest, mis ei ole ERK ja MKA nõuniku praeguses tegevusväljas).
- Maakondlikul koostöötasandil säilib riigi keskvalitsuse sektori ja KOV sektori eraldatus, samuti jääb otsustusprotsessist kõrvale kodanikuühiskond ja erasektor – puuduvad institutsionaliseeritud koostöövormid (koostööstruktuur, kuhu oleks kõik olulised osapooled kaasatud; reeglid strateegialoomes laia kaasatuse ja osaluse tagamiseks; jne...).

Mudeli teostamise eeldused

- Mudeli rakendamise eelduseks on regionaalse koostöö koordinaatori/nõuniku palkamine.
- Maakondliku kultuurikorraldust toetava toetusmeetme loomine, kust saavad maakondliku koostöö eestvedamiseks toetust taotleda MAROd või kui nende juures kultuuriga ei tegeleta, siis valdkondlik kultuurinõukoda/koostöökogu. Toetuse taotlemisel tuleb selgitada maakondlikke eesmärke ja tegevusi ning riik saab otsustada, kas ja mida toetatakse. Toetusperioodi lõpus tuleb anda ülevaade saavutatud tulemustest.

LISA 4. Intervjueeritud

Merilin Piipuu	Kultuuriministeeriumi asekanstler
Kaja Allilender	Eesti Rahvakultuuri Keskuse regionaalosakonna juhataja
Kati Grauberg-Longhurst	Eesti Rahvakultuuri Keskuse Tartumaa rahvakultuurispetsialist
Külliki Aasa	Eesti Rahvakultuuri Keskuse Järvamaa rahvakultuurispetsialist
Mirjam Rääbis	Muinsuskaitseameti muuseumide ja kunstipärandi osakonna juhataja
Peeter Nork	Muinsuskaitseameti nõustamisosakonna juhataja
Inga Raudvassar	Muinsuskaitseameti Tartumaa nõunik
Madis Mikkor	Muinsuskaitseameti Järvamaa nõunik
Margus Toomla	Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutuse juhataja
Hele Ellermaa	Kõrveküla Raamatukogu ja Tartu maakonnaraamatukogu direktor
Jane Kiristaja	Järvamaa keskraamatukogu juhataja
Astrid Hallik	Tartumaa Omavalitsuste Liidu kultuurinõunik
Eva Linno	SA Järvamaa kultuurikoordinaator; Järvamaa Kultuuri nõukoja esimees; Koeru rahvamaja juhataja
Sten Svetljakov	Tartu Linnavalitsuse kultuuriosakonna juhataja
Kristiina Avik	Tartu Linnavalitsuse kultuurivaldkonna juht
Egle Tamm	Tartu Linnavalitsuse arhitektuuri ja ehituse osakonna kultuuriväärtuste teenistuse muinsuskaitse peaspetsialist
Brita Karin Arnover	Tartu Linnavalitsuse arhitektuuri ja ehituse osakonna kultuuriväärtuste teenistuse muinsuskaitse peaspetsialist
Kadi Kalmus	Luunja kultuurimaja direktor
Anneli Suits	Paide linna volikogu haridus- ja kultuurikomisjoni juht; Paide Kunstikooli juhataja
Angela Saksing	Eesti Linnade ja Valdade Liit, kultuuri-, haridus- ja noorsootöö nõunik
Tuuliki Tõiste	Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu juhatuse esimees, Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu arendusjuht
Ülle Välimäe	Eesti Rahvamajade Ühingu juhatuse esinaine, Türi Kultuurimaja direktor

Marika Tint	Eesti Etendusasutuste Liidu sekretär ja esindaja programmi „Teater maale“ nõukogus, Rakvere Teatri korraldusjuht
Kalle Vellevoog	Eesti Arhitektide Liidu eestseisuse liige
Kadi-Ell Tähiste	Kunstiasutuste Liidu tegevjuht